KU LEUVEN

FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN
PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

Onderzoekseenheid: Educatie, cultuur en samenleving

disABILITY filmfestival: de publieke kracht van het witte doek.

Masterproef aangeboden tot het
verkrijgen van de graad van
Master of Science in de
pedagogische wetenschappen
door
Eva Storme

promotor: prof. Pieter Verstraete

2015

KU LEUVEN

FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN
PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

Onderzoekseenheid: Educatie, cultuur en samenleving

disABILITY filmfestival: de publieke kracht van het witte doek.

Masterproef aangeboden tot het
verkrijgen van de graad van
Master of Science in de
pedagogische wetenschappen
door
Eva Storme

promotor: prof. Pieter Verstraete

2015

Samenvatting

Uit verschillende bronnen blijkt dat beeldvorming rond personen met een handicap (PMH) tot op vandaag nog heel stereotiep is. Ze worden aanzien als personen die weinig kunnen en een minderwaardig leven hebben in vergelijking met personen zonder handicap (PZH). Dit beeld wordt voor een stuk in stand gehouden door de manier waarop PMH in de media worden gerepresenteerd Vaak worden immers vooral de beperkingen in beeld gebracht. Doordat weinig PZH contact hebben met PMH is het beeld dat in de media geschetst wordt vaak het enige beeld dat zij hebben. In deze masterproef willen we onderzoeken hoe we enerzijds deze stereotiepe beeldvorming kunnen uitdagen en anderzijds contact tussen PZH en PMH kunnen bevorderen.

Concreet hebben we onderzoek gevoerd op de vierde en vijfde editie van het disABILITY Filmfestival (DFF). Onze onderzoeksvraag luidde als volgt: "Op welke manier kan het DFF de beeldvorming rond PMH uitdagen en een ruimte vormen voor ontmoeting tussen PMH en PZH?" We hanteerden een kwalitatief onderzoeksopzet dat bestond uit drie luiken. Een eerste luik besloeg het uitvoeren van observaties op beide edities. Onze focus lag hierbij op het zien van spontane ontmoetingen tussen PMH en PZH. Een tweede luik bestond uit het afnemen van interviews op beide edities waarbij we de ervaringen van de aanwezigen bevroegen. Daarbij namen we enerzijds interviews af van afzonderlijke personen. Anderzijds voerden we per avond een gesprek met een PMH en PZH die we vooraf hadden geselecteerd. Daarbij observeerden we het contact tussen beiden en namen wij een stimulerende rol op. Een derde luik bedroeg tenslotte een extra ontmoetingsstimulans. Hiervoor namen drie PMH op beide openingsrecepties interviews af van de aanwezigen. Hierbij waren we geïnteresseerd in de interactie van de geïnterviewde personen met de interviewers. Om tot bruikbare resultaten te komen, maakten we gebruik van zowel een inhoudelijke als ontmoetingsanalyse. De gesprekken onderwierpen we aan beide soorten analyses, de afzonderlijke interviews enkel aan een inhoudelijke analyse en de extra ontmoetingsstimulans enkel aan een ontmoetingsanalyse. Van de observaties maakten we een schriftelijke neerslag waarbij we de belangrijkste elementen samenvatten. Voor de ontmoetingsanalyse van de gesprekken keken we naar de mate van rechtstreekse interactie, initiatief name, sfeer en interesse. Bij de extra ontmoetingsstimulans keken we vooral naar lichaamshouding en gezichtsexpressie. Voor de inhoudelijke analyse gebruikten we de principes van Mortelmans, waarbij we codes toekenden aan de getranscribeerde zinnen.

Uit de resultaten bleek dat het DFF een positieve invloed had op de beeldvorming van PMH bij de aanwezigen. Vooral het kennisaspect droeg hieraan bij. Daarnaast bemerkten we een positief effect van het in gang zetten van ontmoeting met behulp van een facilitator. Verder merkten we een wisselwerking op tussen contact en beeldvorming waarbij ontmoeting enerzijds bijdraagt aan een rijkere beeldvorming en anderzijds een rijkere beeldvorming bijdraagt aan meer contact.

Woord van dank

Vooraleer we deze masterproef beginnen wil ik graag een aantal mensen bedanken zonder wie deze masterproef nooit tot dit resultaat gekomen zou zijn. In de eerste plaats mijn promotor Pieter Verstraete voor de uitdagende en boeiende opdracht die ik kreeg voorgelegd. Ik ben dankbaar dat ik de kans kreeg om met dit onderwerp aan de slag te gaan en een eigen inbreng te mogen hebben. Daarnaast kreeg ik de nodige ondersteuning en feedback bij moeilijkere stukken en kon ik telkens bij hem terecht met vragen. In de tweede plaats wil ik Tom Denduyver bedanken voor de onvoorwaardelijke steun op zowel inhoudelijk als emotioneel vlak. Hij hielp mij met het nalezen van stukken tekst en controleerde of deze logisch waren opgebouwd. Verder luisterde hij naar mijn twijfels en hielp hij mij doorzetten tijdens moeilijke momenten. Hij bleef altijd in mij geloven. Verder wil ik ook Hannes, Nick en Jonas bedanken voor de interviews tijdens beide recepties. Zij vervulden deze taak met veel enthousiasme wat bijdroeg aan een mooi resultaat. Vervolgens wil ik Nancy Lievyns en Griet Reyniers bedanken voor de boeiende gesprekken en de interesse in mijn masterproef. Ook wil ik alle proefpersonen bedanken die zich vrijwillig en met veel enthousiasme hebben ingezet voor deze masterproef. Tenslotte wil ik ook mijn ouders en vrienden bedanken voor de vele steun die ze me bleven geven wanneer het moeilijk werd. Ze bleven steevast in mij geloven en motiveerden mij om door te zetten.

Toelichting aanpak en eigen inbreng

Mijn masterproef begon ik met het opzoeken van literatuur rond beeldvorming en representaties van personen met een handicap in de media. Mijn gebruikte artikels heb ik grotendeels zelf gezocht, al kreeg ik van mijn promotor feedback over de relevantie van de bronnen en enkele aanvullende suggesties. Daarnaast hielp mijn promotor met het kiezen van een onderzoeksvraag. Zo reikte hij mij het idee aan om ontmoeting tussen personen met en zonder handicap te onderzoeken op het disABILITY filmfestival (DFF). Voor dit thema heb ik zelf artikelen gezocht zoals bijvoorbeeld literatuur rond ontmoetingsplaatsen, maar daarnaast kreeg ik ook van mijn promotor een aantal suggesties zoals bijvoorbeeld het naderbij bekijken van auteurs als Thomson en Buber. Ook voor het kaderen van mijn onderzoeksvraag in de literatuur kreeg ik een tweetal artikels aangereikt.

Voor het onderzoek op het DFF werd mij gevraagd om een idee uit te werken dat als extra ontmoetingsstimulans zou kunnen dienen. Ik kreeg voldoende feedback van mijn promotor rond welke voorstellen haalbaar leken en welke we om praktische redenen niet konden uitvoeren. Ook kon ik steeds bij hem terecht met vragen rond bijvoorbeeld mijn interviewleidraad, Informed Consent etc. Hierbij stelde ik telkens zelf een document op dat ik voorlegde aan mijn promotor. Hij gaf daarbij suggesties rond zaken die ik beter kon weglaten en welke zaken er zeker nog bij moesten. Na het onderzoek tijdens de eerste editie van het festival zaten we samen om het onderzoeksopzet voor de tweede editie te bespreken. Om ontmoeting tussen PMH en PZH nog meer te stimuleren wilden we immers een aantal aanpassingen aanbrengen. Daarbij gaf mijn promotor de suggestie om per avond een persoon met en zonder beperking met elkaar in gesprek te laten gaan en deze personen op voorhand te selecteren in plaats van op de avond zelf. Het selecteren van deze personen heb ik grotendeels zelf gedaan. Van een medestudente kreeg ik een naam door van een zelfhulpgroep en ook mijn mama gaf een aantal namen door van mensen die in aanmerking kwamen. Het uitwerken van een methode en het verwerken van de interviews heb ik eveneens zelf gedaan. Tenslotte gaven alle studenten met Pieter Verstraete als promotor drie presentaties om te tonen hoe ver we stonden met de masterproef. Deze sessies waren leerrijk omdat we zowel van onze promotor als van medestudenten feedback kregen. Daarnaast stuurde ik drie keer een voorlopige versie door waarop ik uitgebreid feedback kreeg van mijn promotor.

Inhoudsopgave

Inleiding 1
Hoofdstuk I: Theoretisch kader 3
1. Beeldvorming 3
1.1.Wat is beeldvorming? 3
1.2 Soorten beeldvorming 4
1.3 Huidige beeldvorming 8
1.4 Uitdaging beeldvorming 9
1.5. Conclusie 12
2 Media en beeldvorming 13
2.1. Huidige representatie 13
2.2. Belang van media voor beeldvorming 14
2.3. Accurate en realistische representatie 15
2.4. Realistische representatie: suggesties 16
2.5. Conclusie 20
3. Ontmoeting 20
3.1 Wat is ontmoeting? 20
3.2. Belang van ontmoeting 22
3.3 Ontmoetingsplaatsen 23
3.4 Staren als mogelijkheid tot intense ontmoeting 29
3.5. Conclusie 30
Hoofdstuk II: DisABILITY filmfestival (DFF) 33
1. Ontstaansgeschiedenis 33
2. Vierde en vijfde editie 35
2.1. Thema 35
2.2. Films 35
2.3. Peterschap 39
Hoofdstuk III: Onderzoeksopzet 45
1 Onderzoeksvraag en relevantie onderzoek 45
2. Dataverzamelingsmethode 47
2.1. Participerende observatie 48
2.2. Interviews 48
2.3. Extra stimulans tot ontmoeting: gefilmde interviews 52

3. Analysemethode 52
3.1. Observaties 52
3.2. Interviews 53
3.3. Extra ontmoetingsstimulans: gefilmde interviews 55
4. disABILITY filmfestival als ontmoetingsplaats 56
4.1 Ontmoetingsvormen 56
4.2. Criteria ontmoetingsplaats 57
Hoofdstuk IV: Resultaten 59
1. Observaties 59
2. Interviews 60
2.1. Analyse ontmoeting 60
2.2 Inhoudelijke analyse 73
3. Extra ontmoetingsstimulans 86
3.1. Conclusie 87
Hoofdstuk V: Conclusie 89
5.1. Ontmoetingsanalyse 89
5.2. Inhoudelijke analyse 90
5.3. Extra ontmoetingsstimulans 91
5.4. Terugkoppeling naar onderzoeksvraag 92
Hoofdstuk VI: Discussie 93
Bibliografie 97
Bijlagen 103
I. Lijst met afkortingen 103
II. Interviewleidraad 103
III. Geschiedenis van filmkeuze 109
IV. Brief Selectie proefpersonen 111
V. Ontmoetingsanalyse 113

Lijst met figuren

Figuur 1: filmfestival 74
Figuur 2: ontmoeting op DFF 77
Figuur 3: Beeldvorming 78
Figuur 4: PMH in de media 79
Figuur 5: contact PMH en PZH 81
Figuur 6: vriendschap tussen PMH en PZH 84
Figuur 7: Ontmoetingsanalyse 113

Inleiding

Recent onderzoek heeft uitgewezen dat de bestaande beeldvorming rond personen met een handicap (PMH), vaak stereotiep is. Er heerst vooral een idee van PMH die hulpbehoevend zijn, wat medelijden opwekt. Op die manier worden ze niet aanzien als volwaardige mensen van de samenleving. Deze attitudes zorgen er voor dat mensen zonder handicap niet snel contact gaan leggen met personen met een handicap. Als ze dit wel al doen, is dit eerder vanuit een liefdadigheidshouding, waarbij de persoon met een handicap niet als gelijke wordt gezien. Om ontmoeting tussen personen met en zonder handicap te stimuleren, moeten bestaande attitudes worden uitgedaagd. We willen evolueren naar een meer emancipatorisch model, waarbij de nadruk komt te liggen op de mogelijkheden van PMH. Deze visie accentueert gelijkwaardigheid en volwaardige participatie aan het maatschappelijk leven (Wuyts, 2012).

Uit de literatuur blijkt dat beeldvorming beïnvloed wordt door de manier waarop PMH in de media worden gerepresenteerd. Enerzijds worden ze nauwelijks in beeld gebracht, anderzijds worden de keren dat ze dan toch aan bod komen, vaak vertekend door een accentuering van het 'tekort' en de 'beperking' (Schwartz, et al., 2010). Veel mensen komen nooit of zelden in contact met PMH. De beelden die zij in de media te zien krijgen, zijn dan vaak de enige referenties die ze hebben over deze doelgroep. Als deze beelden enkel de hulpbehoevendheid en afhankelijkheid tonen, is dit het enige idee dat mensen zich vormen (Van Cauwenberghe & Van Bauwel, 2010). Door een meer realistische representatie, waarbij ook de vele mogelijkheden getoond worden, kan de media een belangrijke bijdrage leveren aan het uitdagen van stereotiepe beeldvorming (Vanpeperstraete, 2004).

In deze masterproef willen we onderzoeken hoe film een middel kan zijn om bestaande attitudes uit te dagen en zo ontmoeting tussen personen met en zonder handicap te stimuleren. Specifiek focussen we ons op het 'disABILITY Film Festival' te Leuven (DFF). Op dit vijfdaags filmfestival wordt elke avond een film vertoond waarin PMH de hoofdrol krijgen. De ene keer worden zij vertolkt door acteurs, in andere films zijn PMH zelf acteurs. Het DFF is een plek waar zowel personen met als zonder handicap welkom zijn. Het vormt dus een ideale gelegenheid om te onderzoeken hoe deze ruimte, de films en de sfeer op het festival een plek kunnen vormen waar PMH en personen zonder handicap (PZH) elkaar vinden en hoe deze ontmoeting gestimuleerd kan worden.

In wat volgt beginnen we met het uitwerken van een theoretisch kader. Daarin leggen we een aantal kernbegrippen uit waarrond de onderzoeksvraag gesitueerd is. Deze zijn 'beeldvorming', de 'relatie tussen media en beeldvorming', en 'ontmoeting'. Daarna geven we verdere toelichting bij het DFF om vervolgens de onderzoeksopzet en analysemethode te bespreken. Deze worden opgevolgd door de bespreking van de resultaten, de conclusie en enkele kanttekeningen.

Hoofdstuk I: Theoretisch kader

In dit eerste hoofdstuk zullen we het onderwerp van deze masterproef verder toelichten. Dit thema beslaat drie grote thema's, zijnde Beeldvorming (§1), Interactie tussen media en beeldvorming (§2) en Ontmoeting (§3). Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze drie thema's ruim kunnen worden ingevuld. We hebben steeds gekozen om uit de veelheid van informatie een afbakening te maken van wat wij voor deze masterproef onder elk concept verstaan.

1. Beeldvorming

In deze paragraaf gaan we dieper in op het thema beeldvorming. Daarbij bespreken we eerst wat beeldvorming inhoudt. Vervolgens gaan we in op welke soorten beeldvorming er leven ten aanzien van Personen met een handicap (PMH). Dit noemen we modellen of houdingen van waaruit naar handicap gekeken wordt. Daarna lichten we toe welk model het meest voorkomt in de Westerse samenleving. Tenslotte bespreken we manieren om een stereotiepe beeldvorming uit te dagen.

1.1. Wat is beeldvorming?

Een eerste kernbegrip is het concept beeldvorming. Dit betekent "het geheel van kennis, opvattingen, houdingen, waardeoordelen en stereotypen die iemand heeft gevormd ten aanzien van, in dit geval, mensen met een handicap of chronische ziekte" (Vanpeperstraete, 2004). Beeldvorming hangt sterk samen met aanwezige **attitudes**. Een attitude kan omschreven worden als "de intensiteit van een positief of negatief gevoel voor of tegen een bepaald psychologisch object" (Muray & Beckstead, 1983). Een attitude bestaat volgens hen uit drie aspecten. Een eerste is het *cognitief* aspect, het idee dat je hebt over iets of iemand. Een tweede is het *affectief* aspect, of het gevoel dat wordt opgeroepen door iets of iemand. Het laatste aspect is dan het *gedragsmatige*; handelingen die je stelt ten aanzien van iemand. Handelingen (gedragsmatig) kunnen dus niet los worden gezien van gedachten (cognitief) en gevoelens (affectief) (Boer, 2006). Om beeldvorming te veranderen moeten deze drie aspecten dus worden uitgedaagd (De Vroey, 2002). Wanneer we bijvoorbeeld een PMH op straat tegenkomen, zal onze reactie afhangen van onze ideeën en gevoelens. Stel dat we denken dat PMH rare mensen zijn die vaak onverwacht uit de hoek komen (cognitief). De kans is dan groot dat we ons in deze situatie ongemakkelijk voelen (affectief). Vanuit dit idee en dit gevoel is een mogelijke gedraging dat we ons haasten naar de overkant van de straat om deze persoon te vermijden.

Het cognitieve aspect van attitudes werken we verder uit in het concept **representaties**. Deze kunnen zowel collectief als individueel zijn. Bij collectieve representaties heeft een hele groep mensen hetzelfde idee of beeld. Individuele representaties zijn ideeën persoonlijk zijn. Collectieve

representaties liggen vaak aan de basis van individuele representaties. Het idee van een hele groep wordt met andere woorden vaak overgenomen door individuen. Een voorbeeld hiervan is godsdienst. Godsdiensten bevatten verscheidene ideeën die door de geloofsgemeenschap worden gedeeld. Elk lid van deze geloofsgemeenschap hangt het gros van deze ideeën eveneens aan. Een kenmerk van representaties of mentale constructen is dat ze vaak niet de objectieve werkelijkheid weerspiegelen. Iemand kan bijvoorbeeld denken dat alle PMH ongelukkig zijn, terwijl de meeste PMH wel degelijk een gelukkig leven leiden (Van Cauwenberghe & Van Bauwel, 2010).

1.2 Soorten beeldvorming

In dit stuk bespreken we vier manieren van waaruit gekeken kan worden naar handicap. Elke manier heeft zijn eigen specifieke gevolgen. Ze staan niet los van elkaar maar zijn eerder aanvullend (Van Cauwenberghe & Van Bauwel, 2010). We bespreken de vier basishoudingen van Wuyts (2012) en de vier sociologische modellen volgens Handiwatch en GRIP vzw. We zullen beide waar mogelijk proberen te integreren. Dit zal echter niet voor elke basishouding en elk model mogelijk zijn.

1.2.1. Eerste basishouding: abnormaal en onvolwaardig

In een eerste basishouding worden PMH als abnormaal en onvolwaardig aanzien. Ze horen niet thuis in onze samenleving. Integendeel, ze kunnen deze besmetten en vormen dus een gevaar (Wuyts, 2012). Deze houding kwam vooral voor in de Oudheid. Denk maar aan Sparta, waar pasgeboren kinderen met een fysieke beperking werden vermoord door hen onderandere van een rots te gooien of te verdrinken. Sommige kinderen hadden zo'n zware fysieke beperkingen dat ze door de omgeving als 'monster' werden omschreven. Ze leken volgens de omgeving zelfs niet meer op een mens en telden niet mee als zoveelste kind in de rij. Ook wanneer het kind op latere leeftijd zwakker bleek te zijn dan leeftijdsgenoten, gebeurde het dat ouders hun kind ergens achterlieten om het te laten sterven. Ze beschermden als het ware liever hun reputatie dan hun kind (Laes, 2014). Deze basishouding konden we niet plaatsen binnen een van de sociologische modellen van Handiwatch.

Dergelijke mentaliteit leidt tot het **uitsluiten van PMH en segregatie**. In onze huidige westerse samenleving komt ze ook nu nog in bepaalde domeinen tot uiting. Dit is weliswaar minder extreem dan tijdens de Oudheid. De ontoegankelijkheid van vele plaatsen voor rolstoelgebruikers is hiervan een voorbeeld. Een ander, ietwat controversiëler voorbeeld, is de recente mogelijkheid tot het ontdekken van Downsyndroom tijdens de zwangerschap via de NIP-test. Via deze methode kan via een simpele bloedtest worden achterhaald of het ongeboren kind Downsyndroom heeft. Op basis daarvan kunnen de ouders beslissen of ze het kindje laten aborteren of niet. Tot voor kort bestond eveneens de mogelijkheid om Down te ontdekken via een vlokkentest of vruchtwaterpunctie, maar deze test was minder toegankelijk omdat ze een risico inhield voor het ongeboren kind en er mogelijks complicaties tijdens de zwangerschap konden optreden. Door het invoeren van de NIP-test

ontstond de discussie of Down een goede reden is voor abortus. Los van welk antwoord op deze vraag ethisch juist is, blijft het een feit dat wanneer we Down als reden tot abortus zien, we eigenlijk aangeven dat kinderen met dit syndroom 'abnormaal' zijn en een leven leiden dat niet evenwaardig is als dat van personen zonder Down. Bovendien wordt het hebben van Down in dit geval ook als last voor de omgeving aanzien. Ouders kunnen beslissen om af te zien van een kind met Down omdat dergelijke kinderen de draaglast van de ouders aanzienlijk vermeerderen in vergelijking met kinderen zonder Downsyndroom. Critici stellen de vraag of het aborteren van kinderen met Downsyndroom eigenlijk zoveel verschilt met de praktijken in Sparta, waar men kinderen met een zichtbare handicap 'eveneens vermoordde'. In hoeverre men ongeboren kinderen met reeds geboren kinderen kan vergelijken, blijft uiteraard een ethische kwestie (Van den Brink, 2014).

1.2.2. Tweede basishouding: sukkelaars en ongelukkigen (Religieus model)

Een tweede basishouding wordt gekenmerkt door medelijden. Mensen met een handicap worden hier gezien als sukkelaars en ongelukkigen. Hieruit volgen initiatieven van liefdadigheid en bevoogding. Deze liefdadigheid wordt gekenmerkt door de verwachting dat de ontvanger dankbaar en onderdanig is en van geluk mag spreken dat anderen zoveel voor hem doen. Dit wordt door PMH vaak als 'betutteling' ervaren. Een geldinzameling voor PMH waarbij zij zelf niets te zeggen hebben is een voorbeeld van deze basishouding (Wuyts, 2012).

Deze basishouding komt grotendeels overeen met wat Handiwatch het religieus of moreel model noemt. Zingeving staat hier centraal. Er wordt gezocht naar een verklaring of betekenis voor de handicap. Waarom wordt de ene mens met een beperking geboren en de andere niet? Het zoeken naar een verklaring gaat vaak gepaard met het koppelen van een waardeoordeel aan de handicap. Zo kan de handicap negatief gezien worden als een straf van God of positief als een geschenk van God. Dit laatste uit zich bijvoorbeeld wanneer een blinde persoon heel erg taalvaardig is doordat hij de energie die andere mensen gebruiken om te zien kan gebruiken om op taal te focussen (Lievyns, 2015). In het westen wordt het religieus model vaak ingevuld vanuit houdingen van medelijden, bewondering en schuld. Het verschil met de basishouding van Wuyts is dat in dit model zowel gevoelens van bewondering als van medelijden te vinden zijn, terwijl dit bij Wuyts enkel medelijden was. Medelijden roept een negatieve connotatie op, omdat dit inhoudt dat PMH te beklagen zijn en dat een leven minder goed geleefd zou kunnen worden wanneer je een handicap hebt (Handiwatch, n.d.). Een houding van bewondering wordt door PMH vaker als positief ervaren, op voorwaarde dat ze bewonderd worden omwille van gedragingen die voor PZH ook bewonderenswaardig zijn. Buitenstaanders hebben immers vaak bewondering voor hoe PMH leven met hun handicap, terwijl dit voor de PMH zelf eigenlijk heel normaal is. Zij zijn eraan gewoon en de handicap maakt deel uit van hun dagelijks leven (Connor & Bejoian, 2006). Men wil met andere woorden niet geprezen

worden om iets wat voor PZH normaal is. PMH willen niet meer of minderwaardig zijn, maar op gelijke hoogte staan met PZH (Schwartz, et al., 2010). Soms wordt de vraag gesteld wie schuld heeft aan de handicap. Zo worden moeders soms met de vinger gewezen omdat ze rookten tijdens de zwangerschap, op een oudere leeftijd zwanger werden of in het algemeen niet voorzichtig genoeg waren. Schuld kan ook gelegd worden bij iemand die een verkeersongeluk veroorzaakte, met als gevolg dat het slachtoffer een handicap verwierf (Handiwatch, n.d.).

1.2.3. Derde basishouding: tekorten (Medisch model)

Een derde basishouding focust vooral op tekorten van de PMH en sluit aan bij het medisch model. PMH worden hier aanzien als patiënten met duidelijke defecten die vooral medische zorg, revalidatie en technische hulp nodig hebben. De nadruk ligt bij deze benadering vooral op de functiebeperking die zoveel mogelijk geminimaliseerd moet worden. Hieruit volgt het idee dat een professionele behandeling van de tekorten en defecten noodzakelijk is (Wuyts, 2012; Handiwatch, n.d.). Volgens website Handiwatch (n.d.) is dit het model dat in het westen het meest leeft. Een voorbeeld hiervan is de gehoorscreening van pasgeboren kindjes door Kind & Gezin. Wanneer blijkt dat kinderen niet goed horen is de heersende teneur om het kind zo snel mogelijk een cochleair implantaat te laten gebruiken. Dove ouders zijn hier echter niet altijd voor te vinden omdat zij op andere manieren met hun dove kind communiceren en relatief weinig problemen ervaren bij de opvoeding. Op die manier ondervindt een doof kind niet steeds last van zijn beperking en moet deze dus niet noodzakelijk worden weggewerkt. Vanuit de samenleving is hier echter niet steeds begrip voor (Lievyns, 2015).

1.2.4. Sociaal model

Hieronder bespreken we het sociaal model. Omdat dit model geen overeenkomsten vertoonde met een van de bashoudingen van Wuyts, behandelen we het afzonderlijk. In dit model wordt een onderscheid gemaakt tussen een functiebeperking en een handicap. Daarbij is een functiebeperking de psychologische of lichamelijke dysfunctie. Het hebben van zo'n functiebeperking impliceert niet noodzakelijk het hebben van een handicap. Een beperking wordt pas een handicap wanneer de maatschappij onvoldoende gelijke kansen biedt. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer ze voetpaden onvoldoende toegankelijk maakt voor rolstoelgebruikers en enkel visuele informatie aanbiedt in stations (Handiwatch, n.d.). Dit idee zien we terug in de definitie van de World Health Organisation (WHO). Handicap komt daarbij tot stand vanuit een interactie tussen de persoon zelf, zijn functionele mogelijkheden en de mogelijkheden die de omgeving aanbiedt (Accessing Safety, 2010). In zijn lezing voor *Disability History Lectures* gaat professor Christian Laes dieper in op deze definitie om het concept handicap duidelijk te maken. Hij citeert de laatste zin die onder de WHO-definitie valt: "Disability recites in the Society, not in the person" (Laes, 2014, 13:27). Vrij vertaald betekent dit "Handicap komt voort uit de samenleving, niet uit de persoon zelf." Rolstoelgebruikers die in een

omgeving wonen waar alle winkels, straten en dergelijke rolstoeltoegankelijk zijn, ervaren volgens deze definitie geen handicap. Pas wanneer de samenleving onvoldoende investeert in hulp en maatregelen wordt de fysieke beperking een handicap. Volgens de WHO kan de samenleving dus een grote rol spelen in het reduceren van de handicapervaring (Accessing Safety, 2010; Laes 2014). Ook Evans (1999) zegt hierbij dat handicap niet veroorzaakt wordt door lichamelijke beperkingen, maar door sociale mechanismen die onderdrukking en ongelijke kansen in de hand werken (Vannut, 2006). [1] In het sociale model wordt gestreefd naar een inclusieve samenleving waarbij de maatschappij zich aanpast aan het individu en niet andersom. Zie hier de tegenstelling met het medisch model waarbij het individu zijn beperking zoveel mogelijk moet verminderen om te voldoen aan de normen van de samenleving (Handiwatch, n.d.). Een valkuil van het sociaal model is dan weer dat de persoonlijke beleving van de PMH uit het oog verloren wordt. Critici geven aan dat ook in een zeer toegankelijke maatschappij PMH hun functiebeperking nog steeds als handicap kunnen beleven (Lievyns, 2015).

1.2.5. Vierde basishouding: emancipatorisch (Cultureel model)

De vierde basishouding wordt gekenmerkt door een meer emancipatorische visie. “PMH zijn mensen die als gelijkwaardige partners kunnen deelnemen aan het dagelijks, maatschappelijk leven met behoud van hun eigen identiteit en in een harmonisch evenwicht met valide personen” (Wuyts, 2012, p.75). Vanuit deze houding is er aandacht voor sociale integratie en emancipatie van PMH. Ze vormt de basis voor een meer inclusieve samenleving. Het woord ‘mindervalide’ betekent hier niet dat deze mensen minder zijn dan valide mensen. Ze zijn gewoon mensen, met onderandere een handicap (Wuyts, 2012). Ontmoeting tussen personen met en zonder handicap kan het best gerealiseerd worden vanuit deze laatste basishouding. Iemand ontmoeten vraagt immers een openheid van beide kanten om de ander te leren kennen (Ramaekers & Decuypere, 2010). Daarvoor is het belangrijk dat beide partijen elkaar als gelijkwaardig beschouwen (Noens & Ramaekers, 2012). Enkel deze laatste houding impliceert gelijkwaardigheid. Als we ontmoeting willen stimuleren moeten we dus inzetten op een beeldvorming die de gelijkwaardigheid van PMH erkent.

Deze basishouding sluit aan bij het culturele model. Dit model behoudt de kwaliteiten van de drie vorige modellen en integreert deze in een nieuw geheel. Tegelijk worden een aantal nieuwe accenten gelegd zoals ‘handicap-ervaring’ en ‘handicap-identiteit’. Op die manier krijgt ook de persoonlijke beleving van PMH een plaats, in tegenstelling tot in het eerder besproken sociale model. Met het concept ‘handicap-ervaring’ wordt bedoeld dat mensen ondanks gelijkaardige handicaps, deze toch op een verschillende manier beleven. Dezelfde beperking kan voor het ene individu een

[1] In deze masterproef gebruiken we de termen handicap en beperking door elkaar. Daarbij gebruiken we de term handicap als synoniem van de beperking op zich, zonder dat we het belang van de sociale visie op handicap ontkennen.

grotere last betekenen dan voor de andere. Met 'handicap-identiteit' wordt gewezen op de integratie van de handicap in je identiteit. De handicap maakt deel uit van wie je bent, en hoe je naar de wereld kijkt. Belangrijk is dat de verstandelijke of lichamelijke beperking slechts een van de vele eigenschappen is van PMH. Hun eigenheid bestaat uit zoveel meer (Handiwatch, n.d.)

Ter afronding van deze paragraaf geven we mee dat deze vier modellen en basishoudingen naast elkaar kunnen bestaan en dat de ene houding niet beter is dan de andere. Wel is het zo dat het beter is om niet louter vanuit een perspectief naar handicap te kijken, maar vanuit een mix van de verschillende perspectieven. In de westerse samenleving gebeurt dit nog te weinig doordat het medisch model daar domineert (Lievyns, 2015).We bespreken dit in volgende paragraaf.

1.3 Huidige beeldvorming

In deze paragraaf bespreken we de beeldvorming die tot op vandaag in Vlaanderen leeft. Er zijn uiteraard verschillende visies en we zien de zojuist besproken perspectieven allemaal terug in de samenleving. Er is echter een benadering die er uitspringt en voor veel Vlamingen geldt. Deze vertoont veel kenmerken van het eerder besproken medisch model. Vervolgens gaan we ook in op factoren die deze beeldvorming in stand houden.

Uit onderzoek blijkt dat handicap vandaag de dag veelal gepaard gaat met **negatieve connotaties**, zoals abnormaal, onvolledig, ongewenst, mismaakt, minderwaardig en inferieur. Handicap voorspelt dus niet veel goeds en een leven met een handicap is het eigenlijk niet waard om geleefd te worden (Connor & Bejoian, 2006). Van Hove, Vanpeperstraete, & Lenoir (2003) onderzochten welke beeldvorming specifiek bij Vlamingen leeft. Daarin kwam naar voor dat de meeste Vlamingen denken vanuit het **medisch model**, een benadering die nog veraf staat van een cultureel uitgangspunt. Ze zien dus vooral het niet kunnen en de beperkingen van PMH. Dit beeld gaat vaak gepaard met gevoelens van medelijden, bezorgdheid en bewondering en vertoont dus ook kenmerken van het **religieus-moreel model**. Een positief punt hierbij is dat deze gevoelens een zekere mate van betrokkenheid inhouden. Deze betrokkenheid kan worden benut om de huidige beeldvorming te laten evolueren naar een meer realistische kijk op handicap. Samengevat bevat het huidige beeld dus veel stereotypen en houdt het overwegend negatieve ideeën in over PMH (Van Hove et. al., 2003).

Daarnaast blijken attitudes te verschillen afhankelijk van de **soort handicap** en de mate waarin personen in contact komen met PMH (Farnall & Smith, 1999). Zo toonde onderzoek van Brostrand (2006) aan dat attitudes ten aanzien van personen met een fysieke handicap, vaak positiever zijn dan attitudes ten aanzien van personen met verstandelijke en emotionele beperkingen. Verder bleek dat mensen die persoonlijk contact hebben met PMH vaker een realistischer beeld en een positievere attitude hebben ten aanzien van hen (Brostrand, 2006). Deze personen erkennen ook vaker de

mogelijkheden van PMH (Farnall & Smith, 1999). **Contact** is dus een belangrijke factor in het bepalen van beeldvorming. Het zojuist besproken onderzoek naar beeldvorming bij Vlamingen toonde aan dat slechts een derde van de respondenten eenmaal per week contact had met een PMH. Dit vormt dus een belangrijke pijler voor het uitdagen van stereotiepe beeldvorming (Van Hove et. al., 2003).

Zoals eerder gezegd willen we de huidige beeldvorming laten evolueren naar een realistischer beeld, waar ook de mogelijkheden van PMH een plaats krijgen. Naast de beperking zijn er immers veel dingen die zij wel kunnen. Om tot een realistisch beeld te komen is ook aandacht nodig voor gelijkenissen tussen personen met en zonder handicap. Als mensen zich herkennen in ervaringen van PMH, zullen ze immers veel meer geneigd zijn om hen te zien als gewone mensen (Van Hove et. al., 2003). In §1.4. lichten we verder toe hoe we de bestaande beeldvorming kunnen uitdagen. In paragraaf 2 gaan we vervolgens in op de belangrijke rol die media hierin kan spelen.

1.4 Uitdaging beeldvorming

In deze paragraaf bespreken we vijf manieren om de bestaande stereotiepe beeldvorming uit te dagen en te komen tot een realistischer beeld van PMH. Daarin worden niet enkel hun beperkingen maar ook hun mogelijkheden opgenomen.

Eerst willen we ingaan op de vraag wat dergelijke realistische beeldvorming als meerwaarde heeft ten aanzien van het huidige beeld. Hiervoor gebruiken we het eerder beschreven feit dat attitudes leiden tot bepaald gedrag. Ideeën over PMH leiden tot gevoelens, die op hun beurt bepaald gedrag uitlokken (Brostrand, 2006). Een idee dat een PMH niet veel kan, zal er dan voor zorgen dat je gedrag stelt waaruit blijkt dat je niet veel verwacht van die persoon. Op die manier zal je de PMH minder stimuleren om te tonen wat hij kan en geneigd zijn enkel de beperkingen te observeren. Wat je verwacht van iemand wordt op die manier werkelijkheid. Dit wordt in de literatuur omschreven als het 'Pygmalioneffect'[2](Rosenthal & Jacobson, 1992). Hierdoor krijgt de PMH niet de kans om zijn mogelijkheden te tonen en zal hij gedrag vertonen dat aan deze stereotype ideeën voldoet, de zogenaamde self-fulfilling prophecy[3] (Merton, 1968). Stereotypen hebben dus negatieve gevolgen, want ze zorgen ervoor dat de PMH minder mogelijkheden of ongelijke kansen krijgen. Positievere attitudes en realistischere ideeën zouden deze discriminatie kunnen verminderen. Wanneer een leerkracht bijvoorbeeld gelooft in de mogelijkheden van een kind, ondanks zijn verstandelijke

[2] Het Pygmalioneffect houdt in dat het beeld dat je van iemand hebt werkelijkheid wordt. Dit effect was oorspronkelijk van toepassing in de schoolcontext, nl. bij leerkrachten ten aanzien van hun leerlingen. Leerkrachten hadden vaker negatievere verwachtingen ten aanzien van minderheidsgroepen dan ten aanzien van de andere leerlingen. Dit uitte zich in systematisch slechtere resultaten bij de minderheidsgroepen dan bij de de andere leerlingen (Rosenthal & Jacobson, 1992).

[3] Een self-fulfilling prophfecy betekent dat personen zich gaan gedragen volgens de manier waarop anderen over hen denken.

handicap, zal hij dit kind uitdagende opdrachten geven waardoor het evenveel kansen krijgt als zijn medeleerlingen zonder handicap (Brostrand, 2006).

Een realistisch beeld is dus noodzakelijk om gelijke kansen te creëren en in contact te treden met PMH. Hieronder bespreken we vier manieren om beeldvorming te laten evolueren tot een realistisch beeld. We spreken over het uitdagen van attitudes omdat dit nauw samenhangt met beeldvorming.

Een eerste manier om attitudes positiever te maken is via het aanbieden van **adequate informatie.** Veel mensen weten niet wat een handicap is of hebben er verkeerde ideeën over. Weerstand om met PMH in interactie te treden komt eerder voort uit misvattingen over hen dan uit negatieve intenties. Wanneer mensen kennis hebben over wat het hebben van een handicap met zich meebrengt, worden attitudes vaak al een stuk positiever (Brostrand, 2006).

Een tweede manier om negatieve attitudes uit te dagen is door het voortdurend **model staan** met je eigen gedrag. Als belangrijke anderen, zoals leerkrachten ten aanzien van hun leerlingen, bepaald gedrag stellen, wordt dit gedrag vaak overgenomen. Dit heet het multiplicatie-effect van gedrag. Wanneer een persoon gemotiveerd kan worden om op een positieve wijze om te gaan met PMH, zullen anderen vaak snel volgen (De Vroey, 2002).

Een derde manier om bestaande attitudes te veranderen is door het uitvoeren van onderzoek **mét participanten met een handicap**. French & Swain (1997) onderzochten de effecten van 'participatorisch' en 'emancipatorisch' onderzoek met PMH. In participatorisch onderzoek wordt vooral gefocust op gevoelens, ervaringen en visies van de participanten. Daarnaast worden ze betrokken bij het onderzoeksopzet. Het is dus een onderzoek mét mensen in plaats van over mensen. In die zin zou dit soort onderzoek kunnen bijdragen aan verandering, doordat vanuit een empowerende visie gewerkt wordt en de resultaten ook het beleid kunnen beïnvloeden. Onderzoekers kunnen leren van PMH en omgekeerd. Anders dan participatorisch onderzoek is emancipatorisch onderzoek, waarbij de PMH als mede-onderzoeker fungeert. Er wordt samengewerkt vanuit een gelijkwaardige relatie. Emancipatorisch onderzoek is ontstaan vanuit 'The Disability Movement', een organisatie die handicap bekijkt vanuit het besproken sociaal model. Emancipatorisch onderzoek werd opgericht met als doel PMH te betrekken in beslissingsprocessen. Het gaat dus verder dan participatorisch onderzoek omdat de PMH volledige controle krijgen over de onderzoekssituatie, van het formuleren van de onderzoeksvraag tot het uittypen van conclusies. Empowerment en wederkerigheid staan bij dit soort onderzoek centraal. French & Swain benadrukken het belang van beide soorten onderzoek. De aandacht voor persoonlijke ervaringen in combinatie met het zelf uitvoeren van onderzoek zijn complementair (French & Swain, 1997). In deze

masterproef kiezen we voor een participatorisch onderzoek, waarbij we gevoelens, ervaringen en visies van PMH bevragen en meenemen. In Hoofdstuk 3 verantwoorden we deze keuze.

Een vierde manier om negatieve attitudes uit te dagen is door middel van **actieve training**. Daarbij worden mensen op allerlei manieren in contact gebracht met het concept handicap. Dergelijke training omvat drie elementen. Een eerste element is het **simuleren** van een beperking. Daarbij krijgen de participanten bijvoorbeeld voor enkele uren een blinddoek aangereikt of wordt een van hun armen of benen afgebonden. Een tweede element is het aanbieden van **groepsactiviteiten en rollenspelen**. Dit om mensen bewust te laten worden van hun vooroordelen. Een derde element is vervolgens het uitnodigen van PMH om in gesprek te treden met de deelnemers (Brostrand, 2006). **Contact met PMH** vormt, zoals eerder beschreven, een efficiënt middel voor het uitdagen van negatieve attitudes en stereotiepe beeldvorming. Door contact kunnen mensen immers zelf ondervinden dat stereotypen meestal niet kloppen. Wanneer we bijvoorbeeld een PMH zien die onafhankelijk is en veel kan, vormt dat een duidelijk bewijs dat PMH geen sukkelaars zijn die weinig kunnen. Het hebben van een vriend of familielid met een handicap gaat gepaard met het minder vaak optreden van negatieve gevoelens ten aanzien van andere PMH (Farnall & Smith, 1999). Contact kan echter enkel bijdragen aan positieve representaties als het tot stand komt in een gelijkwaardige relatie. Indien de PMH ondergeschikt is in de interactie, houdt dit bestaande stereotypen toch in stand (Vannut, 2006). Positieve effecten van contact zijn bovendien groter als de PMH in staat is om op een begrijpelijke manier te communiceren, als hij als competent ervaren wordt en als hij bereid is om over zijn handicap te spreken (Farnall & Smith, 1999).

Een speciale vorm van actieve training is **ervaringsleren**. Concreet nemen de participanten deel aan allerlei activiteiten waarover ze kritisch moeten reflecteren. Deze reflectie zorgt ervoor dat mensen bewust worden van hun attitudes en zo hun gedrag aanpassen. Een populair interventieprogramma dat ervaringsleren gebruikt is *Tilting at Windmills* (Brostrand, 2006). Het doel is om misvattingen en attitudes ten aanzien van PMH in het werkveld uit te dagen. Dit gebeurt door interactieve oefeningen, waarin alle stereotypen op tafel worden gegooid. Op die manier kan verkeerde informatie gecorrigeerd worden. Tilting at Windmills bestaat uit elf modules, of onderwerpen waar aandacht aan besteed wordt. Ter wijze van voorbeeld lichten we kort enkele van deze modules toe. Een van de modules is bijvoorbeeld empathie. Hierbij wordt stilgestaan bij gevoelens die PMH ervaren in een eerste ontmoeting. In een andere module wordt aangeleerd hoe men op een goede manier delicate vragen kan stellen aan PMH. Nog andere modules handelen over vooroordelen en specifieke noden van PMH. Uit gesprekken met de participanten bleek dat ze veel hebben opgestoken uit de training en positievere attitudes hebben ten aanzien van PMH (Brostrand, 2006).

In ons onderzoek op het DFF zullen we, wegens beperkte tijd, de actieve training niet gebruiken. De andere manieren krijgen wel een plaats. Zo zullen we ten eerste adequate informatie aanbieden via de gekozen films. Een tweede manier die we gebruiken is het model staan met ons eigen gedrag door op het festival op een niet-betuttelende manier met aanwezige PMH om te gaan. Een derde manier is het uitvoeren van participatorisch onderzoek waarbij verscheidene PMH deel uitmaken van de participanten. Een vierde manier tenslotte is het in gang zetten van contact tussen PMH en PZH. Dit is een onderdeel van de hierboven besproken actieve training.

Tenslotte willen we het belang benadrukken van het reeds op vroege leeftijd werken aan een realistische beeldvorming. Onderzoek van Connor & Bejoian (2006) toonde aan dat representaties over PMH al op kinderleeftijd gevormd worden. Om een realistische beeldvorming te bekomen is het dus belangrijk dat vroeg genoeg gestart wordt met het aanbieden van adequate en realistische informatie. Leerkrachten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen door in de klas aandacht te besteden aan een accurate weergave van belevingen van PMH. Als kinderen reeds op vroege leeftijd een realistisch beeld hebben, zullen ze op latere leeftijd meer geneigd zijn om contact te leggen met PMH. Connor en Beojian stelden een lesprogramma op voor leerkrachten waarbij handicap vanuit een socio-cultureel perspectief werd benaderd. Hierbij werd het effect onderzocht van realistische representaties in de media op beeldvorming bij de leerlingen. Resultaten toonden aan dat deze representaties bijdroegen aan een realistischer beeld over PMH (Connor & Bejoian, 2006).

1.5. Conclusie

Vooraleer we overgaan naar ons tweede concept, vatten we de belangrijkste zaken rond beeldvorming samen. Ten eerste dienen we te onthouden dat beeldvorming samenhangt met aanwezige attitudes. Deze bestaan uit ideeën en gevoelens die op hun beurt mee gedrag bepalen. Ten tweede nemen we mee dat er verschillende perspectieven zijn van waaruit naar handicap gekeken wordt. Deze komen allen in de samenleving voor, al springt het medisch model er uit. Ten derde onthouden we dat de huidige beeldvorming in Vlaanderen gekenmerkt wordt door stereotiepe ideeën waarbij PMH als sukkelaars worden gezien die weinig kunnen. Omdat dergelijke beeldvorming omgang met PMH negatief beïnvloedt, vinden we het belangrijk om deze beeldvorming uit te dagen en te komen tot realistischere beelden. Dit kan gebeuren op verschillende manieren, waarbij wij contact, aanbieden van realistische informatie en de media als belangrijkste middelen beschouwen. Op dit laatste gaan we uitgebreid in, in paragraaf 2.

2 Media en beeldvorming

In dit onderdeel bespreken we het tweede thema, namelijk interactie tussen beeldvorming en media. Eerst gaan we in op hoe PMH op dit moment in de media worden gerepresenteerd. Daarna bespreken we de invloed die media kan hebben in het uitdagen van beeldvorming. Vervolgens gaan we in op accurate en realistische representaties van PMH en tenslotte geven we suggesties om PMH op een realistische manier te representeren.

2.1. Huidige representatie

Onderzoek wijst uit dat PMH over het algemeen **weinig** in de media aan bod komen**.** Farnall & Smith (1999) vonden bijvoorbeeld dat minder dan twee procent van alle televisiefiguren een handicap heeft. Als PMH dan al getoond worden, is dat meestal op een stereotiepe manier en met **nadruk op de beperkingen**. De handicap is dan de essentiële karakteristiek van de figuur en er wordt vooral aandacht geschonken aan wat de persoon niet kan. Het geschapen beeld wordt gekenmerkt door afhankelijkheid, passiviteit en een algemeen onvermogen om op een adequate wijze te functioneren. In deze representatie heeft de PMH vooral nood aan zorg en wordt hij voorgesteld als een sukkelaar die weinig kan (Vanpeperstraete, 2004; Farnall & Smith, 1999). Ook Schwartz et al. (2010) wijzen erop dat PMH weinig in de media aan bod komen en dat ze op die schaarse momenten vaak afgebeeld worden als personen om medelijden mee te hebben. Vaak komen ze in beeld tijdens documentaires waar de focus ligt op de handicap zelf. Ze worden dus getoond omwille van hun handicap, niet ondanks hun handicap (Schwartz et. al., 2010). Verder worden PMH in de media ook regelmatig afgebeeld als personen met weinig succesvolle persoonlijke en professionele **relaties**. Ook dit houdt een beeld in stand van PMH die weinig participeren aan de samenleving (Farnall & Smith, 1999; Markotic, 2008). Verder merkte Vannut (2006) op dat media vaak op zoek zijn naar **sensatie**. Een persoon wiens arm bijvoorbeeld geamputeerd is na een vliegtuigcrash past goed binnen dit plaatje. De handicap wordt dan uitgebuit en uitvergroot om zoveel mogelijk spektakel te creëren. Deze representaties vormen echter geen goede weergave van de werkelijkheid.

Naast het representeren van PMH als sukkelaars, portretteert de media hen ook regelmatig als **superhelden** met overdreven capaciteiten (Snyder & Mitchell, 2008). De laatste tijd zien we steeds vaker succesverhalen in het Nieuws. Denk maar aan berichten als *Meisje met Downsyndroom debuteert als model* of *Danseres zonder benen schittert op dansvloer* (De Morgen, 2015; Het Nieuwsblad, 2014). Ook deze berichten geven echter geen realistisch beeld. Deze knappe prestaties vormen immers veeleer uitzondering dan regel. Niet elke PMH kan dit waarmaken, zelfs al heeft hij nog zo'n sterke wilskracht. De media toont vaak een zwart-wit beeld. Ofwel worden de uitzonderlijke succesverhalen getoond, ofwel worden ze voorgesteld als personen om medelijden mee te hebben.

Zelden zien we echter realistische representaties. Een opvallende **paradox** is dat filmregisseurs de beperking vaak zodanig realistisch willen voorstellen, dat ze net een omgekeerd effect bekomen. Het beeld van de PMH wordt dan, tegen de goede bedoelingen in, toch onrealistisch. Een voorbeeld is een ziende acteur die een blinde man moest spelen. Hij wilde zich goed inleven in deze rol en droeg daarom contactlenzen die maakten dat hij ook werkelijk niets meer zag. Daardoor werden zijn bewegingen en handelingen aarzelend en onzeker. Mensen die echter al jarenlang blind zijn, gebruiken andere manieren om hun weg te vinden. Het niet kunnen gebruiken van hun gezichtsvermogen maakt niet dat ze zich aarzelend voortbewegen, integendeel (Markotic, 2008).
De huidige representaties kenmerken zich dus door een grote focus op beperkingen waarbij de PMH ofwel wordt voorgesteld als een sukkelaar die weinig kan, ofwel als superheld met overdreven capaciteiten. Over het algemeen merken we een tekort aan beelden van PMH in het dagelijks leven, in een normale context. Dit is nochtans een belangrijke voorwaarde voor een realistische representatie (Schwartz et. al., 2010). We gaan hier nog dieper op in bij paragraaf 2.4. Nu bespreken we eerst het belang van realistische representaties in de media voor het uitdagen van beeldvorming.

2.2. Belang van media voor beeldvorming

In deze paragraaf bespreken we de invloed van media op beeldvorming en leggen we uit waarom het belangrijk is dat de media PMH op een realistische manier representeert.

Uit onderzoek van Vanpeperstraete (2004) blijkt dat beeldvorming over PMH beïnvloed wordt door opvoeding, persoonlijke ervaringen, contacten en door hetgeen we te zien krijgen in de media. Voor mensen die nooit of zelden contact hebben met PMH, zijn mediarepresentaties vaak de enige beelden die ze hebben van deze populatie. Vanpeperstraete concludeerde dat slechts een derde van haar respondenten minstens een keer per week contact had met PMH. Een groot deel van de bevolking is dus aangewezen op mediarepresentaties voor het vormen van een beeld over pMH (Vanpeperstraete, 2004). Media is dus enerzijds een sterk bepalende factor van beeldvorming. Anderzijds vormt media ook een goede representatie van hoe in de maatschappij over PMH wordt gedacht. Wat in de media getoond wordt, geeft weer welk beeld over PMH in de samenleving leeft (Lievyns, 2015). Ook Connor & Beojian (2006) vonden dat veel mensen film beschouwen als een reflectie van de hele gemeenschap. Wat in films getoond wordt is met andere woorden representatief voor de hele samenleving. Het enerzijds beïnvloeden van beeldvorming en anderzijds representeren van beeldvorming wordt de **dubbele functie** van media genoemd (Lievyns, 2015).

Hoe komt het nu dat de media, specifiek televisie, zo'n sterke **invloed** heeft op attitudes ten aanzien van PMH? Een eerste reden is, zoals hierboven reeds werd geschetst, dat bij mensen die weinig in aanraking komen met PMH, representaties uit de media vaak de enige verwijzingen zijn die ze hebben. Een tweede reden is dat visuele beelden sterker bijdragen tot beeldvorming dan geschreven

bronnen zoals boeken en wetenschappelijke teksten (Connor & Bejoian, 2006). Smelik (1999) merkt hierbij op dat beelden toegankelijker en directer zijn dan woorden (Vannut, 2006). Een derde reden is dat de huidige maatschappij steeds meer belang hecht aan media en technologie. Het visuele beeld vormt daardoor een belangrijke component in het beïnvloeden van beeldvorming. Daarom is het zo belangrijk dat deze visuele beelden realistische representaties zijn (Schwartz et al., 2010).

2.3. Accurate en realistische representatie

Vooraleer we overgaan op manieren om PMH realistisch te representeren, schenken we aandacht aan de termen 'positieve', 'accurate' en 'realistische' representatie. Omdat we deze termen als synoniemen gebruiken, leggen we uit wat we hier precies onder verstaan.

De term **positieve representatie** kan op eerste zicht wat verwarring oproepen. Hiermee wordt echter niet bedoeld dat we enkel succesverhalen tonen (Snyder & Mitchell, 2008). Wel gaat het erom de mogelijkheden in beeld te brengen en niet enkel op beperkingen te focussen. Niet de PMH als slachtoffer of overwinnaar van zijn beperking, maar eerder het dagelijkse leven moet worden geportretteerd. Er moet voldoende aandacht zijn voor hoe deze personen een gelukkig en volwaardig leven kunnen leiden, ondanks hun beperking. Een positieve representatie leidt op die manier tot een **accurate representatie**, het tonen van PMH zoals ze zijn, het tonen van de realiteit. Daarbij worden hun mogelijkheden niet overdreven, maar zeker ook niet geminimaliseerd (Vannut, 2006). Een accurate representatie is volgens ons dus een **realistische representatie**.

Geeft de **medische benadering** dan geen accuraat beeld van PMH? Uiteraard is het beeld dat deze benadering schetst niet verkeerd op zich. Wel is het zo dat de biomedische benadering vooral de beperking in beeld brengt en deze aanziet als een last die zoveel mogelijk 'genormaliseerd' moet worden. Op die manier moet de PMH zijn leven op een zo gelijkaardig mogelijke manier leiden als PZH. In de medische benadering gaat het er vooral om dat de PMH zich aanpast aan de samenleving en niet andersom. Deze normalisatie gebeurt onafhankelijk van hoe de PMH zijn beperking zelf beleeft en of deze dit zelf eigenlijk wel nodig vindt (Maes, Penne, & Petry, 2008). In wat wij als **accurate representatie** omschrijven krijgt de subjectieve beleving van de PMH wel aandacht. De beperking moet niet perse worden weggewerkt als de PMH dit zelf niet nodig vindt. De beperking vormt immers niet noodzakelijk een handicap, in de zin dat de persoon zich hierdoor beperkt voelt. Samengevat toont een accurate representatie van de PMH ook de subjectieve beleving van de persoon op zijn handicap. De beperking en het zoveel mogelijk wegwerken ervan, staan in dergelijke representatie niet centraal, in tegenstelling tot een representatie vanuit de biomedische benadering.
Om dit te illustreren schetsen we het verhaal van T., een kennis die zonder rechterhand geboren werd. Wanneer hij iets gaat drinken op café doet hij dit steevast met zijn vleeskleurige prothese. Zelf vindt hij deze prothese echter vervelend en onhandig. Hij zou liever zonder prothese de stad

intrekken omdat hij zonder veel beter kan functioneren. Uit ervaring leerde hij echter dat mensen dan minder geneigd zijn om met hem te praten en terughoudender zijn. Het gebruiken van zijn prothese gebeurt dus eerder vanuit een verwachting om er normaal, met twee handen, uit te zien (medische benadering) in plaats van om zijn handelen te vergemakkelijken. Het tonen van deze persoon zonder prothese zou in dit geval een meer accuraat en realistisch beeld opleveren, aangezien T. thuis altijd op die manier door het leven gaat en zo perfect kan functioneren.

2.4. Realistische representatie: suggesties

In deze paragraaf bespreken we enerzijds suggesties om PMH op een realistischere manier weer te geven in de media. Deze representaties kunnen immers bijdragen tot een rijkere beeldvorming rond PMH. Anderzijds vermelden we ook enkele aanbevelingen voor de beheersovereenkomst van de Openbare Omroep. Hiervoor gebruiken we de principes uit het rapport van Barnes (1992).

Een eerste suggestie was om PMH als **gewone mensen en in dagdagelijkse situaties** te tonen, die de realiteit weerspiegelen. Vanuit dit idee ontwikkelde het departement voor Counseling, Research, Special Education and Rehabilitation (CRSR) in 2008 een filmfestival waarbij ze enkel waarheidsgetrouwe films toonden over het dagelijks leven van PMH. De bedoeling van dit festival was om in de eerste plaats bij studenten, maar daarnaast ook bij de rest van de bevolking bestaande stereotypen te doorbreken en acceptatie en appreciatie voor diversiteit te bewerkstelligen. De films werden achteraf steeds bediscussieerd in het bijzijn van iemand van CRSR met de focus op het ontwikkelen van bewustzijn en gevoeligheid voor handicap. De films die getoond werden hadden als thema sociale uitdagingen voor PMH, creatieve middelen voor expressie bij personen met communicatiemoeilijkheden, leven met een handicap in de adolescentie en nood aan vriendschap. Zeker deze laatste thema's tonen aan dat mensen met en zonder handicap meer op elkaar gelijken dan vaak wordt gedacht. Uit de evaluatie van het filmfestival bleek dat de films in combinatie met discussiegroepen een sterk effect hadden op percepties over handicap. Respondenten gaven aan nieuwe inzichten verkregen te hebben en een realistischer beeld te hebben van PMH. Ook wezen ze op de grote kracht van films als middel in het doorbreken van stereotypen (Schwartz, et al., 2010). Hiermee samenhangend kunnen ook documentaires bijdragen aan het ontwikkelen van realistische representaties. Deze tonen immers PMH in hun dagelijks leven en zijn een authentieke weerspiegeling van hun ervaringen. Een aandachtspunt hierbij is dat de focus niet mag liggen op het hebben van een defect of beperking, maar op het hebben van een handicap als alternatieve manier van leven, een andere, maar daarom niet minderwaardige, manier van zijn (Connor & Bejoian, 2006).

Een tweede suggestie is om PMH in **herkenbare situaties** af te beelden zoals bijvoorbeeld op school, op het werk, in een sportclub enz. Ook het aanreiken van herkenbare thema's zoals het zoeken naar een levenspartner en een kinderwens zijn hierbij belangrijk. Dergelijke situaties en thema's zorgen er

immers voor dat PZH overeenkomsten zien tussen zichzelf en PMH. Herkenning schept een band en vergroot de kans op positieve attitudes (Van Hove et. al., 2003). PMH willen in de eerste plaats als mensen benaderd worden, los van de handicap. Televisie en media zouden deze wens moeten respecteren door de handicap niet als belangrijkste focus te nemen maar hen evenmin als supermensen voor te stellen. Dit bevordert eveneens herkenbaarheid. Zo wordt immers duidelijk dat PMH gewone mensen zijn die soms dapper, soms minder dapper, soms succesvol, soms minder succesvol, soms gelukkig en soms ongelukkig zijn. Het zijn mensen net zoals wij met een hele reeks karakteristieken en emoties (Vannut, 2006).

Dit brengt ons bij de derde suggestie om PMH op een **complexe en genuanceerde manier** te representeren. Verschillende elementen dragen hiertoe bij. Een eerste element is het weergeven van PMH met een complexe persoonlijkheid en een reikwijdte aan emoties. Zoals hierboven besproken werd, worden zij immers vaak geschetst als mensen die eenvoudig in elkaar zitten en 'altijd verdrietig' of 'altijd gelukkig' zijn. Een tweede element is het voorstellen van de persoon tijdens een interactie waarin hij als gelijke participeert. PMH worden vaak voorgesteld als eenzaam of asociaal. In gesprekken zijn zij vaak de mindere en ze nemen hier slechts passief aan deel. Hun taak bestaat erin 'ja' te knikken op voorstellen die hen worden gedaan. Een derde element is het tonen van PMH als participanten in de samenleving. Dit kan door hen in beeld te brengen tijdens het uitoefenen van hun job, in de supermarkt, tijdens het ophalen van de kinderen na school enz. Een vierde element is het laten participeren van PMH in series of films, zonder dat er aandacht aan deze handicap geschonken wordt. De persoon heeft dan een rol op zich en toevallig heeft hij ook een handicap. Op dit aspect is er nog veel evolutie mogelijk. De laatste tijd zien we steeds vaker PMH in series en films, maar vaak is dit specifiek omwille van hun handicap. Zo speelde in 2015 een actrice met Downsyndroom mee in de tv-reeks Familie. Zij werd gevraagd omdat haar personage ook Down had. Ze werd dus eerder gevraagd omwille van haar handicap dan om haar acteercapaciteiten. Een laatste element is het laten zien van PMH in sociale en liefdesrelaties. Net als wij hebben zij seksuele behoeften en nood aan liefde. Het hebben van een handicap verandert daar niets aan en vormt niet noodzakelijk een barrière voor het vervullen van deze behoeften (Connor & Bejoian, 2006).

Een vierde suggestie betreft het **woordgebruik** in de media. Ook dit draagt immers bij aan hoe over PMH gedacht wordt. Met name hoe verwezen wordt naar handicap en gerelateerde thema's, heeft een sterke invloed. Zo worden vaak de woorden 'slachtoffer' en 'patiënt' gebruikt in contexten waar PMH aan bod komen. Deze termen weerspiegelen een idee van niet-zelfstandig, niet kunnen en hulpbehoevendheid van deze doelgroep. Voor de verwijzing naar PMH werd vroeger het woord gehandicapten gebruikt. Deze term had een negatieve bijklank door de connotatie met bedelaren. Onder invloed van 'The Disability Rights Movement' werd deze term vervangen door 'People with

Disabilities ', wat neutraler moest zijn. Later kwam hier ook kritiek op, onderandere door Simi Linton (1998), vanwege de impliciete suggestie dat deze personen 'dis-abled' zijn en dus geen 'abilities' of mogelijkheden hebben. Deze term werd toch behouden vanuit het idee dat eerder de percepties over PMH moeten worden aangekaart dan het blijven zoeken naar een neutrale term die misschien zelfs niet bestaat. Een opvallende constatering was dat verwijzingen naar handicap ook stigmatiserend kunnen zijn wanneer ze niet gericht zijn op personen. Ben-Moshe (2005) merkte hier bij op dat in het journaal vaak metaforen gebruikt worden als 'hij hield zich doof' en 'hij houdt ons voor de domme'. Deze zijn niet slecht bedoeld, maar houden negatieve connotaties met handicap en dus negatieve attitudes ten aanzien van PMH in stand. Deze bevindingen tonen aan dat media ook aandacht moet schenken aan haar woordgebruik (Haller, Dorries, & Rahn, 2006).

In wat volgt bespreken we twee aanbevelingen voor mediaorganisaties. Hiervoor gebruiken we de principes van Barnes (1992) uit het rapport *An Exploration of the Principles for Media Representations of Disabled People*.

Een eerste principe is het laten **deelnemen van PMH aan mediaorganisaties**. Deze laatste hebben vaak geen weet van de wensen en eigenschappen van PMH. Onjuiste representaties kunnen enkel verdwijnen als PMH betrokken worden op alle niveaus en zelf inspraak hebben in wat getoond wordt. Alle medewerkers zouden bijvoorbeeld een training kunnen volgen die focust op gelijkwaardigheid van PMH. Als deze training wordt gegeven door PMH kunnen foute ideeën worden uitgedaagd (Barnes, 1992). Hierin is een positieve evolutie merkbaar. Zo zijn er heel wat PMH die protesteren tegen het representeren van PMH volgens medische categorieën. Deze gaan immers gepaard met het idee dat de ervaringen, prognoses en kenmerken van een persoon representatief zijn voor de hele groep mensen met deze soort beperking. We krijgen hier een paradox waarbij PMH enerzijds worden uitgesloten omdat ze anders zijn en atypische kenmerken vertonen. Anderzijds worden ze op basis van deze atypische kenmerken als een aparte gemeenschap beschouwd met dezelfde capaciteiten en kenmerken. Het atypisch zijn maakt dat ze gezien worden als een uniforme groep. Twee personen met bijvoorbeeld een visuele beperking zullen echter niet noodzakelijk dezelfde ervaringen meemaken. PMH werken samen met filmmakers om een rijker beeld van PMH te schetsen waarin de diverse ervaringen van verschillende PMH aandacht krijgen. Op die manier wordt film een alternatieve manier van politieke participatie. Snyder en Mitchell benoemden dit met de term 'Politics of Atypicality' (Snyder & Mitchell, 2008). Ook in Vlaanderen zien we een positieve evolutie wat betreft inspraak van PMH in mediaorganisaties. Zo wordt op de VRT sinds januari 2012, elke zaterdagmorgen een fictiereeks uitgezonden met audiodescriptie. Voor de digitale kijker kan de audiodescriptie optioneel worden geactiveerd op zondagavond. Audiodescriptie is een techniek waarbij een verteller de visuele beelden beschrijft en op die manier het visuele tot een auditief

verhaal reconstrueert. Dit maakt het mogelijk voor blinde en slechtziende gebruikers om het programma te volgen. Vooraleer deze worden uitgezonden worden ze uitgetest door een aantal blinde en slechtziende mensen. Zij hebben inspraak in hoe de audiodescriptie verbeterd kan worden en welke aanpassingen nog moeten gebeuren (VRT, 2012). Uiteraard is hier nog groei mogelijk door bijvoorbeeld audiodescriptie te gebruiken in meerdere programma's. Daarmee samenhangend zouden alle journalisten, auteurs, regisseurs en dergelijke moeten controleren of hun producten accurate representaties zijn van de werkelijkheid. Hiervoor zouden ze advies moeten inwinnen bij PMH vooraleer de programma's gepubliceerd worden. Op die manier kan men het verspreiden van inaccurate beelden vermijden (Barnes, 1992).

Een tweede principe is om alle uitzendingen te ondertitelen en een gebarentolk in te zetten. Hiermee wordt het signaal gegeven dat doven en andere PMH volwaardig lid zijn van onze samenleving. Daarnaast halen niet enkel doven en slechthorenden, maar ook de beter horende kijker voordeel uit het **ondertitelen** van tv-programma's (Barnes, 1992). In Vlaanderen bestaat voor de meeste tv-programma's de mogelijkheid om via de teletekstpagina 888 ondertiteling aan te vragen. Op de VRT bijvoorbeeld wordt sinds 2014 97,6 % van de Nederlandstalige programma's optioneel ondertiteld. Dit is bijna een verdubbeling met het jaar 2007,waarin slechts 56% van de programma's de mogelijkheid tot ondertiteling bezat (VRT, 2014). Dit betekent een positieve evolutie naar een meer toegankelijk televisieaanbod. Toch zien we ook tendensen in de omgekeerde richting. Zo besliste zender VTM om vanaf november 2014 de klassieke teletekstpagina met de laatste nieuwsberichten te verwijderen en de beschikbare informatie in de plaats daarvan op hun website aan te bieden. Teletekstpagina 888 voor ondertiteling blijft wel beschikbaar. Hierop kwam behoorlijk wat reactie vanuit de ouderenpopulatie en minderheidsgroepen omdat voor deze mensen het gebruik van de computer geen evidente opgave is. Het Nieuws systematisch volgen vanop de teletekstpagina blijkt voor heel wat mensen toegankelijker en eenvoudiger dan vanop een pc (VTM Nieuws, 2014). Het inzetten van een **gebarentolk** op de Vlaamse televisiezenders gebeurt minder. Slechts in een aantal programma's zoals het Journaal en Jeugdjournaal is een gebarentolk te zien. Op de VRT bijvoorbeeld wordt het Journaal dagelijks om 19u uitgezonden met een Vlaamse Gebarentolk. Deze uitzending wordt achteraf op de website geplaatst. Ook jeugdjournaal Karrewiet wordt met ondersteuning van een gebarentolk uitgezonden. VRT geeft aan minder in te zetten op gebarentolken bij programma's omdat ze in plaats daarvan de keuze maakten voor ondertiteling van programma's (VRT, 2015).

Samengevat kan een realistische representatie bekomen worden door PMH ten eerste in het dagelijks leven te schetsen en in gewone contexten. Ten tweede dragen herkenbare situaties en thema's hiertoe bij. Ten derde is het ook belangrijk om een complex en genuanceerd beeld te tonen. Om stereotiepe beeldvorming uit te dagen is het noodzakelijk dat realistische representaties van

PMH voor een lange periode en in verschillende programma's worden doorgevoerd (Vannut, 2006). Daarnaast kunnen mediaorganisaties actief werken aan realistische representaties door enerzijds PMH te betrekken in de organisatie. Anderzijds kan ook het inzetten van gebarentolken en ondertitels bijdragen aan een grotere toegankelijkheid.

2.5. Conclusie

Om af te ronden herhalen we kort de belangrijkste inzichten. Een eerste inzicht was dat PMH over het algemeen weinig in de media aan bod komen. Als ze al aan bod komen is dat meestal op een stereotiepe manier waarbij de beperkingen de hoofdfocus vormen. Het representeren van PMH op een realistische manier is belangrijk om bestaande beeldvorming uit te dagen. Media heeft immers een belangrijke invloed op het veranderen van beeldvorming. Dit vormde een tweede inzicht uit deze paragraaf. Ten derde gaven we aan dat we de termen accurate, realistische en positieve representatie als synoniemen zien. Tenslotte vormden het representeren van PMH in normale contexten, in herkenbare situaties en met oog voor hun complexe en genuanceerde persoonlijkheid belangrijke suggesties voor een realistische representatie. Participatie van PMH in het beleid van mediaorganisaties vormt hierbij eveneens een aandachtspunt. In de volgende paragraaf gaan we in op het laatste kernbegrip, namelijk ontmoeting. Uit het voorgaande bleek immers dat contact, net als media, een belangrijke factor vormt voor het uitdagen van stereotiepe beeldvorming.

3. Ontmoeting

In het voorgaande werd al gezegd dat contact tussen personen met en zonder handicap een efficiënte manier is voor het uitdagen van stereotiepe beeldvorming. Onder het idee dat contact soms oppervlakkig is willen we in deze masterproef een stap verder gaan en streven naar ontmoeting. Dit laatste houdt in dat beide partijen elkaar en/of elkaars visie leren kennen. Eerst gaan we op wat we precies onder ontmoeting verstaan (§3.1). Daarbij maken we gebruik van het werk van Buber, die met zijn 'Ik en Jij' heel wat interessante ideeën rond dit concept heeft neergeschreven. Vervolgens besteden we ook aandacht aan hoe de ruimte als middel gebruikt kan worden om ontmoeting te laten plaatsvinden. Daarbij zullen we specifiek gebruik maken van literatuur over ontmoetingsplaatsen (§3.2). Tenslotte bespreken we hoe de praktijk van staren, waar veel PMH mee geconfronteerd worden, positief aangewend kan worden als middel tot ontmoeting (§3.3.). Daarvoor maken we gebruik van het boek 'Staring' door Thomson (2009).

3.1 Wat is ontmoeting?

Om te beginnen gaan we in op wat we onder ontmoeting verstaan. Mensen kennen immers verschillende betekenissen toe aan dit concept. Daarom is het belangrijk dat we vastleggen welke betekenis we in deze masterproef aan dit begrip hechten. Ontmoeting kent verschillende vormen. De

meest gangbare vorm is mensen die elkaar voor de eerste keer kruisen en een conversatie beginnen. De ontmoeting is dan informeel en toevallig. Het woordenboek spreekt in dit geval van **kennismaken**(Encyclo). Iemand die bijvoorbeeld naar een ander land gaat, zal verschillende nieuwe mensen leren kennen, nieuwe mensen ontmoeten. Dit aspect van het **nieuwe** vinden wij een belangrijk kenmerk van ontmoeting. Dat betekent niet dat mensen elkaar nog nooit eerder tegengekomen of ontmoet mogen hebben. Mensen kunnen elkaar al jaren kennen en elkaar toch opnieuw ontmoeten. Dit in de zin dat ze steeds weer nieuwe elementen van elkaar ontdekken. Op deze vorm van ontmoeten willen we ons in deze masterproef focussen, ons ervan bewust zijnde dat deze vorm niet de enige vorm is. Daarbij merken we op dat ontmoeting niet noodzakelijk toevallig of spontaan moet gebeuren, maar dat ze ook in stand gezet kan worden. Een ander gebruik van ontmoeten is als synoniem voor 'elkaar tegenkomen'. Men zegt dan bijvoorbeeld: "wij ontmoeten elkaar elke week op de badminton."(Encyclo). Zoals reeds gezegd vinden we dit gebruik minder geschikt voor deze masterproef, aangezien het nieuwe, ontdekkende karakter in deze vorm afwezig is. Een andere kenmerk van ontmoeting is **wederzijds contact**. Een situatie waarbij mensen elkaar bijvoorbeeld kruisen op straat, maar elkaar niet aanspreken zien we niet als ontmoeting. Toch is wederzijds contact geen voldoende voorwaarde voor ontmoeting. Contact kan heel oppervlakkig zijn. Een situatie waarbij iemand een pen vraagt aan de ander is contact, maar geen ontmoeting.

Buber kent vervolgens nog een eigenschap toe aan ontmoeting. Volgens hem berust ontmoeting uit **individuatie.** Hiermee bedoelt hij dat we steeds vanuit onze eigen context in de relatie stappen. Daarbij maakt ontmoeting het mogelijk om enerzijds anderen te leren kennen en anderzijds zelf gekend te worden. Doordat we echter nog steeds twee verschillende entiteiten zijn, kunnen we de ander nooit volledig kennen en kan eveneens de ander ons nooit volledig kennen. We gaan immers wel op in de ontmoeting, maar worden niet de ander. Deze grens maakt het mogelijk dat we verschillende mensen leren kennen. We nemen uit elk van deze ontmoetingen iets mee, waardoor we onszelf vormen. We behouden echter wel onze eigen identiteit. Moesten we deze niet behouden, zouden we geen anderen kunnen leren kennen. We hebben onze eigen context nodig om in de ontmoeting te kunnen treden en er weer uit los te komen (Buber, 1959).

Hieronder bespreken we elementen die ontmoeting mogelijk maken. We noemen dit voorwaarden voor ontmoeting. Om ontmoeting mogelijk te maken is ten eerste een houding van **openheid en respect** nodig. Als openheid ontbreekt, bestaat het risico dat je de ander niet ontmoet, maar enkel die elementen waarneemt die je wil waarnemen. Respect is nodig om de ander te aanvaarden zoals hij is. Zonder deze aanvaarding is het leren kennen van de ander niet mogelijk (Ramaekers & Decuypere, 2010). Ten tweede is **gelijkwaardigheid** tussen de betrokkenen noodzakelijk (Noens & Ramaekers, 2012). Om wederzijdse ontmoeting te laten plaatsvinden is het belangrijk dat de een niet

boven de ander staat. In een therapeutische relatie bijvoorbeeld staat de therapeut als het ware boven de cliënt. De therapeut kan de cliënt dan wel ontmoeten, maar de omgekeerde weg is ongebruikelijk. Buber noemt dit 'de normatieve beperking van wederkerigheid' van de therapeutische relatie (Buber, 1998). Uit een verslag over ontmoetingsplaatsen, komt naar voor dat **betrokkenheid** ontmoeting tussen personen kan stimuleren. Wanneer mensen betrokken zijn op een zelfde thema hebben ze iets gemeenschappelijk. Dit schept een band, waardoor ze sneller met elkaar in gesprek zullen treden. Deze gemeenschappelijke betrokkenheid vormt een derde voorwaarde voor ontmoeting (Ramaekers & Decuypere, 2010). Op straat komen we voortdurend mensen tegen. Toch spreken we hen slechts zelden aan. We hebben vaak niet de intentie om zomaar met vreemden in gesprek te gaan, hen te ontmoeten (Blokland, 2008). We hebben een trigger nodig, een gedeelde ervaring, die zorgt dat we in gesprek gaan. Wanneer mensen bijvoorbeeld op de trein zitten, zullen ze zelden met elkaar praten. Wanneer de trein echter reeds een uur vertraging heeft, gebeurt het al eens dat mensen hun frustraties tegen elkaar uiten en verder in gesprek gaan met elkaar.

3.2. Belang van ontmoeting

Om de essentie en het belang van ontmoeting te doorgronden, gebruikten we het werk van Buber *Ik en Jij*. We willen zijn visie op ontmoeting gebruiken om te verantwoorden waarom we ontmoeting op het DFF willen stimuleren.

Een eerste reden waarom hij ontmoeting belangrijk vindt, is dat de relatie volgens hem **aan de basis** van het leven ligt. "In den beginne is de relatie: als wezenscategorie, als bereidheid, een pakkende vorm, een model voor de ziel; het apriori van de relatie, het Aangeboren Jij" (Buber, 1959, p. 35) Volgens Buber heeft de mens een tweevoudige houding, die van Ik-Het en die van Ik-Jij. De Ik-Het verhouding omvat de materiële wereld, die overstegen wordt door de Ik-Jij verhouding, de basis voor ontmoeting en relatie. De mens kan pas ten volle mens worden door zijn Ik-Jij houding te volgen. Hij heeft een aangeboren relatiedrang, een 'Aangeboren Jij' en is constant op zoek naar ontmoeting. Om een volwaardig leven te leiden moeten we deze relatiedrang toelaten. Onze Ik-Het houding is eveneens noodzakelijk, maar we moeten ervoor waken dat we hier niet meer waarde aan hechten dan nodig. Wanneer we immers teveel door deze houding worden opgeslorpt, lopen we het risico aan de materiële wereld teveel belang te hechten en onze missie tot relatievorming te vergeten. "Zonder Het kan de mens niet leven, maar wie alleen daarmee leeft is niet de mens" (Buber, 1959, p. 43). Vanuit deze visie is ontmoeting een basisbehoefte van elke mens en is het essentieel aan het leven. Dit is een van de redenen waarom we ontmoeting op het DFF willen stimuleren. Elke mens heeft immers recht op ontmoeting, onafhankelijk van of hij of zij een beperking heeft.

Een tweede reden is dat ontmoeting noodzakelijk is om te **groeien**. Elke relatie helpt immers om jezelf te vormen. Elke relatie is wederkerig, wat betekent dat wij enerzijds invloed uitoefenen op de

persoon die tegenover ons staat en dat anderzijds de persoon tegenover ons, invloed uitoefent op ons. “Mijn Jij werkt aan mij zoals ik aan hem werk”. We leren van elkaar en worden er betere mensen door (Buber, 1959, p.22). We kunnen onze eigen persoon pas ten volle ontwikkelen door in relatie te treden met andere personen. Vanuit dit idee willen we eveneens ontmoeting tussen personen met en zonder handicap tot stand laten komen op het DFF. We zijn er net als Buber van overtuigd dat mensen van elkaar kunnen leren. Ontmoeting vormt niet alleen een belangrijke factor in het uitdagen van negatieve beeldvorming rond PMH, maar biedt eveneens de mogelijkheden aan zowel PMH als PZH om nieuwe inzichten op te doen en bij te leren over zichzelf (Buber, 1959).

Een derde reden is dat ontmoeting **vrijheid** biedt en mensen creatief maakt. “Zolang de mens de relatie binnengaat is hij vrij en creatief” (Buber, 1959, p. 65). Niet alleen de individuele mens, maar de hele gemeenschap heeft volgens hem ontmoeting nodig om overeind te blijven. De grootste valkuil voor een cultuur is om niet meer te investeren in relaties, maar in de plaats daarvan teveel te focussen op het materiële, op macht. Volgens Buber verstart de cultuur dan tot de Het-Wereld en gaat ze hieraan ten onder, want ze is dan niet meer vrij. Opnieuw gebruik maken van haar relatiekracht helpt culturen om terug vrij te worden (Buber, 1959). Zoals we eerder bespraken hebben slechts weinig PZH contact met PMH. Contact tussen PMH en PZH is dus niet enkel belangrijk om beeldvorming uit te dagen, maar het vormt eveneens een voorwaarde voor de samenleving om op een gezonde manier te blijven functioneren. Dit is een derde reden waarom de samenleving zou moeten investeren in relaties tussen alle leden van haar populatie (Buber, 1959).

3.3 Ontmoetingsplaatsen

Hieronder bespreken we het concept ontmoetingsplaatsen. Via deze inzichten willen we nagaan op welke manier het DFF een ontmoetingsplaats kan worden of misschien reeds is. We gebruiken literatuur rond ontmoetingsplaatsen die ontmoeting tussen opvoeders willen stimuleren. Deze literatuur biedt immers een goede combinatie van enerzijds recente literatuur die anderzijds ook relevante informatie aanreikt. We gaan eerst in op wat een ontmoetingsplaats is. Vervolgens bespreken we hun uitgangspunten, om tenslotte over te gaan op kenmerken van de ruimte zelf.

3.3.1 Wat is een ontmoetingsplaats?

Een ontmoetingsplaats is een plek die speciaal is opgericht om ontmoeting tussen mensen te laten plaatsvinden. Dit kan op het eerste zicht wat vreemd overkomen, aangezien ontmoeting meestal gezien wordt als iets informeels, iets wat toevallig tot stand komt. Informele ontmoeting wordt nu als het ware **geformaliseerd**. Dit lijkt misschien een contradictie, maar dit is niet het geval. De ontmoetingsplaats is immers een hulpmiddel om ontmoeting tot stand te brengen, terwijl de ontmoeting zelf nog steeds informeel verloopt. Een ontmoetingsplaats probeert ontmoeting te

stimuleren door randvoorwaarden te scheppen die dit faciliteren. Uiteraard bieden deze geen garantie dat ontmoeting ook daadwerkelijk plaatsvindt (Noens & Ramaekers, 2012). Zoals Buber het mooi omschreef "Zoals geen enkel voorschrift ons tot de ontmoeting kan leiden, zo leidt ook geen enkel voorschrift ons daaruit" (Buber, 1959, p.129). We beseffen dat een ontmoetingsplaats geen voldoende voorwaarde is voor ontmoeting, maar geloven wel dat ze deze kan stimuleren.

Het onderzoek van Ramaekers (2010) bespreekt ontmoetingsplaatsen die werden opgericht om ontmoeting te laten plaatsvinden tussen **opvoeders**. Ze bieden de mogelijkheid aan ouders om informele contacten te leggen met andere opvoeders en elkaar emotionele en sociale steun te bieden (Ramaekers, 2010). Zo kan bijvoorbeeld een gesprek ontstaan wanneer een van de kinderen speelt met een plastic tomaat. Zijn mama kan dan iets zeggen in de aard van "Nu speelt ze wel met tomaten, maar thuis eet ze nooit groenten". Een andere opvoeder kan hierop als volgt reageren: "Bij mij was dat in het begin ook zo, maar nu mix ik de groenten gewoon door de aardappels en eet ze wel" (Van Leeuwen, 2010). Op die manier wisselen ouders steun, ervaringen en tips uit. Opvoeders kunnen dus veel van elkaar leren en moeten voor opvoedingsvragen niet noodzakelijk een professional inschakelen. Daarnaast zorgt het uitwisselen van ervaringen dat opvoeders uit een sociaal isolement gehaald worden en dat hun sociaal netwerk wordt uitgebreid. Veel van deze opvoeders heeft immers weinig sociale contacten (Noens & Ramaekers, 2012). Het leven in sociaal isolement is iets wat ook bij veel PMH voorkomt (Forrester-Jones, Jones, Heason, & Di'Terlizzi, 2004). Dit is een bijkomende reden waarom het DFF ontmoeting nastreeft.

In deze masterproef gaat het niet over opvoeders of opvoedingsondersteuning. Toch komen de meeste doelen van ontmoetingsplaatsen voor opvoeders overeen met de onze. Ook wij willen immers sociale netwerken bevorderen, al is het dan niet tussen opvoeders, maar tussen personen met en zonder handicap. Het citaat van Noens en Ramaekers (2011) geeft goed aan wat ook voor deze masterproef het voornaamste **doel** van de ontmoetingsplaats is. "Ontmoetingsplaatsen proberen plaatsen te zijn waar mensen elkaar (opnieuw) kunnen vinden, waar er (nieuwe) sociale netwerken kunnen ontstaan en waar mensen sociale steun kunnen vinden" (Noens & Ramaekers, 2011, p.6). Ontmoeten brengt mensen in contact met andere mensen en dus met andere gedachten, andere ideeën en andere culturen. Van elke ontmoeting wordt iets meegenomen, zoals ook Buber aangaf. Het is dus een verrijking. Vanuit deze gedachte willen ontmoetingsplaatsen zoveel mogelijk mensen de kans bieden om anderen te ontmoeten en zo hun leven te verrijken (Blokland, 2008).

3.3.2. Uitgangspunten van ontmoetingsplaatsen

In wat volgt bespreken we criteria waaraan ontmoetingsplaatsen moeten voldoen, willen ze ontmoeting stimuleren. Indien alle criteria aanwezig zijn vergroot de kans dat ontmoeting plaatsvindt over culturele, etnische en socio-economische grenzen heen (Geens & Michel, 2010). Deze criteria

vormen belangrijke aspecten waar we tijdens het DFF rekening mee zullen houden. We besteden extra aandacht aan de rol van de onthaalmedewerker. Deze persoon ziet erop toe dat de ontmoeting in goede banen wordt geleid. We zullen naar deze figuur verwijzen met de term 'facilitator'.

Een eerste criterium van ontmoetingsplaatsen is dat opvoeders hierheen kunnen komen wanneer ze willen (binnen de openingsuren). Er hangt hier geen verplichting aan vast. Het maakt met andere woorden niet uit of ze nu een keer in de drie maanden komen of dagelijks. Dit maakt dat deze plaatsen **laagdrempelig** zijn. Ook het feit dat er geen of slechts een symbolische bijdrage gevraagd wordt, vergroot deze laagdrempeligheid. Het vragen van een financiële bijdrage verhoogt immers vaak de drempel om ergens naartoe te gaan, zeker voor mensen die het financieel moeilijker hebben. Verder maakt ook de toegankelijkheid van de ruimte dat ontmoetingsplaatsen laagdrempelig zijn. De locaties van ontmoetingsplaatsen zijn immers goed bereikbaar. Verder dragen ook de garantie van anonimiteit en de gezinsvriendelijk openingsuren bij tot een grote laagdrempeligheid. Op deze manier kan een grote diversiteit van mensen worden bereikt (Noens & Ramaekers, 2011).

Een tweede criterium is de aanwezigheid van een **begeleider of onthaalmedewerker**. Zijn rol is sterk bepalend voor het karakter van de ontmoetingsplaats. Ze bestaat erin de gesprekken te faciliteren, relaties te laten ontwikkelen en het in vraag stellen te vergemakkelijken. De onthaalmedewerker nodigt opvoeders uit om hun verhaal te vertellen aan elkaar, waardoor andere verhalen worden uitlokt. Verhalen zijn een belangrijk middel om zich te uiten (Van der Mespel, 2008). Belangrijk is dat de onthaalmedewerker geen tips geeft of vragen over de opvoeding beantwoordt. Hij zorgt ervoor dat het gesprek tussen opvoeders blijft duren en houdt in de gaten dat vrije confrontatie gevrijwaard wordt. Vrije confrontatie betekent dat opvoeders vrij kunnen spreken, zonder dat het gesprek in een bepaalde richting gestuurd wordt of dat er een oordeel aan gekoppeld wordt. Vrij is echter niet hetzelfde als vrijblijvend, aangezien hetgeen gezegd wordt sowieso wel aan het denken zet. De onthaalmedewerker bewaakt de vrije confrontatie door te zorgen dat opvoeders elkaar niet afbreken, maar dat verschillende perspectieven naast elkaar kunnen bestaan (Van Leeuwen, 2010).

Als onthaalmedewerker is het belangrijk om over goede **luistervaardigheden** te beschikken en empathie te kunnen opbrengen. Daarnaast vormt ook **reflexieve professionaliteit** een belangrijk aandachtspunt. Dit betekent dat je voortdurend reflecteert op je eigen handelen en dit handelen aanpast naargelang de situatie. Een andere vereiste is het hanteren van een **niet-beoordelende houding**. Als medewerker observeer je, stel je vragen en verwoord je wat er zich afspeelt. Dit gebeurt steeds vanuit een open houding, waarbij je geen waardeoordelen geeft aan wat opvoeders vertellen. De medewerker stelt opvoeders op hun gemak en stimuleert hen om over opvoeding te praten. Indien de interactie dreigt vast te lopen, probeert de medewerker op een subtiele manier **tussen te komen**. Dit kan door bijvoorbeeld een vraag te stellen, zodat er weer nieuwe input komt.

Opmerking is dat de medewerker nooit inhoudelijke vragen over opvoeding beantwoordt. Hij zal eerder de bal terugspelen of de vraag in de groep gooien met zinnen als “Wat denkt u daarvan? Wat zou u daarop antwoorden?” Van Leeuwen benoemt dit als **passief effect en actieve intentie**. Dit betekent dat de medewerker zelf inhoudelijk niet veel inbrengt, maar het woord aan de opvoeders laat (passief effect). Hij heeft wel een actieve intentie om zo goed mogelijk de ontmoeting te stimuleren door zijn open houding (Van Leeuwen, 2010). Op het DFF nemen we een dergelijke rol op ons tijdens het simultaan interviewen van personen met en zonder handicap.

Ramaekers (2010) koppelt ontmoeten aan het concept ‘**Having a Voice’**. Een belangrijke uitkomst van ontmoeting is volgens hem dat betrokkenen letterlijk een stem krijgen, de kans krijgen om hun mening te uiten en door anderen gehoord worden. Het krijgen van een stem is belangrijk om erbij te horen en om een plaats te krijgen in de gemeenschap (Ramaekers, 2010). Dit zien we als een derde criterium van de ontmoetingsplaats. In de evaluatie van ontmoetingsplaats ‘Baboes’ gaven de bezoekers aan dat ze door de ontmoetingsplaats een gevoel kregen van ‘belonging’. Wat zij denken doet ertoe en door de sterke verbondenheid met andere opvoeders horen ze erbij. Niet alleen tot de groep van Baboes, maar ook tot de ruime gemeenschap. Hun zelfbeeld wordt hierdoor sterk verhoogd (Geens & Michel, 2010). Minderheidsgroepen en specifiek PMH krijgen niet altijd de kans om hun stem te laten horen en te ‘belongen’. Voor hen is dit nochtans extra belangrijk om een evenwaardige plaats in de samenleving te bekleden (French & Swain, 1997). Met onze interviews op het DFF beogen we daarom eveneens om PMH een ‘voice’ te geven.

Een vierde criterium van de ontmoetingsplaats is dat alle aanwezigen iets gemeenschappelijks hebben, in dit geval betrokkenheid op opvoeding. Deze **gemeenschappelijke betrokkenheid** is een belangrijk hulpmiddel om ontmoeting te laten plaatsvinden. Er is een gezamenlijke interesse, waardoor het gesprek sneller op gang komt. Veel opvoedingsvragen worden door opvoeders gedeeld, waardoor een gevoel van verbondenheid ontstaat. Dit bevordert de sociale cohesie (Noens & Ramaekers, 2011). Dit idee vinden we terug bij Buber : “Slechts vanuit de verbondenheid praten wij met de anderen” (Buber, 1959, p.80). Een veel gebruikte manier om gemeenschappelijke betrokkenheid tussen mensen te stimuleren is het werken rond een **thema**. De ontmoeting moet dan niet van nul starten, want er is een gemeenschappelijk thema waarover gepraat kan worden. Ook het aanbieden van **activiteiten** kan bijdragen aan gemeenschappelijke betrokkenheid. Activiteiten zorgen ervoor dat mensen bezig zijn en in dit bezig zijn komen ze elkaar tegen. Vaak worden eerst ervaringen en ideeën uitgewisseld met betrekking tot de activiteit zelf en geleidelijk aan gebeurt de uitwisseling rond persoonlijkere zaken. Een voorbeeld hiervan is het volgen van een kookactiviteit. Gesprekken beginnen in de aard van “Kan ik even dit mes lenen?” of “Hoe moest ik dit ook al weer snijden?” en evolueren geleidelijk naar vragen over hoeveel kinderen iemand heeft, welke hobby’s

iemand uitoefent etc. Het bezig zijn zorgt ervoor dat mensen iets omhanden hebben en dat de ontmoeting niet de focus vormt. Dit kan immers stress opleveren bij minder mondige mensen. In dit geval staat de activiteit centraal en wordt de ontmoeting gecreëerd daarrond. Een ander voorbeeld is een eetmoment. Dit is een alledaagse en vertrouwde activiteit, waar mensen op een spontane manier met elkaar zullen omgaan. Er wordt vaak meer met elkaar gepraat dan mensen zelf beseffen. Voorbeelden van andere activiteiten die ontmoeting kunnen stimuleren zijn een barbecue, een muziekworkshop, een fototentoonstelling, een receptie etc. (Noens & Ramaekers, 2011).

Tijdens het DFF zullen we per avond een gesprek voeren met een PMH en een PZH. Om gemeenschappelijke betrokkenheid te creëren zullen we telkens de getoonde film als basis nemen van waaruit het gesprek vertrekt. Op die manier krijgen beide gesprekspartners, een houvast en zijn ze beiden betrokken op hetzelfde onderwerp, wat het gesprek op gang kan brengen. Daarnaast zullen we ook een interviewleidraad hanteren zodat beiden over hetzelfde onderwerp nadenken. Verder vormen het zien van dezelfde film en het meemaken van hetzelfde festival een gedeelde activiteit die eveneens bijdraagt aan gemeenschappelijke betrokkenheid.

3.3.3. Kenmerken van de ruimte

In wat volgt bespreken we kenmerken van de **ruimte** in een ontmoetingsplaats. Een opmerking hierbij is dat een sociale ruimte niet per se een concrete plaats hoeft te zijn. Het kan ook een virtuele ruimte zijn waar mensen elkaar ontmoeten. Ook kan het slechts een tijdelijke ruimte zijn en is het niet noodzakelijk dat de ruimte onder begeleiding staat, al onthouden we uit bovenstaande paragraaf dat dit laatste de ontmoeting wel bevordert (Noens & Ramaekers, 2012). Deze kenmerken vormen dus een belangrijke inspiratiebron voor het inkleden van de ruimte waar het DFF zal plaatsvinden. We hopen immers dat deze ruimte een plaats wordt waar ontmoeting plaatsvindt. De bespreking van het DFF als ontmoetingsplaats komt aan bod in Hoofdstuk III.

Een eerste kenmerk is een **vertrouwde** omgeving. Dit hoeft niet noodzakelijk een plek te zijn waar de personen eerder geweest zijn, maar wel een plek die bekend voorkomt. Een voorbeeld hiervan is een keuken. Ook al zijn mensen nog niet in deze specifieke keuken geweest, de ruimte roept toch een gezellige sfeer op en lijkt vertrouwd door herinneringen aan de eigen keuken thuis. Gezelligheid biedt een meerwaarde voor ontmoeting. In een gezellige ruimte voelen mensen zich immers sneller op hun gemak dan in een kale, witte, formele ruimte. Deze laatste straalt immers een gevoel van zakelijkheid uit, waardoor spontane ontmoetingen vaak uitblijven. Hoe formeler de ruimte, hoe minder laagdrempelig ze immers is. Kleine details kunnen gezelligheid bevorderen. Een voorbeeld hiervan is een centrale koffietafel. Mensen worden hierdoor uitgenodigd om samen te zitten en met elkaar te interageren. Ook een stratenplan aan de muur kan hieraan bijdragen. Mensen kunnen hierop tonen waar ze wonen waardoor een gesprek tot stand komt (Van Leeuwen, 2010).

Een tweede kenmerk vormt een **aantrekkelijke en uitdagende** ruimte. Een uitdagende ruimte nodigt uit om te exploreren, om samen met andere aanwezigen te ontdekken (Van der Mespel,). Medewerkers hebben de taak om de ruimte voortdurend opnieuw in te richten en aan te passen aan veranderingen die in de groep zijn ontstaan. Als een persoon bijvoorbeeld altijd in een hoekje gaat zitten, kan een bloempot of ander element in die hoek worden geplaatst, waardoor deze persoon toch gestimuleerd wordt om aan het groepsgebeuren deel te nemen (Noens & Ramaekers, 2011).

Een derde kenmerk omvat vervolgens **onbegrensdheid** van de ruimte. Dit betekent dat het niet van tevoren vastligt, welk soort ontmoetingen moet plaatsvinden. Met andere woorden, de ruimte moet openstaan voor alle soorten ontmoeting, bijvoorbeeld voor mensen met verschillende etniciteit, jongeren en ouderen etc. De ruimte moet voldoende openheid uitstralen zodat elke persoon zich geroepen kan voelt om deze te betreden. Als je van tevoren teveel doelen stelt aan de ontmoetingsplaats, bestaat het risico dat je de ruimte teveel gaat inrichten, teveel gaat sturen om deze doelen te bereiken. Het gevaar bestaat dat je zo andere interessante ontmoetingsvormen uitsluit, omdat je focus te beperkt is. De ruimte wordt op die manier begrensd. Daarnaast wordt ook de ontmoeting zelf begrensd, doordat je van tevoren gaat bepalen wat betreders van de ruimte belangrijk zouden moeten vinden (Noens & Ramaekers, 2011). Stel bijvoorbeeld dat we ontmoeting willen stimuleren tussen moslims en christenen. Om dit te verwezenlijken kleden we de ruimte in met slogans als 'Iedereen gelijk', 'No Differences', 'Racism is a serious matter' etc. Het gevaar bestaat dan dat mensen niet anders durven dan beleefde gesprekjes voeren. Daarbij zullen ze in geen geval elkaars godsdienst kritisch in vraag stellen, want dan zouden ze wel eens als racistisch bestempeld kunnen worden. Op dat moment mis je de kans om diepgaande ontmoeting te creëren. Het stellen van kritische vragen vanuit een dieperliggende interesse is nochtans interessant. Ontmoeting gaat dan immers veel dieper en biedt meer kansen om iets teweeg te brengen, om iets te leren. In een onbegrensde ontmoeting kunnen mensen elkaar in alle openheid vragen stellen die zij belangrijk vinden. Daarbij hebben ze niet het gevoel dat ze beoordeeld zullen worden. Met dit voorbeeld willen we wijzen op het belang van een goede balans tussen het stellen van doelen aan je ontmoetingsplaats enerzijds en het bewaren van voldoende openheid voor ontmoetingsvormen anderzijds. Wel is het belangrijk dat de ontmoetingsplaats voldoende rekening houdt met de lokale **contex**t. Hiermee bedoelen we de noden en behoeften van de mensen die zullen langskomen (Noens & Ramaekers, 2011). Zo is het belangrijk dat bijvoorbeeld een ontmoetingsruimte waar personen in een rolstoel heenkomen, geen trappen heeft, dat de deuropening voldoende breed is, dat er voldoende plaats is om rolstoelen te laten passeren etc.

Samengevat kunnen ontmoetingsplaatsen ontmoeting tussen personen stimuleren, op voorwaarde dat ze aan bepaalde criteria en kenmerken voldoen. Deze zaken brengen we in rekening tijdens het

onderzoek op het DFF. Vooraleer we ingaan op wat het DFF precies inhoudt, bespreken we een specifieke reactie op ontmoeting, die de mogelijkheid bevat om deze ontmoeting te versterken.

3.4 Staren als mogelijkheid tot intense ontmoeting

In deze paragraaf bespreken we een specifieke reactie op ontmoeting, namelijk staren. Dit is immers iets waar verscheidene PMH mee te maken krijgen. Staren wordt vaak als negatief beleefd door zowel diegene die aangestaard wordt als diegene die staart. Inzichten van Thomson (2009) leren ons echter dat staren niet noodzakelijk iets negatief is. Integendeel, volgens haar houdt het net een mogelijkheid in om met elkaar in gesprek te gaan. Op die manier krijgt de oorspronkelijke ontmoeting, die aanleiding gaf tot staren, een nieuwe dimensie en wordt ze intenser. Deze mogelijkheid willen we hanteren als aangrijpingspunt om de respondenten te selecteren op het DFF

Een man met slechts 1 arm, een kindje in een rolstoel, een Siamese tweeling. Dit zijn allemaal taferelen die we niet verwachten. Ze zijn iets onbekends, iets waar we **niet mee vertrouwd** zijn. In dergelijke situaties schrikken we van wat we zien, van wat we niet verwacht hadden te zien. We gaan vervolgens opnieuw kijken om beter te zien, om te controleren of we wel degelijk gezien hebben wat we dachten te zien. Dit terugkijken noemen we staren. Het onbekende maakt deze personen aantrekkelijk om naar te kijken. Hoe onbekender en hoe vreemder, hoe harder we gaan staren. Hierin zit een opvallende contradictie vervat. Langs de ene kant hebben we een angst voor het abnormale en het buitengewone, willen we dat alles zo normaal en zo gewoon mogelijk is. De huidige samenleving legt immers een sterke focus op normaliteit. We voelen ons genoodzaakt om zo weinig mogelijk af te wijken van de norm, van de anderen. Langs de andere kant worden we echter aangetrokken door alles wat abnormaal en nieuw is. We zijn erdoor gefascineerd en zijn er nieuwsgierig naar. Enerzijds stelt het normale en het vertrouwde ons gerust, maar anderzijds verveelt het ons. Het abnormale boezemt ons angst in, maar fascineert ons ook (Thomson, 2009)

In eerste instantie zijn we ons niet bewust van het feit dat we staren. Het is een ongecontroleerde, impulsieve reactie op iets nieuws. Van zodra we beseffen dat we staren, wenden we zo snel mogelijk onze blik af en doen we alsof we niet gezien hebben welke ongewone situatie zich afspeelt. Op hun beurt pretenderen de mensen die worden aangestaard dat ze het staren niet opmerkten. Het is immers ongemakkelijk om aangestaard te worden, maar misschien nog ongemakkelijker om betrapt te worden terwijl je aan het staren bent. Om die reden wordt staren gezien als iets **onbeleefds, iets ongepast.** Enerzijds is het voor de aangestaarde personen ongemakkelijk omdat het hen doet beseffen dat ze anders zijn en hen eraan herinnert dat ze niet aan de norm voldoen. Anderzijds is het ook voor de starende personen ongemakkelijk omdat staren getuigt van een onvermogen jezelf in de hand te houden. Het geeft blijk van impulsiviteit en controleverlies en toont dat je niet voldoende aandachtig bent, iets waar onze huidige samenleving veel waarde aan hecht (Thomson, 2009).

In haar boek *Staring* probeert Thomson deze praktijk van **afwenden tegen te gaan**. Zij ziet staren immers niet als iets slechts of als iets dat tegengehouden zou moeten worden. Staren houdt volgens haar net de mogelijkheid in om elkaar te intenser te ontmoeten en de ander te leren kennen. Wanneer mensen staren, verraadt dit een zekere mate van nieuwsgierigheid en dus betrokkenheid. Men wil te weten komen wat die andere persoon heeft meegemaakt. Wanneer we iemand zien die bijvoorbeeld helemaal verbrand is in zijn gezicht, staren we omdat we willen we weten wat het verhaal achter deze littekens is. Wanneer een persoon opmerkt dat hij wordt aangestaard, kan hij het proces van afwending doorbreken door terug te staren. Niet op een agressieve manier, maar met een uitnodigende blik, een glimlach. Op die manier wordt de 'staarder' gerustgesteld. Hij wordt uitgenodigd om een gesprek aan te knopen en om zijn vragen te stellen over wat er gebeurd is. Hij krijgt toestemming om te vragen naar het verhaal achter de littekens, het verhaal achter de handicap. Opvallend is dat in situaties van staren de starende personen onderworpen zijn aan de reactie van de aangestaarde personen. Deze keer zijn de PZH geen meester van de situatie, maar zijn de PMH de sterkste personen. Zij hebben immers de mogelijkheden om het gesprek op gang te brengen. De staarders kunnen deze positie niet bekleden, aangezien zij zich in eerste instantie beschaamd en betrapt voelen op iets ongepasts. De PMH moet zelf bepalen of hij er klaar voor is om op die manier zijn verhaal te vertellen en zo de ontmoeting te stimuleren (Thomson, 2009).

Wanneer we een PMH, bijvoorbeeld iemand zonder armen, tegenkomen, hebben we vaak een gevoel van medelijden, een gevoel dat zij de zwakkere zijn. Intenser ontmoeten houdt de mogelijkheid om te tonen dat deze persoon **niet de zwakkere** is, maar vaak juist iemand met een sterk karakter. Een eerste weg waarlangs dit besef tot stand komt is doordat de aangestaarde persoon, diegene is die beslist of het staren eindigt in een afgewende blik of in een gesprek. Wanneer een gesprek volgt leert de starende persoon het verhaal kennen van hoe de handicap ontstaan is en hoe deze persoon daarmee omgaat. Door dergelijk gesprek leert de starende persoon dat de PMH meestal helemaal geen medelijden behoeft, en op een heel bijzondere manier in het leven staat. De 'staarder' leert de PMH dan op een nieuwe manier kennen. Deze laatste blijkt vaak een heel ander iemand te zijn dan op het eerste zicht vermoed werd (Thomson, 2009).

3.5. Conclusie

Vooraleer we ingaan op het volgende hoofdstuk vatten we eerst de belangrijkste inzichten uit deze paragraaf samen. Uit §3.1 onthouden we dat ontmoeting een nieuw aspect bevat waarbij beide partijen elkaar leren kennen. Daarnaast hebben beide partijen een eigen inbreng en vindt de ontmoeting plaats in een gelijkwaardige relatie. Wederzijdse openheid en respect vormen hierbij belangrijke voorwaarden. Verder onthouden we dat mensen uit elke ontmoeting iets meenemen, maar daarbij steeds hun eigen identiteit behouden. Tenslotte kan gemeenschappelijke

betrokkenheid ontmoeting stimuleren. Vervolgens leert § 3.2 ons dat ontmoeting belangrijk is omdat het een recht en basisbehoefte is van elke mens. Daarnaast helpt het mensen om zichzelf te vormen. Ten derde is ontmoeting belangrijk voor de samenleving in het algemeen omdat ze zonder relatiekracht niet overeind kan blijven, aldus Buber. Ook leerden we in §3.3 het concept ontmoetingsplaatsen kennen. Deze plaatsen willen ontmoeting stimuleren door aan een aantal criteria tegemoet te komen en de ruimte in te kleden volgens bepaalde richtlijnen. Deze criteria zijn laagdrempeligheid, het inschakelen van een facilitator, het geven van een stem en het creëren van gemeenschappelijke betrokkenheid door bijvoorbeeld een gemeenschappelijk thema of activiteit. Kenmerken van de ruimte bevatten vertrouwdheid, aantrekkelijkheid en onbegrensdheid. Zoals toen aangegeven nemen we deze elementen mee naar ons onderzoek op het DFF. Uit §3.4 onthouden we tenslotte de mogelijkheid van staren om ontmoeting tussen PMH en PZH intenser te laten worden. We willen deze mogelijkheid aangrijpen respondenten op het DFF te selecteren. In het volgende hoofdstuk gaan we in op wat het DFF is.

Hoofdstuk II: DisABILITY filmfestival (DFF)

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op wat het DFF precies inhoudt. Daarbij bespreken we de ontstaansgeschiedenis, gevolgd door een bespreking van de films en de gastorganisaties van de vierde en vijfde editie van het festival. Deze edities zijn immers de focus van deze masterproef. We integreren een interview met Griet Reyniers van peterorganisatie KVG en Nancy Lievyns van peterorganisatie GRIP.

1. Ontstaansgeschiedenis

Hieronder bespreken we wat het DFF is en met welk doel het werd opgericht. Daarbij maken we gebruik van de website van dit festival en van een interview met een van de oprichters, Pieter Verstraete. Ook schenken we aandacht aan de verschillende vormen van ontmoeting die hier mogelijk zijn. We focussen ons op de vierde (2014) en vijfde (2015) editie van het festival.

Het DFF werd in 2010 opgericht door Pieter Verstraete (Educatie en Samenleving, Centrum Historische Pedagogiek), Patrick Devlieger (Faculteit Sociale wetenschappen, Centrum Interculturalisme, Migratie en Minderheden (OE)) en Jori De Coster (Centrum Interculturalisme, Migratie en Minderheden (OE)). In Leuven werden toen reeds filmfestivals georganiseerd voor minderheidsgroepen, zoals het Holibi-en Afrikafilmfestival, maar rond PMH gebeurde toen weinig. (Van Tendeloo, 2012). Vanuit een idee om via het projecteren van films een soort **bewustzijnsproces** op gang te brengen werd het DFF opgericht. Men wilde een platform creëren om het wetenschappelijke dichter bij het maatschappelijke te brengen, zodat ideeën uit de wetenschap gebruikt konden worden om maatschappelijke thema's aan te pakken. Ook vonden de organisatoren dat de huidige beeldvorming rond PMH vaak nog heel eenzijdig is en dat de rijkdom van handicap te weinig in kaart wordt gebracht. De manier van leven van PMH is anders, maar daarom niet minder waardevol. We kunnen iets leren van hun dagelijks leven. Via het tonen van films hoopten de organisatoren een soort discussie op gang te brengen bij de toeschouwers, waardoor uiteindelijk op een meer realistische manier naar handicap gekeken wordt. Het filmfestival zou een plek kunnen worden waar mensen met en zonder handicap elkaar ontmoeten (Verstraete, 2013).

Op basis van deze uitgangspunten werd het DFF opgericht. Op verschillende avonden wordt een film getoond waarin een PMH de hoofdrol speelt. Deze rol kan zowel vertolkt worden door acteurs als door PMH zelf. De films tonen een realistische representatie van PMH. Ze zijn zorgvuldig uitgezocht zodat geen stereotiepe beelden van PMH getoond worden, maar juist hun vele mogelijkheden in kaart worden gebracht. Dit verklaart ook de opvallende schrijfwijze van het woord 'disABILITY'. Niet het 'niet kunnen', maar juist de mogelijkheden worden in de verf gezet (Verstraete,2013) .

De eerste editie van het DFF vond plaats in 2011 in enkele kleine zalen op verschillende locaties. De films werden verspreid over verschillende dagen in de periode van 9 maart 2011 tot en met 26 mei 2011. Voorstellingen in de Raadzaal Sociale Wetenschappen en het Wolfspoort Auditorium waren gratis, terwijl voor de films in het STUK een kleine bijdrage werd gevraagd (KuLeuven, 2011). Vooral studenten kwamen toen de films bekijken. Het gebeuren was toen voornamelijk een festival *over* PMH. De organisatoren wilden dit doen evolueren naar een festival voor een breder publiek dat ook *met* en *door* PMH werd georganiseerd. Daarom werd ten eerste de filmperiode ingekort tot vijf opeenvolgende filmavonden in plaats van een de losse dagen, verspreid over twee maand. Daarnaast werden de kleine zalen vervangen door een vaste locatie in het Provinciehuis te Leuven. Dit ligt vlakbij het station waardoor deze plaats goed te bereiken is met het openbaar vervoer. Verder maakten de organisatoren het festival volledig gratis om laagdrempeligheid te bevorderen. Zo werd een ruimer publiek bereikt werd dan enkel studenten. Het DFF wordt financieel ondersteund door Provincie Vlaams-Brabant, KU Leuven, Stad Leuven en ExpoEtcetera (Van Tenderloo, 2012).

Om specifiek meer PMH te bereiken zette de organisatie zich actief in door onderandere de **toegankelijkheid** te optimaliseren. Dit gebeurt door gratis aangepast vervoer naar de naburige steden te regelen, ondertiteling voor slechthorenden in te voeren en voelstoelen in te zetten waarbij geluiden worden omgezet in trillingen. Daarnaast wordt sinds de tweede editie op 1 avond van het festival de mogelijkheid tot audiodescriptie aangeboden voor mensen met een visuele beperking. Verder is de zaal goed toegankelijk voor rolstoelgebruikers en is er elke avond een Vlaamse gebarentolk aanwezig om de in-en uitleidingen bij de films te verduidelijken (Van Tenderloo, 2012; Verstraete, 2013). Om het festival te laten evolueren naar een festival *door* PMH zet men **gastorganisaties** in die betrokken zijn op en werken met PMH. Elke avond neemt zo'n organisatie het peterschap op zich. Dit houdt in dat deze organisaties betrokken worden bij de keuze van de film en dat ze deze op de avond zelf ook inleiden. Hoe het peterschap concreet wordt ingevuld kan per organisatie verschillen. Sommigen vertellen wat hun organisatie doet, terwijl anderen iets meebrengen of een panelgesprek organiseren. De filmkeuze sluit aan bij de doelgroep of nagestreefde thema's van de organisatie (Van Tendeloo, 2012). Een voorbeeld van zo'n organisatie is GRIP. Dit is een burgerrechtenorganisatie die streeft naar Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap, vandaar de afkorting (GRIP, 2009). GRIP is een trouwe partner van het DFF en neemt elk jaar het peterschap op zich voor een avond. Ook bood deze organisatie reeds enkele keren een workshop rond beeldvorming aan in de week van het DFF. We bespreken de gastorganisaties van de vierde en vijfde editie van het DFF hieronder (Verstraete, 2013).

2. Vierde en vijfde editie

Tijdens deze masterproef voeren we onderzoek op de vierde en vijfde editie van het filmfestival. Deze vonden plaats in het Provinciehuis te Leuven van 10 tot 14 maart 2014 en 9 tot 13 maart 2015. We bespreken eerst de thema's van elke editie, gevolgd door een bespreking van de gastorganisaties en tenslotte een korte samenvatting van de vertoonde films.

2.1. Thema

Het **thema** van de vierde editie was *In between*. Doordat de kijker geconfronteerd wordt met liefdesrelaties en vriendschappen op het scherm, wordt een tussengebied gecreëerd tussen de kijker en zijn vooroordelen. Dit tussengebied maakt nieuwe ontmoetingen mogelijk (Van Leirsberghe, 2014). Daarnaast gebeuren veel dingen *tussen* mensen onderling. Zo worden mensen verliefd op elkaar, sluiten ze vriendschappen of groeien net uit elkaar. Deze zaken lijken vanzelfsprekend en toch krijgen ze minder aandacht wanneer het gaat om PMH. Met de films van deze editie wil men laten zien dat dergelijke relaties ook bestaan bij enerzijds PMH onderling en anderzijds tussen PMH en PZH (GRIP, 2014).Voor de vijfde editie werd het thema *Limited Edition* gekozen. Enerzijds wil men met dit thema aankaarten omdat PMH door de samenleving nog steeds regelmatig beperkt worden in hun mogelijkheden om volwaardig te participeren. Er zijn nog veel noden waaraan niet tegemoet gekomen wordt en de zorg op maat is nog niet optimaal. Anderzijds houdt een 'limited edition' of beperkte oplage in dat deze oplage extra veel waard is. Hiermee wil men aankaarten dat PMH zeker even waardevol zijn als PZH (GRIP, 2015; Van Leirsberghe 2015). Dit wordt mooi verwoord in de slogan op de Facebookpagina van het Disability Filmfestival: 'I am not perfect, but I am limited edition', wat zoveel betekent als ' Ik ben niet perfect maar wel uniek'.

2.2. Films

In dit stuk geven we een korte samenvatting van de films die in de vierde en vijfde editie aan bod kwamen. Dit om de lezer een idee te geven van welk soort films werden vertoond en om de interviews die volgen beter te kaderen.

Tijdens de vierde editie werd op maandag de film ***Of Mice and Men*** vertoond. Deze film vertelt het verhaal van George en zijn broer Lennie. Lennie is verzot is op zachte voorwerpen, maar vergeet door zijn verstandelijke beperking soms zijn eigen kracht. Op die manier heeft hij in zijn enthousiasme al vaker kleine diertjes zoals muizen en konijnen gedood. George heeft hem beloofd dat ze later een eigen boerderij zullen hebben. Lennie mag daar de dieren verzorgen op voorwaarde dat hij voorzichtiger wordt en geen diertjes meer laat sterven. Om deze droom financieel te kunnen verwezenlijken gaan ze beiden werken op het bedrijf van Curley. Daar maken ze kennis met zijn vrouw. Zij is lief voor Lennie en stelt hem voor om haar krullen te aaien. Lennie verliest zichzelf

echter in het aaien, waardoor de vrouw angstig wordt en begint te schreeuwen. Lennie probeert dit schreeuwen te stoppen, maar vergeet opnieuw zijn eigen kracht waardoor hij tragisch genoeg haar nek breekt. Daarop vlucht hij weg. Wanneer het levenloze lichaam ontdekt wordt, organiseert Curley een klopjacht om Lennie te vinden. George bereikt Lennie echter als eerste en troost hem. Samen praten ze over hun droomboerderij, tot George Lennie vraagt om zijn hoofd even weg te draaien. Op dat moment schiet George een kogel door Lennie's hoofd, wat door de kijker geïnterpreteerd kan worden als een genadeschot. De rol van Lennie wordt neergezet door een acteur die in het dagelijks leven geen verstandelijke beperking heeft (Sinise, 1992).

Op dinsdag werd de film ***El Violin*** vertoond. Deze film schetst een beeld van het leven van gewone boeren, gebukt onder het strenge regeringsregime. De hoofdrolspeler is Don Plutarco, een 80-jarige boer die als straatmuzikant wat extra geld probeert te verdienen. Ondanks het verlies van zijn rechterhand bespeelt hij behoorlijk goed zijn viool. Na een klopjacht van soldaten moet Plutarco noodgedwongen vluchten. Omdat al zijn munitie nog begraven ligt onder Plutarco's plantage in het dorp, trekt hij zijn stoute schoenen aan en keert terug, wetende dat het dorp streng bewaakt wordt door militairen. Onder het mom dat hij zijn land wil bewerken, vraagt Plutarco toegang om het dorp te mogen betreden. De commandant raakt geïntrigeerd door Plutarco's viool en vraagt hem om hem muzieklessen te geven. In ruil daarvoor mag Plutarco op zijn land gaan werken. Op die manier wint Plutarco het vertrouwen van de commandant. Na enkele dagen probeert Plutarco zijn munitie mee te smokkelen, door deze in zijn vioolkoffer te stoppen in de plaats van zijn viool. Hij wordt echter betrapt op de terugweg. Plutarco wordt in deze film vertolkt door een acteur die ook in het echte leven zijn rechterhand mist (Bradshaw, 2008; Vargas, 2005).

Op woensdagavond stond ***Blind*** op het programma. Deze film werd ondersteund met audiodescriptie, zodat ook blinde en slechtziende personen de film konden volgen. We maken kennis met Ruben, een blinde jongeman die samenwoont met zijn moeder. Zij wil graag dat Ruben zich minder eenzaam voelt en neemt daarom Marie aan om hem dagelijks voor te lezen. Marie is een jonge vrouw met albinokenmerken en vele littekens. Ze schaamt zich hier erg voor. Marie slaagt erin om iets los te maken bij Ruben en beiden krijgen gevoelens voor elkaar. Ze zijn erg gelukkig totdat Ruben aan zijn ogen geopereerd wordt en terug kan zien. Marie is bang dat Ruben haar lelijk zal vinden en vlucht weg voor hij haar kan zien. Ruben geeft echter niet op en blijft haar wanhopig zoeken. Uiteindelijk vindt hij haar terug in de bibliotheek, maar Marie wijst hem af. Ze zit zodanig gevangen in haar negatief zelfbeeld dat ze niet kan geloven dat Ruben haar wel mooi vindt en haar werkelijk graag ziet. De afwijzing raakt Ruben zo hard dat hij zichzelf opzettelijk verwondt aan de ogen om opnieuw blind te zijn. Het hoofdpersonage Ruben wordt in deze film vertolkt door een acteur zonder visuele beperking (Goedings & Van den Dop , 2007).

Op donderdag speelde de film ***Gabrielle***. Gabrielle is een jonge vrouw met een verstandelijke beperking. Net als haar leeftijdsgenoten zonder beperking verlangt ze naar liefde, seksualiteit en autonomie. Gabrielle woont met een aantal andere bewoners in een zorgcentrum. Daarnaast zingt ze samen met haar vriend Martin in een koor. Zij en Martin zijn duidelijk verliefd, maar toch schrikt de omgeving wanneer ze schaars gekleed op hun kamer worden aangetroffen. Vooral Martins moeder is kwaad en verbiedt haar zoon om Gabrielle nog te zien. Daarop loopt Gabrielle weg en neemt ze voor de eerste keer alleen de bus om Martin op zijn werk op te zoeken. Wanneer ze onderweg een huis te huur aantreft, stapt ze uit om te informeren naar de prijs. Daardoor haalt ze de bus om terug te keren niet meer. Ze mist haar insulinespuit en raakt in shock. Gelukkig wordt ze op tijd ontdekt door haar zus Sophie. Wanneer zij Gabrielles verhaal hoort is ze eerst erg kwaad, maar ze heeft wel begrip voor de wens van haar zus om alleen te wonen. De film eindigt met het langverwachte optreden van het koor. Opvallend is dat de rol van Gabrielle vertolkt wordt door actrice Gabrielle die zelf ook een verstandelijke beperking heeft en relatief weinig acteerervaring. Haar tegenspeelster Martin wordt vertolkt door een acteur zonder handicap (de Voogd, 2013; Déry, McCraw, & Archambault, 2013).

Op vrijdagavond tenslotte werd de film '**170 HZ'** getoond. Deze film toont de liefdesrelatie van Evy en Nick, twee tieners die doof zijn. De ouders van Evy keuren de relatie af omdat ze vinden dat Nick zich vreemd gedraagt. Wanneer Evy zwanger blijkt te zijn, besluiten ze weg te lopen en pas na vijf maanden terug te keren. Dan kan de zwangerschap immers niet meer legaal worden afgebroken. Nick gedraagt zich daar erg geheimzinnig en Evy probeert uit te zoeken waarom. Tijdens haar zoektocht ontdekt ze dat Nick een pistool bij zich heeft. Hierop wordt ze bang en probeert weg te vluchten. Wanneer Nick dit ontdekt pleegt hij zelfmoord. De titel van de film verwijst naar de tonen die Nick wel nog kan horen (Nederlands Filmfestival, 2015; van Ginkel, van de Westelaken, & Havenith, 2011).De rollen van Evy en Nick worden vertolkt door acteurs zonder auditieve beperking. Ze kregen een spoedcursus gebarentaal , waarin vooral de basisgebaren aan bod kwamen. In de hele film wordt bijna niet gesproken (Nederlands Filmfestival, 2015; van Ginkel et. al., 2011).

Tijdens de vijfde editie werd op maandagavond de film ***Turtles can fly*** vertoond. Deze film toont de levens van Satellite, Hengov en Agrin. Satellite is leider van een groepje weeskinderen. Hij geeft hen de opdracht om oude mijnen te verzamelen. Met deze mijnen onderhandelt hij op de markt om satellieten en wapens te kopen. De kinderen hebben veel respect voor hem en zien hem als een leider. Satellite geeft op zijn beurt ook om de kinderen, al deinst hij er niet voor terug om zijn gezag te laten gelden. Hengov is een jongen zonder armen, die samen met zijn zus Agrin in het dorp is terechtgekomen nadat hun ouders werden vermoord. Hij stond erop om een blind jongetje mee te nemen, dat later het zoontje van Agrin blijkt te zijn. Agrin kan echter niet verwerken dat dit jongetje haar zoon is, aangezien zijn vader haar verkracht heeft. Ze wil absoluut niet dat hij bij hen blijft.

Meerdere keren onderneemt ze pogingen om van het jongetje af te raken en laat ze hem alleen achter. De film komt tot een tragisch einde wanneer Hengov 's nachts een visioen krijgt over Agrin die haar zoontje probeert te verdrinken in de rivier. Hij probeert uit alle macht om het jongetje nog te redden, maar komt te laat. Hengov wordt vertolkt door een vluchteling die door de oorlog zijn beide armen verloor (Crivitz; Ghobadi, 2004).

Op dinsdagavond kregen we de documentaires ***Blind kind*** en ***Herman Slobbe/Blind kind 2*** te zien, met de mogelijkheid van audiodescriptie. Met *Blind Kind* krijgen we de wereld van de jonge kinderen in het blindeninstituut te Huissen te zien. De beelden worden zodanig gebracht dat we, net als de blinde kinderen in het instituut, alles beetje bij beetje aftasten (Filmcanon; van der Keuken, 1964). Twee jaar na de eerste documentaire maakte de regisseur Blind kind 2. Hier zien we Herman Slobbe, een veertienjarige blinde jongen die ook in de vorige documentaire aan bod kwam. We zien welke veranderingen hij sindsdien heeft doorgemaakt. Herman houdt van muziek. Hij speelt een aardig stukje mondharmonica en droomt ervan om later bij de radio te gaan werken. Van der Keuken volgt de jongen op uitstapjes naar de kermis en een autorace. Hij laat Herman hierbij zijn ervaringen en waarnemingen vertellen (IDFA, 2015; Van der Keuken, 1966).

Op woensdagavond zagen we ***Wretches and Jabberers***. Tracy Tresher en Lary Bisonette zijn volwassen mannen met autisme, die omwille van deze handicap in het verleden weinig kansen gekregen hebben. Zo mochten ze geen les volgen in het 'gewone' onderwijs en werden ze geplaatst in instellingen voor PMH en geestelijke gezondheidscentra. Daar kenden ze een leven van sociaal isolement, wat mede in stand gehouden werd door hun beperkte taalontwikkeling. Wanneer ze op latere leeftijd leerden typen, gaat een nieuwe wereld voor hen open. Daarop begonnen ze aan hun missie om de wereld rond te trekken, om op een humoristische wijze te tonen dat PMH meer mogelijkheden hebben dan vaak gedacht wordt. De film toont hun ontmoetingen met andere mensen met autisme, maar ook met ouders, studenten etc. Ook de cultuur en lokale gewoonten krijgen een plaats in de documentaire (Wretches & Jabberers, 2015; Wurzburg & Biklin, 2010).

Op donderdagavond werd ***Aaltra*** vertoond. Deze film vertelt het verhaal van Ben en Gus, twee mannen die elkaar niet goed kunnen verdragen. Bovendien zijn ze geen van beiden echt tevreden met hun leven. Wanneer ze beiden slachtoffer worden van een ongeluk met een landbouwmachine, raken ze tot aan hun middel verlamd. Hierdoor zullen ze de rest van hun leven in een rolstoel moeten doorbrengen. De mannen besluiten om samen de fabrikant op te zoeken van het landbouwwerktuig dat het ongeluk veroorzaakte. Tijdens hun reis groeien de mannen steeds dichter naar elkaar toe, tot uiteindelijk een mooie vriendschap ontstaat. (Cinebel, 2004; Kervern & Delépine, 2004).

Op vrijdagavond tenslotte kregen we ***The Sessions*** te zien. Deze film toont het verhaal van dichter Marc O' Brien, die vanaf zijn nek verlamd is. Het grootste gedeelte van de dag moet hij doorbrengen in zijn 'ijzeren long', een langwerpig apparaat dat hem van kunstmatige beademing voorziet. De enkele uren die hij los van deze long kan doorbrengen, gebruikt Marc om met de lokale priester te praten, die tijdens het verloop van de film een goede vriend wordt. Hij is de eerste aan wie Marc toevertrouwt dat hij eigenlijk graag ontmaagd zou worden. Father Brendan toont hier veel begrip voor en Marc besluit het erop te wagen. Hij contacteert sekssurrogate Cheryl, een vrouw die gespecialiseerd is in het seksueel bevredigen van personen met een fysieke handicap. Naargelang de seksuele prestaties vorderen, groeien ook Marcs emotionele gevoelens ten aanzien van Cheryl waarop de sessies vroegtijdig worden afgebroken. Op een nacht valt de elektriciteit uit, waardoor de ijzeren long geen zuurstof meer biedt en Marc dreigt te stikken. Net op tijd wordt hij opgenomen in het ziekenhuis, waar hij verpleegster Susan leert kennen. Ze ontwikkelen een hechte vriendschap waarin Susan uiteindelijk in staat is om Marcs behoefte naar affectie te beantwoorden. In de film wordt Marc vertolkt door een acteur zonder handicap (Snoek, 2013; Lewin, Nemeth, & Levine, 2012).

2.3. Peterschap

Tijdens de **vierde editie** nam 'Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel vzw**'** als eerste het peterschap op. Deze organisatie ondersteunt onderandere pleeggezinnen voor volwassenen met een handicap of psychiatrische stoornis (Pleegzorg Vlaams-Brabant & Brussel vzw). Op dinsdag was 'Handicap International vzw' de gastorganisatie. Zij zetten ontwikkelingsprojecten op voor PMH in een zestigtal zuiderse landen. Daar bieden ze hulp bij de revalidatie van slachtoffers van mijnen en ontwikkelen ze initiatieven om handicaps te voorkomen. Ze ijveren naar een volwaardige plaats in de samenleving voor PMH (Handicap International). 'Blindenzorg Licht en Liefde vzw' nam op woensdagavond het peterschap op zich. Deze organisatie geeft vraaggestuurde zorg en assistentie aan blinde en slechtziende mensen. Ze ijveren voor een inclusieve samenleving, waar personen met een (visuele) handicap erbij horen en aanzien worden als mensen met een bijzondere 'kijk' op de wereld. Deze organisatie werkt nauw samen met ervaringsdeskundigen (Blindenzorg licht en liefde). Op donderdagavond nam 'GRIP vzw' het peterschap op. GRIP streeft naar gelijke rechten voor PMH en staat voor het weer grip krijgen op het eigen leven, het zelf mogen beslissen hoe men zijn leven gaat leiden. Ook GRIP betstaat onderandere uit ervaringsdeskundigen (GRIP, 2009).Op vrijdagavond namen gastorganisaties 'Fevlado vzw & Visual Box vzw' het woord. Fevlado vzw of Federatie van Vlaamse Dovenorganisaties zet zich in voor gelijkwaardigheid en emancipatie van dove mensen in de samenleving. Ze wordt geleid door dove mensen, vanuit het idee dat zij voldoende sterk zijn om voor hun eigen rechten op te komen (Fevlado, 2011). Visual box vzw is eveneens een vereniging opgericht door dove personen die zich engageert in de film- en mediawereld (Fevlado, 2011; Coenen, 2014).

Tijdens de **vijfde editie** nam 'Handicap International' opnieuw het peterschap op voor de eerste avond. Op dinsdagavond was dit de 'Brailleliga'. Deze organisatie wil zelfstandigheid van personen met een visuele beperking vergroten om hun volwaardige participatie in de maatschappij te bevorderen (Brailleliga vzw, 2015). Op woensdagavond gebeurde de introductie door 'Onze Nieuwe Toekomst'. Zij willen de samenleving overtuigen van de vele mogelijkheden van mensen met een verstandelijke beperking Ze willen onrecht ten aanzien van hen bestrijden en mensenrechten verdedigen (Onze Nieuwe Toekomst, 2012). Op donderdag werd de film opnieuw ingeleid door 'GRIP'. Zij organiseerden eveneens een workshop beeldvorming op vrijdag 13 maart 2015. Op vrijdagavond tenslotte nam de 'Katholieke Vereniging voor Gehandicapten (KVG)' het peterschap op. KVG bestaat uit verschillende vzw's met elk hun eigen werking. Ze biedt informatie en ondersteuning aan PMH, aan hun familie en vrienden, aan vrijwilligers en aan professionelen. De organisatie streeft naar een inclusieve samenleving waar elke PMH volwaardig aan kan deelnemen (KVG Vlaams-Brabant & Brussel, 2010; Reyniers, 2015).

2.3.1. Uitlichting KVG en GRIP

Twee van deze organisaties hebben we verder uitgelicht. In een interview met een van hun medewerkers bevroegen we de motivatie om mee te werken aan het DFF, de keuze van de film en de visie van de organisatie op ontmoeting tussen personen met en zonder handicap. De medewerkers waren Griet Reyniers, de coördinator vrije tijd van KVG en Nancy Lievyns van GRIP. Deze twee boeiende gesprekken vatten we hieronder kort samen.

We bespreken eerst het interview met Griet Reyniers van **KVG**. Hun deelname aan het DFF gebeurde vanuit de dienst 'vrije tijd'. Elk jaar komen er vrijwilligers naar het DFF, waardoor ze het festival goed kennen. Daarnaast zitten enkele van hun werknemers in de adviesraad van de provincie rond het thema 'toegankelijkheid'. Vanuit deze samenwerking heeft KVG goede banden met de provincie en de universiteit, waardoor ze gevraagd werden als gastorganisatie. KVG staat achter dit initiatief omdat het een festival is dat zowel door als voor PMH wordt georganiseerd. Dit past bij de visie van de organisatie. Daarnaast biedt het hen ook de kans om hun eigen organisatie in de verf te zetten.

The Sessions werd door de organisatoren van het DFF voorgelegd. KVG heeft de film dus niet actief gekozen, maar stond wel achter dit voorstel. Hun werking krijgt immers regelmatig te maken met de thema's seksualiteit en relaties bij PMH. In de film worden heel wat taboes rond dit thema doorbroken, wat volgens KVG een goede zaak is. Elke mens verlangt immers naar seksualiteit en deze behoefte verdwijnt niet door het hebben van een beperking. Voor PMH is het vaak moeilijker om een partner te vinden, terwijl zij net als iedereen nood hebben aan affectie. Daarnaast hebben zij ook lichamelijke behoeftes, die niet voor iedereen even vanzelfsprekend te vervullen zijn. In sommige voorzieningen bestaat de mogelijkheid om mensen in te zetten voor bevrediging van mensen met

zware fysieke beperkingen. Hier heersen echter nog heel wat taboes rond, waardoor het voorlopig nog weinig bekendheid heeft. Als de maatschappij hier meer voor openstaat, kunnen de mogelijkheden hiervoor worden uitgebreid en toegankelijker worden. Op het DFF liet KVG iemand van hun cliënten getuigen over haar seksualiteitsbeleving. Daardoor kunnen mensen beseffen dat het praten over dit onderwerp soms schokkend is, maar eigenlijk heel menselijk is. Griet vond het mooi weergegeven hoe de hoofdpersoon positief bleef, ondanks het leed dat hij te verduren kreeg. Dit is iets wat ze ook bij haar cliënten terugziet. De film schetst volgens haar een realistisch beeld van PMH, al is deze ene persoon natuurlijk niet representatief voor alle personen met dergelijke handicap. Er bestaan heel wat individuele verschillen in persoonlijkheid van PMH.

Griet gaf aan de humor langs beide kanten te appreciëren. Zowel Marc O' Brien (PMH) als zijn medepersonages (PZH) maakten grappen over de handicap. In het dagelijks leven maken PMH regelmatig eens een grappige opmerking hierover, maar PZH weten vaak niet hoe ze hierop moeten reageren. Ze vinden het ongepast om hiermee te lachen. Nochtans zou dit volgens Griet tot veel opener gesprekken kunnen leiden. Ze vindt dat er de laatste tijd meer aandacht wordt besteed aan initiatieven die ontmoeting tussen **PMH en PZH** stimuleren, zoals bijvoorbeeld een grotere trend richting inclusie. Daarbij merkt ze op dat men ervoor moet waken dat inclusie niet verplicht wordt. De maatschappij moet de mogelijkheden tot inclusie aanbieden, maar mag ze niet opleggen. De keuze om al dan niet op deze mogelijkheden in te gaan, moet bij de PMH zelf liggen.

Over het algemeen vindt Griet dat PMH weinig **in de media** aan bod komen. De PMH die dan al getoond worden zijn meestal mensen met een licht verstandelijke beperking. Een voorbeeld is het programma *Zonder grenzen*, waarbij een groep personen met licht verstandelijke beperkingen op reis gaat. Dergelijke initiatieven zijn echter niet voor iedereen haalbaar. Personen met een zware fysieke beperking vragen veel meer intensieve ondersteuning wanneer ze op zo'n reis meegaan. Daarbij merkt ze op dat het publiek waarschijnlijk ook minder graag naar een persoon met zware fysieke beperkingen kijkt dan naar een dergelijk reisprogramma. Toch is het voor hen evenzeer belangrijk om in de media een plaats te krijgen. Daarnaast vindt ze dat PMH meestal in programma's komen *omwille* van hun handicap. In het algemene medialandschap komen ze echter zelden voor. "Ik heb bijvoorbeeld nog nooit een omroeper met een handicap gezien" (Reyniers, 2015, 06:03). Dit vindt ze jammer aangezien ze ondervindt dat mensen de maatschappij samenvatten door de beelden die ze in de media zien. Niet alleen ideeën over PMH, maar ook over bijvoorbeeld oudere mensen en migranten worden sterk bepaald door wat de media toont. Men zou meer PMH moeten opnemen in series en films, los van hun beperking of hen laten werken als reportagemaker en interviewer. Pas dan zouden mensen op termijn het beeld van een PMH als normaal beschouwen (Reyniers, 2015).

Het tweede interview namen we af met Nancy Lievyns van **GRIP** vzw. Zij werken reeds sinds de start mee aan het DFF. Ze kunnen zich goed vinden in de visie van de organisatie op PMH. De belangrijkste **reden** om mee te werken is door het concept media en beeldvorming dat door het festival wordt uitgedragen. Media en film vormen volgens GRIP belangrijke pijlers om beeldvorming uit te dagen.

De **filmkeuze** was volgens Nancy niet evident. Er bestaat immers geen databank met films waarin PMH meespelen, laat staan waarin ze op een realistische manier worden gerepresenteerd. Vaak gebeurt de selectie dus op basis van tips van andere mensen. Dit was ook voor *Aaltra* het geval. Nancy is zich ervan bewust dat het geen evidente film is, zeker wanneer mensen zonder kennis vooraf er naar gaan kijken. Ze begrijpt dus wel dat niet alle mensen de keuze voor *Aaltra* konden vatten. Sommigen vonden immers dat de PMH werden voorgesteld als negatief ingestelde mensen die bovendien onvriendelijk waren naar hun omgeving. Ze begrijpen niet dat dit het beeld is dat men van PMH wil schetsen. Volgens Nancy vraag het echter wat denkwerk om de bedoeling van de film te begrijpen. Waar het volgens haar om draait is dat ook PMH een negatief karakter kunnen hebben en dat dit getoond mag worden. Dit typeert niet zozeer PMH maar kan bij elke mens voorkomen. Op die manier toont deze film PMH als gewone mensen. Daarnaast vindt ze het ook goed dat de film niet echt op de handicap focust. Dit verhaal had evengoed kunnen gaan over twee verbitterde vrouwen uit een andere cultuur, met een kleurtje etc. Men heeft een aspect uitgelicht, namelijk verbitterdheid. In dit geval hadden de mensen toevallig een handicap, maar het verhaal was ook overeind gebleven als men twee andere verbitterde figuren zonder beperking had gekozen.

Verder vond Nancy het confronterend hoe de omgeving heel veel toeliet tot de PMH over de grens gingen. Nancy gaf aan dit ook in de realiteit terug te zien. Veel PZH tolereren gedrag van PMH onder het mom van 'ze hebben een handicap', terwijl ze dit bij PZH nooit zouden doen. Dit wijst op een onevenwichtigheid in relaties tussen **PMH en PZH**. Dialoog waarin PMH en PZH als gelijkwaardige partners participeren gebeurt volgens haar nog te weinig. Het is belangrijk dat PZH beseffen dat het niet is omdat iemand een beperking heeft dat alles zomaar kan. Het eerlijk aangeven van grenzen maakt net dat de PMH als een gelijkwaardige partner wordt beschouwd. Volgens Nancy vraagt het nog steeds een inspanning van PMH om als gewone mensen benaderd te worden. Zeker wanneer een beperking zichtbaar is gaan mensen daarop reageren. Situaties waarin niet de PMH maar de persoon die mee is wordt aangesproken, zijn dagelijkse realiteit. Zelfs relaties waarbij de PZH de PMH reeds langere tijd kennen, verlopen nog niet altijd optimaal. Volgens Nancy is dit persoonsafhankelijk. Enerzijds hangt het van de openheid van de PZH maar anderzijds ook van hoe open en sociaal de PMH zelf is. Veel hangt af van de mate waarin de PMH zelf naar mensen toe stapt en op die manier een stuk onzeker-en verlegenheid bij de PZH wegneemt.

De beste manier om **ontmoeting tussen PMH en PZH te stimuleren** is volgens Nancy samen opgroeien. Op die manier zullen ze aan elkaar gewoon raken en sneller met elkaar praten. Nu zijn veel PZH onzeker om naar PMH toe te stappen en over de manier waarop ze met hen moeten omgaan. Veel PZH voelen medelijden voor PMH en kunnen de gedachte niet uit hun hoofd zetten dat die handicap 'heel erg moet zijn voor die mensen'. Vanuit dit idee zijn ze bang om iets fout te zeggen wat hun pijn nog erger zou kunnen maken. Door frequenter en intenser contact zouden PZH kunnen leren dat PMH inderdaad pijn en verdriet ervaren, maar dat dit slechts een aspect is van de vele andere. Iedereen heeft soms verdriet naar aanleiding van negatieve levensgebeurtenissen. Tenslotte zou ook het inzetten van ervaringsdeskundigheid kunnen bijdragen aan meer ontmoetingen tussen PMH en PZH. Het is belangrijk om PMH zelf beslissingen te laten nemen en dit niet *voor* hen te doen.

Hierbij aansluitend stelde Nancy dat **vriendschappen** tussen PMH en PZH niet evident zijn. Ze zullen minder snel ontstaan omdat beide kanten elkaar zo weinig kennen. Bij PMH wordt snel gefocust op hun beperkingen, waardoor mensen minder geloven in de mogelijkheid van dergelijke relaties. Wanneer vriendschappen dan toch ontwikkeld zijn, blijft het zoeken naar manieren om deze vriendschap te doen werken. Mensen die zich bijvoorbeeld moeilijk verstaanbaar kunnen maken of vaak dingen vergeten roepen soms ergernissen op. Mensen moeten genoeg rekening houden met elkaar. Op die manier kunnen vriendschapsrelaties wel slagen. Veel hangt echter af van de persoonlijkheid van mensen, veel meer dan van het feit of iemand een beperking heeft of niet.

Tenslotte gaf Nancy aan dat PMH enerzijds te weinig en anderzijds op een verkeerde manier in de **media** worden gerepresenteerd. Wel zijn er al enkele goede voorbeelden te vinden. Een voorbeeld was een aflevering van 'Iedereen Beroemd', waarbij men ging kijken naar speciale hobby's. In deze aflevering werd een persoon met ASS geïnterviewd die een passie had voor stripboeken. Tijdens de aflevering werd gefocust op zijn passie en niet op zijn beperking. Het creëren van een goede beeldvorming kan volgens Nancy belangrijke gevolgen hebben. Een voorbeeld is het actuele thema prenatale diagnostiek. De kijk die je op handicap hebt, speelt in dit geval een grote rol in de beslissing of je een kind met beperking zal aborteren of niet. Daarbij gaf Nancy aan dat geen enkel perspectief juist of verkeerd is, maar dat alle mogelijke perspectieven bekend zouden moeten zijn bij de toekomstige ouders. Pas dan kunnen ze een verantwoorde beslissing maken. Nu wordt overwegend het medisch perspectief getoond en dit zou moeten worden uitgebreid (Lievyns,2015).

Samengevat is het DFF een plaats waar films worden getoond die een realistische representatie tonen van PMH. Zowel PMH als PZH komen hier samen en maken deel uit van een uniek gebeuren. In het volgende hoofdstuk gaan we in op de vraag hoe dit festival een ruimte kan vormen voor ontmoeting tussen PMH en PZH en hoe ze de bestaande beeldvorming rond PMH kan uitdagen.

Hoofdstuk III: Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk werken we ons onderzoeksopzet uit. Deze masterproef is een exploratieve studie en is dus bedoeld als een eerste verkenning. De dataverzameling en data-analyse zullen op kwalitatieve wijze gebeuren. Daarbij maken we gebruik van inzichten uit de **Grounded Theory**, ook wel de Constant Vergelijkende Methode genoemd. De centrale gedachte hierbij is dat de onderzoeker vanuit empirische bevindingen, de data, tot een theorie komt. De constante vergelijking bestaat erin dat de onderzoeker cyclisch codes aan de data toekent, die hij opnieuw met de data vergelijkt om dan opnieuw codes aan te passen enz. Dit coderen vereist van de onderzoeker enige theoretische kennis van het onderwerp. We gaan ervan uit dat we ons via de literatuurstudie voldoende in het thema verdiept hebben om aan deze voorwaarde te voldoen (Mortelmans, 2011). Ons onderzoek is **participatorisch**, in de zin dat we PMH actief laten deelnemen aan deze studie en hun ervaringen, gevoelens en visies zullen bevragen. Deze elementen willen we meenemen om toekomstige Disability Film Festivals te optimaliseren. We kozen voor participatorisch onderzoek als een eerste, verkennende stap. Het zou een belangrijke meerwaarde bieden om in de toekomst ook emancipatorisch onderzoek te voeren (French & Swain, 1997). We starten met het kaderen van de onderzoeksvraag, gevolgd door de onderzoeksmethode. Deze bestaat enerzijds uit de dataverzamelingsmethode en anderzijds uit de analysemethode. Om de data te verzamelen maakten we gebruik van drie manieren, namelijk observaties, interviews en een extra stimulans tot ontmoeting. De analyse bestaat uit een inhoudelijke en een ontmoetingsanalyse. Tenslotte bespreken we hoe het DFF een geschikte plaats voor ontmoeting kan vormen.

1 Onderzoeksvraag en relevantie onderzoek

In dit onderdeel schetsen we hoe we vanuit de literatuurstudie tot de onderzoeksvraag komen. Daarbij herhalen we kort enkele inzichten uit het theoretisch kader. Verder verantwoorden we waarom ons onderzoek een meerwaarde kan vormen voor de praktijk. Hiervoor gebruiken we de bijdrages van Schwartz et. al. en Snyder & Mitchell. Zij voerden onderzoek op Disability Film Festivals die in het verleden werden georganiseerd. Schwartz et. al. voerden onderzoek op het Sprout Film Festival en Snyder & Mitchell onderwierpen een hele reeks Disability Film Festivals aan een analyse. We bespreken we de resultaten en beperkingen die deze onderzoekers ervoeren. We willen nagaan hoe we via ons onderzoek suggesties kunnen aanreiken voor toekomstige Disability Film Fesitvals.

Ten eerste bespreken we de bijdrage van **Schwartz et. al.** (2010) op het *Sprout Film Festival*. Zij onderzochten de invloed van films met een realistische weergave van PMH op percepties van handicap. Als onderzoeksgroep kozen ze studenten uit vijf verschillende disciplines. Uit hun

resultaten bleek dat deze films bij alle studenten positievere percepties op handicap teweegbrachten. Een beperking die Schwartz et. al. ervoeren was dat alle studenten reeds een interesse vertoonden in handicap. Ze vermoeden dat dergelijke studenten hun beeld op handicap gemakkelijker bijstellen dan personen zonder deze interesse. Met ons onderzoek willen we nagaan hoe we meer personen kunnen bereiken zonder voorgaande kennis van de doelgroep. Daarbij nemen we niet enkel studenten op, maar bijvoorbeeld ook werkende mensen met en zonder handicap. Verder zijn verscheidene PMH nauw betrokken bij de organisatie van het DFF. Aan het onderzoek van Schwartz et. al. participeerden ook studenten met een beperking, maar slechts een beperkt aantal (Schwartz et. al., 2010). Tenslotte worden in ons onderzoek verscheidene PMH betrokken bij de filmkeuze, wat de kans vergroot dat deze films ook werkelijk realistische representaties van PMH bevatten (Barnes, 1992). Samengevat willen we dus eveneens onderzoeken of de getoonde films op het DFF een invloed hebben op de beeldvorming van de toeschouwers. Dit vormt een eerste luik van onze onderzoeksvraag. Wij willen echter nog een stap verder gaan en ook onderzoeken of het festival contact tussen PMH en PZH kan stimuleren

Ten tweede bespreken we de bijdrage van **Snyder en Mitchell** (2008). Zij onderzochten een groot aantal internationale Disability Film Festivals tussen 1995 en 2005. Op basis van deze inzichten voerden ze eveneens onderzoek op het *London Film Festival* 2004, waar aanwezige acteurs en filmmakers met verschillende soorten handicaps de kans kregen om over de representaties van PMH in de getoonde films te discussiëren. Uit hun onderzoek bleek dat Disability Film Festivals nog steeds relatief kleine evenementen blijven en, in tegenstelling tot homoseksueel getinte filmfestivals, er niet in slagen om uit te groeien tot evenementen met een grote opkomst. Een functie van Disability filmfestivals is het laten kennismaken met handicap. Deze kennis draagt bij tot het herinrichten van de omgeving, het meer toegankelijk maken van de omgeving voor verschillende soorten handicaps. Veel Disability Film Festivals investeren in universele toegankelijkheid. Dit betekent dat ze verschillende aanpassingen doen zodat een zo groot mogelijke groep aan het festival kan deelnemen. Aanpassingen zijn onderandere het gebruik van gebarentolken, persoonlijke assistenten, aangepaste ruimtes voor rolstoelgebruikers, koptelefoons die geluid luider produceren en dergelijke Het gebrek aan dergelijke initiatieven in publieke bioscopen maakt dat weinig PMH in het dagelijks leven naar de film kunnen. Uit de resultaten bleek dat bijna alle festivals erin slaagden om toeschouwers te laten wennen aan handicap. Vaak roept een beeld van een PMH ongemakkelijkheid op. Doordat de PMH de hele film lang in beeld is, verdwijnt deze ongemakkelijkheid en worden mensen gewoon aan dit 'abnormaal' uitziend lichaam. Het Disability Film Festival te Leuven zet eveneens in op universele toegankelijkheidstechnieken. Zij bieden ook audiodescriptie aan, iets wat in het onderzoek van Snyder & Mitchell weinig voorkwam (Snyder & Mitchell, 2010).

Een andere functie van Disability Film Festivals is **politieke participatie**. Enerzijds toont de film de context van de PMH, die beïnvloed wordt door de beperking. Anderzijds worden ervaringen van uitsluiting en stigma vaak gedeeld door minderheidsgroepen. Via deze herkenning kunnen dergelijke films solidariteit tussen groepen bevorderen (Snyder & Mitchell, 2008). Verder kozen verschillende festivals films waarin telkens een andere soort handicap behandeld werd. Snyder & Mitchell willen ernaar streven om ondanks deze verschillen en met respect voor de specifieke inhoud, toch een soort eenheid tussen de verschillende films te creëren. Met het DFF willen we hieraan tegemoet komen door een allesomvattend thema te nemen waar de vijf getoonde films bij passen.

Uit de literatuurstudie bleek dat veel filmfestivals zich focussen op ofwel PZH ofwel PMH. Zelden kwamen festivals voor die zich op beide groepen toelegden. Op dit vlak kan ons onderzoek een meerwaarde bieden en voor een stuk vernieuwend zijn. Met ons onderzoek richten we ons immers op beide groepen, meer bepaald op contact tussen de twee. Specifiek onderzoeken we of we via het uitdagen van beeldvorming **ontmoeting** tussen PMH en PZH kunnen stimuleren. Enerzijds is dit belangrijk omdat er weinig contact is tussen beide groepen. PMH en PZH kennen elkaar niet en weten niet hoe ze met elkaar moeten omgaan. Dit weinige contact zorgt er voor dat vooroordelen en stereotiepe beeldvorming in stand worden gehouden (Van Cauwenberghe & Van Bauwel, 2010). Via het festival willen we een wisselwerking creëren waarbij uitdaging van beeldvorming bijdraagt aan meer en beter verlopende ontmoetingen en waarbij ontmoeting opnieuw beeldvorming verrijkt (De Vroey, 2002; Farnall & Smith, 1999). Anderzijds is ontmoeting ook belangrijk omdat veel PMH in sociaal isolement leven (Forrester-Jones et. al., 2004). We willen nagaan of het festival dit isolement een stuk kan doorbreken via ontmoeting. Dit vormt het tweede luik van onze onderzoeksvraag.

Samengevat luidt de onderzoeksvraag dus als volgt: “Op welke manier kan het disABILITY filmfestival de bestaande **beeldvorming** rond personen met een handicap uitdagen en een ruimte vormen voor **ontmoeting** tussen personen met en zonder handicap?”

2. Dataverzamelingsmethode

Om de data verzamelen, maakten we gebruik van **drie manieren**. Een eerste manier was het observeren van spontane ontmoeting tussen aanwezige personen met en zonder handicap. Een tweede manier was het interviewen van de bezoekers. Daarbij maakten we zowel gebruik van gesprekken tussen personen met en zonder beperking als van aparte interviews. Een derde manier was het uitvoeren van een extra ontmoetingsstimulans waarbij drie PMH de aanwezigen interviewden tijdens de openingsrecepties van beide edities. Vooraleer we deze methodes uitwerken, lichten we toe wat we in dit onderzoek onder ontmoeting verstaan. We spreken van **ontmoeting** op het moment dat er communicatie plaatsvindt tussen een PZH en PMH. Daarmee

bedoelen we dat één van beiden de ander aanspreekt, of op een andere manier contact zoekt, met als gevolg dat de ander daarop reageert. De reactie moet 'positief' zijn, in de zin dat de aangesproken persoon ingaat op het gezochte contact. Dit omdat we ons ervan bewust zijn dat niet antwoorden of zich wegdraaien in principe ook communicatie is, men kan immers niet niet communiceren (Watzlavick, 1975). Dit is voor deze masterproef echter niet het soort communicatie waar onze interesse naar uitgaat, dan wel ontmoetingen waarbij beide partijen actief ingaan op elkaar.

2.1. Participerende observatie

Een eerste methode om de onderzoeksvraag te beantwoorden was via het observeren van de aanwezigen tijdens de vierde en vijfde editie. Via participerende observatie wilden we een beter zicht krijgen op de sfeer van dit festival en wat daar gebeurde. We kwamen elke avond kijken naar de film en observeerden zowel wat er zich **voor, tijdens en na** de film afspeelde. Daarnaast namen we ook deel aan de inleidende lezingen, de nabesprekingen en de workshops van GRIP. Onze focus lag op spontane ontmoetingen tussen PMH en PZH, dit wil zeggen ontmoetingen die plaatsvinden zonder dat ze door een tussenpersoon in gang werden gezet. Tenslotte hebben we ook tijdens de interviews geobserveerd hoe beide partijen op elkaar reageerden en hun lichaamshouding en expressie mee in rekening gebracht. Omdat we tijdens deze gesprekken de rol van interviewer vervulden, konden we op deze momenten minder aandacht besteden aan de observaties dan voor en tijdens de film. Daarnaast konden we evenmin onze observaties noteren tijdens het gesprek omdat we hoofdzakelijk bezig waren met het deelnemen aan dit gesprek. Dit probeerden we op te vangen door onze observaties zo vlug mogelijk na het gesprek neer te schrijven.

2.2. Interviews

Een tweede methode was het afnemen van interviews van de bezoekers van het DFF. Een eerste vorm van interviews bestond uit **gesprekken** tussen PMH en PZH. Daarbij vonden we de interacties belangrijker dan de inhoud van het gesprek. Een tweede vorm was het afnemen van interviews met **afzonderlijke personen**. Bij deze vorm stond de inhoud wel centraal. In het kader van geïnformeerde toestemming werd vooraf telkens een papier voorgelegd waarin de bedoeling van het interview stond uitgelegd, evenals wat er met de resultaten zou gebeuren. We vermeldden expliciet dat alle resultaten anoniem verwerkt zouden worden. Deze brief (Bijlage IV) werd mondeling toegelicht en door de respondenten ondertekend. Voor de personen die niet konden lezen of schrijven wegens verstandelijke of visuele beperkingen, werd de toestemming mondeling opgenomen. Daarnaast werd aan alle respondenten toestemming gevraagd om het interview op te nemen, wat eveneens werd vastgelegd op de bandopnemer. Na de interviews werd aan alle proefpersonen een bedankmail gezonden. Daarin werd hen gevraagd of ze graag het uitgetypte interview wilden nalezen om zaken

aan te geven die niet gebruikt mochten worden. We kregen van alle respondenten antwoord dat dit niet nodig was. Wel kregen we vragen om de afgewerkte masterproef door te sturen.

2.2.1. Gesprekken tussen personen met en zonder handicap

Voor deze masterproef lag de hoofdfocus op gesprekken tussen PMH en PZH. De bedoeling was dat we elke avond een gesprek zouden creëren waarbij telkens een persoon met en een persoon zonder beperking met elkaar in interactie traden. Wij zelf namen de rol op van facilitator, dit wil zeggen dat we het gesprek mee vorm gaven door het stellen van vragen over de film en het festival. Zoals eerder aangegeven focusten we primair op de interactie en waren de antwoorden op deze vragen van secundair belang. Uiteraard werden deze evengoed geanalyseerd en meegenomen.

Om het gesprek tussen de respondenten een aanknopingspunt te geven, maakten we gebruik van eerder opgestelde vragen die we vastlegden in een **interviewleidraad** (zie bijlage II). Daarin bevroegen we onderandere hun ervaringen van de film. Om te vermijden dat het gesprek suggestief werd, bestond de leidraad vooral uit open vragen. Belangrijk was dat de leidraad slechts een richtlijn was, een hulpmiddel om het gesprek op gang te brengen. Wanneer het gesprek een andere wending kreeg dan wat de leidraad voorzag, kozen we ervoor om deze wending te volgen. Wat uit de respondenten zelf kwam, was immers prioritair. De vragen dienden vooral ter inspiratie wanneer het gesprek vroegtijdig dreigde vast te lopen.

Tijdens de interviews namen we een rol op die gelijkaardig was aan die van de onthaalmedewerker in de ontmoetingsplaatsen. Deze rol werd gekenmerkt door een actieve intentie om zo goed mogelijk de ontmoeting te stimuleren vanuit een **open, niet-beoordelende houding.** Daarbij probeerden we zo weinig mogelijk inhoudelijk in te brengen (passief effect). Onze taak was eerder het op gang brengen en faciliteren van het gesprek (Noens & Ramaekers, 2011).

Daarnaast zijn goede **luistervaardigheden** belangrijk. Personen vertellen immers meer wanneer ze merken dat er ook effectief naar hen geluisterd wordt. Dit hield onderandere in dat we op tijd samenvatten wat gezegd werd en voldoende doorvroegen naar wat een persoon precies bedoelde. Verder hielden we er rekening mee dat beide personen genoeg aan bod kwamen. Als we zouden merken dat de ene persoon beduidend vaker aan het woord was dan de andere, was het onze taak om voldoende te polsen bij de andere persoon wat diens mening was. Daarbij moesten we bewaken dat de vrije confrontatie behouden bleef. Als een persoon (te) sterk zijn eigen mening naar voor duwde, was het aan ons om **beide meningen** te erkennen. Op die manier wilden we voorkomen dat de gesprekspartner zijn mening niet meer zou durven formuleren omdat die tegenovergesteld was aan die van de ander. Dit lijkt evident, maar is het niet. We waren ons ervan bewust dat sommige meningen konden botsen met de onze en dat de meningen van de respondenten onderling ook

konden verschillen. Verder waren we aandachtig voor sociaal wenselijke antwoorden. Het was belangrijk dat we hoorden wat de mensen zelf vonden en niet wat zij dachten dat wij graag wilden horen. Dit hebben we benoemd als de onbegrensdheid van de ruimte en de ontmoeting, wat een criterium is van de ontmoetingsplaats (Van Leeuwen, 2010; Noens & Ramaekers, 2011).

Een ander aspect is **reflexieve professionaliteit**. Tijdens het afnemen van de interviews waren we er ons van bewust dat ons handelen een invloed kon hebben op wat de respondenten vertelden. Het was dus noodzakelijk om te reflecteren op wat we deden en hoe we overkwamen. Daarbij probeerden we onze handelingen en houding aan te passen aan de situatie en aan de personen die we interviewden (Van Leeuwen, 2010).

2.2.2 Aparte interviews

Een tweede vorm bestond uit het interviewen van twaalf afzonderlijke personen tijdens de vierde editie en vier tijdens de vijfde. In deze interviews stond, in tegenstelling tot bij de gesprekken, de inhoud wel centraal. We bevroegen de personen volgens een vooraf opgestelde **interviewleidraad** (zie bijlage II). Daarin werd gepeild naar ervaringen van de film en het festival. Ook werd hun visie over contact tussen PMH en PZH bevraagd, evenals hun idee over PMH in de media en de samenleving. De leidraad van de vierde editie werd naar aanleiding van de vijfde editie aangepast om diepgaandere interviews te krijgen. De volgorde van de vragen kon worden veranderd op voorwaarde dat alle vragen werden gesteld.

2.2.3. Selectie respondenten

Om onze respondenten te selecteren voor de **gesprekken**, spraken we tijdens de vierde editie na elke film mensen aan. Oorspronkelijk wilden we gebruik maken van de praktijk van **staren**. Uit het vorige hoofdstuk bleek immers dat staren een interesse, een betrokkenheid op de andere persoon verraadt (Thomson, 2009). Dit zou dus een goede aanzet kunnen zijn voor het tot stand laten komen van discussie tussen personen. In praktijk betekende dit dat wanneer we op het filmfestival een PZH zagen staren (eerder voor langere tijd kijken) naar een PMH, we deze beide personen zouden vragen om na de film met elkaar in gesprek te treden over het filmfestival. De participerende observatie zou dus de basis worden voor de selectie van de respondenten voor de interviews.

Gedurende de vierde editie merkten we echter dat deze procedure **moeilijk te realiseren** bleek. De films eindigden pas tegen 21u en de meeste mensen wilden dan liefst meteen naar huis. Gelukkig slaagden we er in om zowel van PMH als met PZH enkele korte interviews van circa 10 minuten af te nemen. Deze interviews gebeurden echter telkens met afzonderlijke personen, dus ofwel met een PMH apart ofwel met een PZH apart. Deze interviews hebben we achteraf geklasseerd onder ‘aparte interviews’. Van de vierde editie hebben we dus geen gesprekken tussen PMH en PZH.

Dit probleem wilden we aanpakken door voor de vijfde editie onze respondenten met en zonder beperking **vooraf te selecteren**. Op die manier zetten we de ontmoeting tussen PMH en PZH reeds in stand. Uiteindelijk hebben we zes personen met en zes personen zonder beperking geselecteerd en voerden we zes verschillende gesprekken, waarvan één niet op de avond zelf. Daartoe stelden we eind oktober 2014 een brief op waarin de bedoeling van de masterproef en het onderzoeksopzet werd uitgelegd en waarin we eveneens het DFF toelichtten (zie bijlage IV). Daarbij stelden we de vraag of er personen met en/of zonder beperking interesse hadden om naar het DFF te komen en daarna samen met een andere persoon geïnterviewd te worden over hun ervaringen.

Deze **brief** mailden we door naar onderandere voorzieningen voor PMH in Vlaams-Brabant. Hun e-mailadressen vonden we via de Sociale Kaart. We richtten ons vooral op Vlaams-Brabant om praktische redenen. Het DFF vond immers 's avonds plaats in Leuven, waardoor mensen uit andere provincies pas laat thuis raken. In totaal schreven we vijfentwintig voorzieningen aan, waarvan er elf hebben geantwoord. Van die elf antwoordden twee voorzieningen dat de doelgroep van hun werking niet in aanmerking kwam voor de vraag, wegens te zware beperkingen. Acht voorzieningen gaven aan interesse te hebben om ofwel een PMH, ofwel een medewerker naar het DFF te laten komen die na de film geïnterviewd wilde worden. Een voorziening meldde interesse te hebben om met enkele cliënten naar het DFF te komen, maar wenste het interview op een ander moment te laten doorgaan wegens een beperkte draagkracht. We interviewden deze drie cliënten achteraf en rekenden dit gesprek tot de afzonderlijke interviews. Zij gingen immers niet in gesprek met een PZH. Begin februari contacteerden we deze negen voorzieningen opnieuw met concretere informatie over de films en met de vraag of ze nog steeds interesse hadden (zie bijlage IV). We kregen zeven positieve reacties, twee voorzieningen hebben niet meer gereageerd. We probeerden hen nog twee keer te contacteren, zowel telefonisch als via mail, maar zonder resultaat. In totaal hebben we drie PMH en drie PZH geselecteerd voor de gesprekken. De overige drie personen interviewden we afzonderlijk.

Daarnaast contacteerden we ook **Kim Bols** van de website 'Visuele handicap'. Zij postte onze vraag op haar website waarop drie personen met een visuele beperking lieten weten dat ze interesse hadden. Twee van hen kwamen naar het DFF en een van hen nam deel aan het gesprek op dinsdag. De derde geïnteresseerde kon uiteindelijk toch niet komen wegens een gebroken been. Verder stuurden we onze vraag door naar twee PMH die regelmatig **lezingen** geven. Beide personen reageerden enthousiast en een van hen nam deel aan een gesprek. De andere persoon kon er wegens praktische redenen niet raken. Ze stuurde de vraag door naar kennissen van haar, maar ook zij konden er die week niet raken. Verder meldde een **persoonlijke kennis** zich aan om aan een van de gesprekken deel te nemen. Omdat onze focus lag op de interactie tussen beiden, vermoedden we dat het feit dat we de PMH kenden, geen beslissende invloed zou hebben op de resultaten. De

interactie zou nog steeds verlopen tussen twee mensen die elkaar niet kenden, wat uiteindelijk het doel was van de opzet. Daarom hebben we deze persoon toch geselecteerd.

Verder selecteerden we nog vijf PZH voor de gesprekken. Twee van hen bereikten we via een oproep op een forum voor studenten pedagogische wetenschappen. Met dit forum bereikten we ook een persoon voor de afzonderlijke interviews. Daarnaast verspreidden we de oproep via sociale media zoals Facebook. Via deze weg gaven zes personen aan interesse te hebben. Uiteindelijk haakten drie van hen af wegens praktische redenen zoals een te drukke agenda of het niet meer thuis raken na de film. Drie van hen kwamen naar het DFF kwamen en namen deel aan een gesprek.

Samengevat hebben we dus zes PMH en PZH geselecteerd voor de gesprekken. Dit gebeurde via het doormailen van een brief (4 PMH en 3 PZH) en oproepen op fora (1 PMH en 3 PZH) en een persoonlijke kennis (PMH). Voor de afzonderlijke gesprekken hebben we vier personen geselecteerd, eveneens via brieven (3) en oproepen op fora (1).

2.3. Extra stimulans tot ontmoeting: gefilmde interviews

Tenslotte creëerden we een extra moment om ontmoeting tussen PMH en PZH te stimuleren. We nodigden drie personen met een verstandelijke beperking uit op de openingsreceptie van beide edities. Als **interviewer** bevroegen zij in een losse sfeer de aanwezigen over hun ervaringen van het DFF. Daarnaast konden de filmpjes achteraf op de website van het DFF worden geplaatst om een beeld te schetsen van de sfeer op het DFF. Het plaatsen van de PMH in de rol van interviewer zet zijn mogelijkheden in de verf. Vaak worden reportages *over* PMH gemaakt terwijl op dit moment de PMH zelf vragen stelt, zelf het interview leidt en het initiatief neemt voor ontmoeting. Met dit opzet willen we een stuk tegemoet komen aan het aspect van 'Having a Voice', de PMH letterlijk een stem geven (Ramaekers, 2010). Opmerking hierbij is dat een tussenpersoon zonder beperking meeging om de interviewer te ondersteunen. Enkel op momenten dat de interviewer het even niet meer wist, gaf hij suggesties aan de PMH om nieuwe vragen te stellen. Ook hier stond de interactie tussen de PMH, de interviewer, en de PZH, de geïnterviewde, centraal, eerder dan de inhoud van de interviews.

3. Analysemethode

In dit onderdeel geven we weer hoe we de verkregen data zullen analyseren. Daarbij overlopen we de drie dataverzamelingsmethoden, namelijk observaties, interviews en extra ontmoetingsstimulans.

3.1. Observaties

Om de observaties te analyseren registreren we hoeveel **spontane ontmoetingen** we hebben gezien. Daarmee bedoelen we communicatie tussen een PMH en PZH, zonder dat wij als tussenpersoon de ontmoeting in gang zetten. Per ontmoeting beschrijven we hoe deze tot stand kwam, hoe lang ze

duurde, hoe ze eindigde en wat de aard van de ontmoeting was (een begroeting, een verontschuldiging na een rolstoelgebruiker te hinderen etc.). Deze ontmoetingen vergelijken we qua totstandkoming, aard, duur en beëindiging. Vooral hoe de ontmoeting tot stand kwam vinden we interessant. Dit omdat we elementen die hieraan bijdroegen willen meenemen om ontmoeting tussen PMH en PZH in het dagelijks leven te stimuleren.

3.2. Interviews

3.2.1. Gesprekken

Van de gesprekken zullen we enerzijds analyseren hoe de in gang gezette **ontmoeting** verloopt**.** Daarvoor zullen we de sfeer, de interactie, de initiatief name en de interesse bekijken. Anderzijds onderwerpen we de gesprekken ook aan een inhoudelijke analyse. Daarvoor baseren we ons op de codeerprincipes van Mortelmans.

Ten eerste observeren we hoe beide personen op elkaar reageren. Dit omschrijven we als **sfeer**. Zien we terughoudendheid bij een van beide partijen of net veel openheid en spontaniteit? Blijft dit zo doorheen het hele gesprek of evolueert/ verandert dit doorheen het gesprek? Daarnaast analyseren we of er tijdens het gesprek gelachen werd of dat beide partijen serieus bleven. Ook bekijken we de gemoedstoestand van beide personen . We menen immers dat dit een invloed kan hebben op het verloop van het gesprek. Roept de inhoud gevoelens van boosheid, frustratie of verdriet op, hoe wordt dit geuit en welk effect heeft dit op de ander? Om dit te analyseren letten we zowel op wat beide personen hier inhoudelijk over zeggen als op hun lichaamstaal en gezichtsuitdrukking.

Ten tweede observeren we de **interactie**. We definiëren dit als een situatie waarbij de ene persoon de ander een vraag stelt of opmerking geeft, waarop deze hem van repliek dient. We definiëren verschillende soorten interactie waarbij een eerste vorm ‘rechtstreekse interactie’ is. Daaronder verstaan we interactie die rechtstreeks tussen de PMH en PZH verloopt, zonder stimulatie van de interviewer in de vorm van ‘wat vind jij daarvan?’. Een tweede vorm is ‘onrechtstreekse interactie’. Hieronder rekenen we interactie waarbij wij als interviewer wel zijn tussengekomen. Deze soorten interactie analyseren we door te turven wanneer beide personen rechtstreeks vragen stellen/antwoorden aan elkaar (rechtstreekse interactie) en hoe vaak wij tussenkwamen (onrechtstreekse interactie). Momenten waarop PMH en PZH met elkaar interageren en waarbij wij als interviewer enkel ‘ja’ zeggen om te tonen dat we mee zijn in het verhaal en geïnteresseerd zijn, beschouwen we ook als rechtstreekse interactie. Een derde vorm is ‘geen interactie’. Vragen en antwoorden zijn dan naar ons als interviewer gericht. Tenslotte hebben we nog ‘drievoudige interactie’. In dit geval voerden we met de interviewer, PMH en PZH een volwaardig gesprek. Vervolgens kijken we bij (on)rechtstreekse interactie wie de interactie stuurt. Daarvoor turven we

hoe vaak de ene persoon rechtstreeks antwoordt/vragen stelt in vergelijking met de andere persoon. Dit categoriseren we als 'rechtstreekse (re)actie door PMH' en 'rechtstreekse (re)actie door PZH'.

Ten derde bekijken we de **initiatief name** van beide personen. Onder initiatief verstaan we de eerste stap zetten, zonder dat het duidelijk is dat dit van deze persoon verwacht wordt. Wanneer de interviewer bijvoorbeeld de vraag rechtstreeks aan hem stelt of in zijn richting kijkt, rekenen we dit niet onder initiatief (Encyclo). We kijken naar initiatief name op vier vlakken, namelijk als eerste een vraag beantwoorden, een vraag te stellen, een nieuw onderwerp aansnijden en een aanvulling geven. Ten eerste bekijken we of beide personen in gelijke mate initiatief nemen of als er een duidelijk overwicht is bij een van beiden. Is het de PMH of de PZH die de interactie domineert, of verloopt initiatief name voor beiden evenredig? Dit zegt namelijk iets over de verhouding tussen beide personen. Ten tweede gaan we na wie op welk vlak initiatief neemt (Watzlawick, 1975). Verder analyseren we eveneens of er een evolutie in initiatief name opvalt doorheen het gesprek.

Ten vierde bekijken we of beide personen **interesse** voor elkaar vertonen. Dit analyseren we aan de hand van vier variabelen. De eerste variabele is *vragen stellen* aan elkaar. Dit meten we door te turven hoe vaak beide personen vragen stellen aan elkaar en wie de meeste vragen stelt. Is dit eerder de PMH of eerder de PZH, of is dit in gelijke mate? De tweede variabele is het laten *uitspreken* van elkaar. Dit gaan we na door te turven hoe vaak een van beiden de ander onderbreekt. Ook hier bekijken we of dit verschillend is voor beide personen. De derde variabele is *lichaamshouding en gezichtsexpressie*. Hiervoor kijken we naar oogcontact, de mate waarin beide personen knikken wanneer de ander aan het woord is, het kijken naar de persoon die aan het woord is en het geven van inhoudelijk relevante reacties. Dit zijn elementen die bijdragen aan aandachtig luisteren. Wanneer personen wegkijken of afwezig voor zich uitstaren is dit volgens ons een uiting van weinig interesse. Een vierde variabele is het analyseren van *gedeelde ervaringen of interesses* . We denken immers dat deze bijdragen aan gemeenschappelijke betrokkenheid op elkaar. Uit de literatuurstudie weten we dat deze betrokkenheid de ontmoeting stimuleert (Noens & Ramaekers, 2011; Ramaekers & Decuypere, 2010). We verwachten dat de interesse vaker van de PZH naar de PMH zal uitgaan dan omgekeerd. Via het eerder beschreven turvingssysteem willen we echter vermijden dat deze gedachte de resultaten 'biast'. We zijn ons ervan bewust dat deze methode subjectief blijft en slechts een interpretatie vormt van de werkelijkheid. We kunnen niet zeker weten of deze elementen echt weergeven hoe geïnteresseerd beide personen zijn in elkaar. Verder observeren we of deze interesse doorheen het gesprek gelijk blijft of evolueert.

Tenslotte voegen we toe dat geen van deze elementen bepaalt of de ontmoeting **goed of slecht** is. Ontmoeting is aanwezig of niet aanwezig, niet goed of slecht. Elk gesprek begon met de vraag aan beide personen om zich aan elkaar voor te stellen. Aangezien we ontmoeting definieerden als een

situatie waarbij er communicatie (verbaal en/of non- verbaal) is tussen beide partijen, was er in se al ontmoeting aanwezig in elk gesprek. Wanneer de ene persoon zich aan de ander voorstelt dient de ander hem immers sowieso van repliek met een voorstelling van zichzelf. Aan de voorwaarden van ontmoeting werd dus voldaan. Wel kunnen deze elementen ertoe bijdragen dat de ontmoeting **vlotter of minder vlot** verloopt. Een minder vlotte ontmoeting blijft echter nog steeds ontmoeting en is daarom niet slechter dan een vlotte ontmoeting. Wel denken we dat de ervaring van een vlotte ontmoeting drempelverlagend werkt voor het aangaan van een volgende ontmoeting. Daarom willen we observeren welke elementen mee bepalen of de ontmoeting vlotter of minder vlot verloopt. We zullen deze elementen voor de zes gesprekken met elkaar vergelijken.

Naast een ontmoetingsanalyse van de gesprekken maken we ook een **inhoudelijke analyse**. Dit doen we door het vijfstappenmodel van Mortelmans te gebruiken. Een eerste stap is het transcriberen van de opgenomen gesprekken. Een tweede stap vormt het labelen van de tekst. Met label bedoelen we het onderwerp dat in stukken tekst aan bod komt. Mortelmans omschrijft dit als 'open coderen' of opdelen van gegevens in kleinere gehelen. Een derde stap is het onderbrengen van labels in categorieën. Deze stap noemt Mortelmans 'axiaal coderen' of het verbinden van losse codes/ labels tot een geheel. In een vierde stap brengen we deze kleinere categorieën samen in overkoepelende kerncategorieën. Deze stap noemt Mortelmans 'selectief coderen' of het verbinden van de concepten met elkaar. Dit doen we door te werken met kleurencodes. Kleine categorieën met hetzelfde thema krijgen dezelfde kleur. Deze kleine categorieën vallen vervolgens binnen dezelfde kerncategorie. Deze zullen we over de gesprekken heen met elkaar vergelijken. Zijn er gelijkaardige categorieën en hoe worden deze ingevuld? Een laatste stap tenslotte vormt het gieten van deze categorieën in een codeboom (Mortelmans, 2011).

3.2.2. Aparte interviews

Van de aparte interviews maken we enkel een inhoudelijke analyse. Daarbij maken we eveneens gebruik van de methode van Mortelmans, dit wil zeggen aanbrengen van labels, kleurencodes voor dezelfde kerncategorieën, deze vergelijken en vervolgens omzetten in een codeboom (Mortelmans, 2011).We namen twaalf interviews af tijdens de vierde editie en vier tijdens de vijfde.

3.3. Extra ontmoetingsstimulans: gefilmde interviews

Ook van deze data analyseren we de **interactie**. Aangezien wij hier zelf niet bij aanwezig waren, kunnen we alleen gebruik maken van het beeldmateriaal. Ten eerste letten we op non-verbale reacties. Deze kunnen we enkel observeren bij de geïnterviewde personen. Daarbij letten we op hun **gezichtsuitdrukking en lichaamstaal**. Merken we ongemak, spanning en/of terughoudendheid of maken ze eerder een ontspannen indruk? Kijken ze de interviewer aan of kijken ze juist veel rond?

Maken ze aanstalten om het contact snel te verbreken of werken ze geduldig mee aan het interview? Dit laatste kunnen we bijvoorbeeld opmerken door te letten op korte antwoorden. Ten tweede gaan we verbale reacties na bij zowel de geïnterviewde persoon als bij de interviewer zelf. We bekijken of de PMH effectief de **positie van interviewer** inneemt en als zodanig wordt geaccepteerd. Hiervoor controleren we of de interviewer effectief de vragen stelt en het gesprek stuurt. De acceptatie van de PMH als interviewer gaan we na door te bekijken of de geïnterviewde persoon effectief antwoordt op gestelde vragen. Daarbij observeren we of deze persoon nadenkt over de vragen of eerder snel een antwoord bedenkt. Ook bekijken we of de geïnterviewde persoon de interviewer onderbreekt of het gesprek zelf stuurt door vragen te stellen. Dit fenomeen interpreteren we als het (al dan niet bewust) niet accepteren van de PMH in de rol van interviewer. Ook dit is slechts een interpretatie van de werkelijkheid. We zullen proberen onze interpretatie zo goed mogelijk te ondersteunen met observaties, maar kunnen nooit met zekerheid zeggen of onze interpretatie juist is

4. disABILITY filmfestival als ontmoetingsplaats

We gaan ervan uit dat het DFF over de mogelijkheid beschikt om ontmoeting te laten plaatsvinden. Enerzijds denken we dat er verschillende soorten ontmoeting mogelijk zijn, anderzijds zien we dat de ruimte voldoet aan de criteria van een ontmoetingsplaats. Met ons onderzoeksopzet willen we echter onderzoeken of ontmoeting ook daadwerkelijk plaatsvindt en op welke manier deze tot stand komt. Welke elementen van het DFF dragen hiertoe bij en op welke vlakken is nog verbetering mogelijk zodat ontmoeting nog meer gestimuleerd wordt? Hieronder bespreken we enerzijds de verschillende soorten ontmoeting en anderzijds welke criteria er toe bijdragen dat het DFF een mogelijke ontmoetingsplaats is.

4.1 Ontmoetingsvormen

Een eerste soort ontmoeting is deze tussen **personen in de zaal en personen op het scherm**. Daarbij ontmoeten *PZH enerzijds PMH op het scherm*, op een manier die ze mogelijks niet hadden verwacht. Anderzijds ontmoeten aanwezige PZH ook *PZH op het scherm*. Dit kan herkenning oproepen of misschien een schok, waardoor ze zichzelf tegenkomen. Daarnaast is er ook ontmoeting tussen aanwezige *PMH met de PMH op het scherm*. De PMH zijn soms acteurs, soms mensen met een handicap in het echte leven. Dit kan heel wat losmaken bij de PMH in de zaal. Misschien is er zelfs frustratie omdat de acteur iets neerzet wat helemaal niet lijkt op ervaringen van de PMH. Verder is er ook ontmoeting tussen *PMH in de zaal en PZH op het scherm.* Zijn deze laatste mensen die PMH in het dagelijkse leven ook tegenkomen? Zijn er gelijkaardige reacties? Rancière geeft in dit verband aan dat empathie voor de karakters ervoor zorgt dat toeschouwers zich gaan identificeren met de personen op het scherm. Deze identificatie maakt dat ze actief gaan nadenken over de thema's uit de film en iets met deze informatie doen. Herkenbaarheid draagt dus bij aan oplettend observeren en

actief nadenken. “The spectator acts, selects, compares and interprets. She links what she sees to a host of other things that she has seen. (…)and associates this image with a story which she has read or dreamt, experienced or invented” (Rancière, 2009, p. 13). De toeschouwer linkt de nieuwe informatie met eerder verworven kennis en overweegt voortdurend of deze past bij de kennis die hij had. Als dit niet zo is moet deze aangepast worden. Op die manier kan ontmoeting met de personen op het scherm bestaande beeldvorming bij de toeschouwer veranderen (Rancière, 2009).

Voor deze masterproef zullen we echter focussen op een andere vorm van ontmoeting, namelijk die tussen de **aanwezige personen met en zonder handicap** voor, tijdens en na de film. Dit omdat we ervoor kiezen om wederkerige relaties te onderzoeken, waarbij twee partijen enerzijds invloed uitoefenen en anderzijds beïnvloed worden. We hangen hier het idee aan, dat beide partijen gevormd worden door de ontmoeting (Buber, 1959). De combinatie van zowel het zien van PMH in levende lijve als het zien van PMH op het scherm draagt bij aan meer interacties met hen (Farnall & Smith, 1999). Beide elementen zijn op dit filmfestival aanwezig en verhogen dus de kans op ontmoeting tussen aanwezige personen met en zonder handicap.

4.2. Criteria ontmoetingsplaats

Hieronder bespreken we de criteria van een ontmoetingsplaats waar het DFF aan voldoet. Hierbij maken we een onderscheid tussen criteria waar het DFF op zichzelf reeds aan voldeed (criteria 1, 2 en 3) en welke we via onze onderzoeksmethode teweeg hebben gebracht (criteria 4 en 5).

Een eerste criterium is **laagdrempeligheid** en daarmee samenhangend toegankelijkheid. Dat het filmfestival gratis is draagt hieraan bij(Van Leeuwen, 2010). In het verleden werd ooit een kleine financiële bijdrage gevraagd en toen was er beduidend minder volk. Daarnaast ligt de locatie van het DFF, het Provinciehuis, vlakbij het station, waardoor mensen dit gemakkelijk met het openbaar vervoer kunnen bereiken. Verder zijn blindengeleidehonden toegelaten, iets wat niet in elk openbaar gebouw evident is. De organisatie van het filmfestival doet ook actief moeite om de films voor iedereen toegankelijk te maken. Denk maar aan audiodescriptie, gebarentolken, voelstoelen etc. Op die manier past het festival zich dus aan, aan de **lokale context** of de specifieke doelgroep die voor een groot deel uit PMH bestaat (Noens & Ramaekers, 2011). Op die manier is het een plaats waar veel mensen samenkomen en elkaar kunnen ontmoeten (Verstraete, 2013; Van Tendeloo, 2012).

Een tweede criterium is het aanbieden van een **vertrouwde en aantrekkelijke omgeving**. De zaal heeft aangename zetels en lijkt qua inrichting op een doorsnee stadsschouwburg. Op die manier voelt de locatie vertrouwd aan (Van Leeuwen, 2011).

Een derde criterium is **gemeenschappelijke betrokkenheid**, wat bevorderd kan worden door het aanbieden van een gezamenlijke activiteit of een centraal thema (Noens & Ramaekers, 2011). Het

DFF heeft als algemeen thema een focus op mogelijkheden van PMH via het tonen van films waarin deze realistisch worden gerepresenteerd. Daarnaast heeft elke editie zijn eigen thema, waaraan de verschillende films gelinkt zijn. De persoon met en zonder handicap kennen elkaar niet, en hebben op in eerste instantie weinig met elkaar gemeen. Wat ze wel gemeen hebben is dat ze beiden naar het DFF kwamen, dezelfde film zagen en dit vanuit hun eigen context ervoeren. Dit vormt een goed aanknopingspunt voor ervaringsuitwisseling (Noens & Ramaekers, 2011). Rancière spreekt in dit verband van een gemeenschappelijke kracht die uitgaat van elk individu die naar dezelfde voorstelling gaat kijken. Elk individu krijgt daarbij hetzelfde aangeboden, maar ervaart het op zijn manier en zal het op een eigen manier linken aan eerder verworven kennis. Dit noemen we actief kijken. Deze kracht tot actief kijken is iets wat alle aanwezigen met elkaar delen en wat volgens Rancière verbondenheid en gemeenschappelijke betrokkenheid creëert. Op die manier kan een voorstelling erin slagen om mensen die elkaar niet kennen met elkaar te verbinden (Rancière, 2009).

Een vierde criterium is de **onthaalmedewerker of facilitator**. Wij zullen een dergelijke rol op ons nemen tijdens gesprekken na de film met een PMH en PZH. Dit aspect hebben we dus toegevoegd door ons onderzoek. Een vijfde criterium was het concept '**giving a voice'** of het geven van een stem aan de aanwezigen. Met dit aspect wordt rekening door middel van een extra ontmoetingsstimulans die we uitwerken in punt 3.3.1. Concreet zullen drie PMH als interviewer optreden tijdens de openingsreceptie van beide edities (Noens & Ramaekers, 2011).

Samengevat gebruikten we dus drie manieren om de data te verzamelen. Deze waren het uitvoeren van observaties, het afnemen van afzonderlijke interviews en gesprekken en het creëren van een extra ontmoetingsstimulans. Van de observaties analyseren we mechanismen die spontane ontmoeting tot stand brachten. Van de gesprekken en de extra ontmoetingsstimulans maken we een interactieanalyse. Van de gesprekken en de afzonderlijke interviews maken we ook een inhoudelijke analyse. Vervolgens kunnen we zeggen dat het DFF aan de criteria voldoet van een ontmoetingsplaats. Via ons onderzoek gaan we na of ontmoeting ook daadwerkelijk plaatsvindt en op welke manieren ze nog meer gestimuleerd kan worden. In wat volgt bespreken we de resultaten van de dataverzameling en analyse

.

Hoofdstuk IV: Resultaten

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van respectievelijk de observaties, de interviews en de extra ontmoetingsstimulans. Van de interviews bespreken we eerst de resultaten van de ontmoetingsanalyse, gevolgd door die van de inhoudelijke analyse. De ontmoetingsanalyse betreft de zes afgenomen gesprekken tussen PMH en PZH. De inhoudelijke analyse omvat eveneens deze gesprekken evenals de afzonderlijke interviews. Een samenvatting van de resultaten geven we in het volgende hoofdstuk, namelijk de conclusie.

1. Observaties

Zowel tijdens de vierde als vijfde editie hebben we **weinig spontane** ontmoetingen opgemerkt. De meeste mensen gingen na de film onmiddellijk naar huis en bleven enkel praten met de mensen met wie ze gekomen waren. Wel waren er verschillende ontmoetingen, die we echter niet spontaan noemen, aangezien ze het gevolg waren van iets extra, zoals een tussenpersoon, een nabespreking of extra ontmoetingsstimulans. Zo was er ten eerste ontmoeting tussen twee aanwezigen met en zonder beperking die wij persoonlijk kenden. Beiden kwamen ons begroeten en gingen daarop naast elkaar zitten. Na een tijdje raakten zij onderling aan de praat. Dit voorbeeld toont dat de aanwezigheid van een **tussenpersoon** ontmoeting tussen mensen kan stimuleren. Ten tweede waren er ook verschillende ontmoetingen tussen de interviewer met beperking en personen zonder beperking die zij interviewden. De resultaten daarvan bespreken we in §3 *Extra ontmoetingsstimulans.* Ten derde observeerden we ook ontmoeting tijdens de nabesprekingen achteraf. Zowel PMH als PZH stelden vragen en gaven hun mening rond het thema. Op die manier vond ontmoeting plaats tussen zowel mensen in de zaal onderling als tussen de mensen in de zaal en de spreker (met een handicap). Deze resultaten ondersteunen de visie dat gemeenschappelijke betrokkenheid op hetzelfde onderwerp ontmoeting bevordert. Een voorbeeld hiervan was een vrouw die vroeg welk soort jobs blinde personen kunnen uitoefenen. Hierop reageerde een blinde persoon, de spreker en nog andere mensen in de zaal. Tenslotte lichten we een voor ons **speciale ervaring** toe. Deze betreft een avond tijdens de vierde editie waarop het publiek grotendeels bestond uit mensen met een auditieve beperking. Er waren slechts enkele horende mensen aanwezig. Voor en na de film was het muisstil in de zaal en toch was het publiek erg enthousiast aan het communiceren met elkaar. Er werd gelachen en heel levendig gebarentaal gebruikt, maar wij als horende personen konden hier niets van begrijpen. Wij voelden ons op dit moment een buitenstaander. Voor de eerste keer voelden we ons alsof we zelf een handicap hadden, aangezien wij niet konden deelnemen aan het gesprek zonder een gebarentolk.

2. Interviews

In dit onderdeel bespreken we enerzijds de ontmoetingsanalyse van de zes gesprekken. Anderzijds bespreken we de inhoudelijke analyse van zowel de gesprekken als de afzonderlijke interviews.

2.1. Analyse ontmoeting

In totaal voerden we **zes gesprekken**. Op maandagavond interviewden we een 23-jarige jongeman met een licht verstandelijke beperking die in een dagcentrum werkt. Hij ging in gesprek met een 23-jarige studente orthopedagogiek over *Turtles can fly*. Op dinsdagavond interviewden we een 26-jarige blinde jongeman samen met een 28-jarige orthopedagoge. Hij werkt in een callcentrum en zij is orthopedagoge in een vrijetijdscentrum. Zij zagen de film *Blind kind 1 en 2* en namen deel aan de nabespreking door Herman Slobbe. Op woensdagavond interviewden we een 30-jarige man met een matig verstandelijke beperking die begeleid werkt in de bibliotheek. Hij ging in gesprek met een 22-jarige studente psychologie over *Wretches and Jabberers*. Op donderdagavond interviewden we een 28-jarige vrouw met verstandelijke handicap die in een dagcentrum werkt. Haar interviewden we samen met een 25-jarige orthopedagoge over *Aaltra*. Op vrijdagavond interviewden we een 41-jarige man die door een dwarslaesie in een rolstoel terechtkwam. Voor zijn ongeluk was hij vrachtwagenchauffeur, nu werkt hij niet meer. Hij praatte met een 25-jarige sales-assistente over *The Sessions*. Tenslotte interviewden we een studente sociale wetenschappen, samen met een 56-jarige vrouw met autisme, over de film *Wretches and Jabberers*. Een opmerking is dat enkel de sales-assistente en de studente sociale wetenschappen geen ervaring hadden met PMH. We bespreken achtereenvolgens de resultaten met betrekking tot sfeer, interactie, initiatief name en interesse.

2.1.1. Sfeer

De analyse van sfeer bestond uit **drie elementen** die we overlopen voor de zes gesprekken. We bespreken ten eerste de mate van openheid en terughoudendheid bij beide personen. Ten tweede geven we aan of er tijdens het gesprek gelachen werd of dat beide personen eerder serieus bleven. Tenslotte brengen we in rekening of de gemoedstoestand van beide personen het gespreksverloop beïnvloedde. Als we dit niet expliciet verwoorden was dit niet het geval.

Tijdens het eerste gesprek waren beide personen behoorlijk open. We observeerden bij geen van beiden verlegenheid of terughoudendheid en beiden reageerden spontaan op elkaar. Er waren een drietal grappige momenten waarbij de PMH iets zei waar de PZH om moest lachen. Dit kwam vooral doordat het antwoord nogal onverwacht was. Zo vroegen we bijvoorbeeld of de personen zich in de ervaringen van de personages herkenden. Daarop antwoordde de PMH :“Ja, in het begin toen de film begonnen was, die helikopter. Daar heb ik ook eens ingezeten in Brugge“(Interview 16, 7:33). Voor

de rest bleef het gesprek over de hele lijn redelijk serieus. De inhoud van het gesprek bracht geen zichtbare gevoelens van frustratie of kwaadheid teweeg.

In het tweede gesprek merkten we een sterke openheid langs beide kanten. Beide partijen vertoonden spontane reacties. We stelden bijvoorbeeld de vraag aan beide personen om zich aan elkaar voor te stellen. Daarop antwoordde de PMH spontaan "Ladies first" (Interview 17, 00:34) waarop de PZH moest lachen. De toon voor de rest van het gesprek was gezet. Daarnaast deinsde geen van beiden ervoor terug om een mening te geven die verschilde van die van de ander. Deze mening werd constructief geuit waarbij de andere partij begrip opbracht voor diens standpunt en zich daarin probeerde in te leven. Concrete voorbeelden geven we bij de analyse van rechtstreekse interactie. Verder was de sfeer ontspannen en er werd vaak gelachen terwijl inhoudelijk toch over serieuze zaken gepraat werd. Zo vertelde de PMH op een ludieke manier over zijn vriendschappen met PZH . Op het moment zelf werd gelachen met de manier waarop de PMH dit aanbracht, maar het onderwerp werd wel met de nodige aandacht bediscussieerd:

> Als ik niet kan zien dat de zon geel is, of dat een meisje een mooi topje aan heeft. Daar doet het mij niet om. Mij gaat het erom. Die afhankelijkheid, die het gevolg is. Daar gaat het om. Ja als meisjes een mooi topje aan hebben dan zal ik er wel eens aan voelen bij wijze van spreken" (Interview 17, 21:40)

Ook in het derde gesprek merkten we openheid bij beide partijen. De PMH maakte in het begin een ietwat verlegen indruk maar nadat beide partijen zich aan elkaar hadden voorgesteld nam dit af. Zo vertelde de PZH dat ze de volgende dag zou verjaren, waarop de PMH heel verbaasd uitriep: "Morgen??" (Interview 19, 03:13). Beiden moesten hier om lachen en het leek alsof dankzij dit voorval het ijs wat gebroken was. Tijdens het gesprek werd regelmatig gelachen en er heerste een ontspannen sfeer. Beide personen deelden spontaan hun mening. Opmerkelijk was dat ze beiden persoonlijke ervaringen inbrachten die niet evident waren om te bespreken. Zo vertelde de PMH over het verdriet van zijn adoptieouders toen ze vernamen dat hun zoon een mentale beperking had: "Nee die dachten van oké S die gaat gewone school kunnen doen, die gaat unief ofzo kunnen doen. Maar toen dat ze dat wisten ja viel hun leven, viel hun wereld wat in" (Interview 18, 42:15). Het delen van dergelijke ervaringen getuigt van een zeker vertrouwen en het op zijn gemak voelen.

Ook tijdens het vierde gesprek heerste een ontspannen en losse sfeer. De PMH was in het begin wat verlegen om zichzelf voor te stellen maar voelde zich meer op haar gemak toen de PZH haar hielp door vragen te stellen. Daarna ontpopte ze zich tot een spontane dame. Zo vroeg ze nadat de PZH zich had voorgesteld "Kijk je naar Thuis?" (Interview 19, 03:30). Ook reageerde ze vaak enthousiast wanneer de PZH iets vertelde dat voor haar herkenbaar was. De PZH vertelde bijvoorbeeld dat ze op vakantie ging met Kazou waarop de PMH enthousiast vroeg: "Welke Kazou, Kazou Limburg?" (Interview 19, 02:55). Wat moeilijker verliep was het uitleggen waarom ze iets goed of niet goed

vond. Ze vond het moeilijk om dit onder woorden te brengen dus had ze liever niet dat we hierover doorvroegen. Zo antwoordde ze vaak zoals in dit citaat: “Ik vind het thema eigenlijk goed eigenlijk. En meer kan ik daar niet over zeggen” (Interview 19, 09:35). Haar mening werd wel verder gestaafd doordat ze reageerde op voorbeelden die de PZH aangaf. Zo gaf de PZH een concreet voorbeeld over welke ervaringen van de hoofdpersonages ze herkende in haar eigen leven, waarop de PMH spontaan reageerde “Aah je bedoelt uw gevoelens” (Interview 19, 08:58). Daarop gaf ook zij voorbeelden van gevoelens uit de film die voor haar herkenbaar waren. Vanuit de PZH was er veel openheid naar de PMH toe. Zij probeerde spontaan om de PMH wat meer op haar gemak te stellen en gaf open en eerlijke antwoorden tijdens het interview. Tijdens het gesprek werd vaak gelachen of een grapje gemaakt, het meest van alle gesprekken. Zo werd bijvoorbeeld aangekaart dat meer PMH in tv-series zouden moeten meespelen. Daarop reageerde de PMH spontaan dat zij wel graag zou willen meespelen in haar favoriete tv-serie, als tegenspeelster van haar lievelingspersonage. ”Ja als lief van Toon!” (Interview 19, 20:06). Toch verhinderde dit niet om ook serieuzere onderwerpen aan te snijden en een inhoudelijk relevant gesprek als resultaat te verkrijgen.

Ook tijdens het vijfde interview heerste een **ontspannen** sfeer. De PMH vertoonde een sterke openheid om vragen te beantwoorden over zijn persoonlijk leven. Zelfs over gevoelige thema’s praatte hij met een grote openheid. Daarnaast vertoonde ook de PZH een sterke openheid en betrokkenheid op de PMH. Ze stelde hem vele vragen. Zo vroeg ze bijvoorbeeld hoe hij het praten over zijn beperking beleefde: “Vind je dat lastig als iemand daarover begint?” (Interview 20, 20:58). Daarop gaf de PMH spontaan een eerlijk antwoord: ” Nee. Zeker niet. Ik heb het liever dat ze beginnen erover. Natuurlijk, het is ook te zien (stilte) hoe de vraag gesteld wordt” (Interview 20, 20:60). Hoewel het gesprek behoorlijk wat serieuze thema’s behandelde werd er regelmatig gelachen. Dit kwam grotendeels doordat de PMH regelmatig en bewust ludieke opmerkingen maakte. De PMH vertelde bijvoorbeeld over de beperkingen hij ervaart in zijn seksleven, maar bracht dit aan met een humoristische toets: “Ik ben een ideale man. (stilte). Van mij, mijn materiaal is er , maar het werkt niet meer” (Interview 20, 15:25).

Het zesde gesprek had een **formelere** toets dan de vorige gesprekken. Beide personen spraken elkaar met u aan zoals uit volgend voorbeeld blijkt. De PZH gaf een aanvulling op wat de PMH verteld had: “Ja ik denk dat toch nog wel. Zeker, alé, zoals u ook zegt, ze worden nu in groep losgelaten en dan val je nog meer op en dan gaat de focus nog meer op ah kijk ze zijn allemaal anders” (Interview 21, 31:08). Er werd op een kalme en serieuze manier over de vragen gediscussieerd. De PMH maakte eerst een wat gespannen indruk, wat doorheen het gesprek wel evolueerde. Daarnaast vielen er tijdens dit gesprek meerdere lange stiltes. Tenslotte merkten we op dat tijdens dit gesprek de PMH zich vaker richtte tot de interviewer dan tot de PZH.

2.1.2. Interactie

Om de vier **soorten interactie** te vergelijken werkten we met kleurencodes, waarbij we elke soort interactie een andere kleur gaven. Zo konden we zien welke kleuren meer of minder voorkwamen en welke soort(en) interactie er dus uitsprongen per interview. Een eerste soort interactie was 'rechtstreekse interactie' of interactie tussen de PMH en PZH zonder tussenkomst van de tussenpersoon. Een tweede was 'onrechtstreekse interactie' of interactie tussen de PMH en PZH na tussenkomst van de interviewer. Een derde was 'geen interactie' of interactie die enkel tussen de interviewer en PMH of PZH verliep en een vierde tenslotte 'drievoudige interactie' of interactie tussen de PMH, de PZH en de interviewer. Rechtstreekse interactie deelden we op in (re)actie door de PMH' en '(re)actie door de PZH'. Een code rechtstreekse interactie bestaat dus uit verschillende (re)acties van PMH of PZH. Op die manier krijgen we dus ook een idee van hoe lang de rechtstreekse interacties duurden. In de bespreking geven we per gesprek aan hoe vaak elke soort interactie voorkwam. De vormen die het meest voorkwamen zullen we per gesprek ondersteunen met citaten.

Voor het eerste gesprek hebben we in totaal 30 codes aangebracht. Het viel op dat dit gesprek grotendeels verliep tussen de interviewer en beide personen afzonderlijk. Zowel de PMH als de PZH antwoordden vaak rechtstreeks aan de interviewer zonder de ander in het antwoord te betrekken. Dit viel op door het grote aantal codes (9) **geen interactie**. Dit zien we in volgend voorbeeld:

> Interviewer: "Wat vonden jullie van het filmfestival?"
>
> PMH: "Eum. Het is heel interessant. Zoveel mensen die er naartoe komen kijken. Een interessante bijeenkomst" (Interview 16, 15:03).

De PZH pikt hier niet in op wat de PMH vertelde. Daarnaast kwam ook behoorlijk vaak (8) **onrechtstreekse interactie** voor, dit wil zeggen interactie die gestimuleerd werd door de interviewer. Volgend voorbeeld getuigt hiervan:

> PMH: Proberen om bijvoorbeeld zo'n film te maken dat dat niet kan, zo'n geweld. En ook met goeie dingen er tussen te mengen. Een keer slechte dingen tonen, een keer goeie.
>
> Interviewer: Wat vind jij daarvan?
>
> PZH: Ik denk inderdaad een soort van campagne of filmkes (…) (Interview 16, 13:19).

Drievoudige interactie kwam slechts enkele keren voor (3). Tenslotte was **rechtstreekse interactie** de meest voorkomende vorm (10= 33% van het gesprek). Deze interacties hebben we opgesplitst in rechtstreekse reactie door de PMH (5) en door de PZH (9). De PZH richtte zich dus vaker tot de PMH dan omgekeerd. Opmerkelijk was dat deze interacties relatief kort waren. De interactie bleef vaak beperkt tot het bevestigend reageren met 'uhu' en 'ja'. Dit zien we terug in volgend voorbeeld waar de PMH antwoordde op een vraag in verband met representatie van PMH in de media:

> PMH: "Ja, in sport bijvoorbeeld. Mensen met een beperking kunnen ook sporten"
>
> PZH: "Uhu" (Interview 16, 03:41).

Aan het tweede gesprek kenden we 72 codes toe. Dit gesprek bestond grotendeels uit **rechtstreekse interactie** tussen de PMH en PZH (42).De PMH stuurde het gesprek iets meer dan de PZH (82 vs 73). De rechtstreekse interacties omvatten discussies over allerlei gespreksonderwerpen. Enerzijds vulden beide partijen elkaar aan bij thema's waar ze elkaars mening deelden, anderzijds hadden ze soms verschillende visies over een thema. Deze lichtten ze steeds op constructieve wijze toe met respect voor elkaars mening. Door het discussiëren met elkaar konden ze zich soms toch vinden in het standpunt van de ander. Zo haalde de PMH op een gegeven moment aan dat handicap soms als excuus wordt gebruikt om dingen die PMH wel nog kunnen, niet meer te moeten doen. De PZH was hier niet mee akkoord en de interactie verliep als volgt:

> PZH: Maar is dat geen minderheid? Want mensen willen toch zelfstandig zijn? Want mijn schoonbroer heeft een fysieke beperking en ik geloof gerust dat die af en toe eens zegt van mijn benen, ik kan niet meer. Wil je dat eens uit de kast gaan nemen? Op 't moment dat hij misschien wel kan. Maar maak het onderscheid maar eens (Interview 17, 17:30).
>
> PMH: Ja tuurlijk! Dat is een heel moeilijke, dat is een heel moeilijke lijn. Er gaat daar altijd iemand mee, ja, (pauze). Daar is geen, daar is geen tussenweg in hé. Dat is heel moeilijk een lijn te trekken van dat is misbruik en dat is gebruik of dat is, ja (Interview 17, 17:56).

Daarnaast waren ook veel momenten waarop alle partijen discussieerden over een thema. Deze **drievoudige interactie** kwam 17 keer voor. Onderstaande interactie is hiervan een voorbeeld. De PZH had net verteld dat ze basketbal organiseert voor blinde personen:

> Interviewer: Moet je niet die ring kunnen zien?
>
> PMH: (lacht) terechte opmerking! Terechte opmerking!
>
> PZH: Maar als je zegt waar dat die is? Ik weet het niet.
>
> PMH: Ja dan moet je toch al heel goed kunnen mikken hé. Moet je al goed de hoogte kunnen inschatten hoor (Interview 17, 12:28).

Verder waren er ook momenten waarop een van beiden zijn antwoord enkel richtte naar de interviewer en waarbij de andere niet inpikte op hetgeen gezegd werd. Dit hebben we aangeduid als **geen interactie**(11). Een voorbeeld hiervan is volgende opmerking door de PMH: "Ik zou dat nooit graag hebben dat er bij mij een collega over de werkvloer zou komen die ook blind is. Absoluut niet. Waarom niet? Omdat ze gaan vergelijken. Mensen doen dat onbewust" (Interview 17, 29:33). **Onrechtstreekse interactie** kwam doorheen dit gesprek weinig voor (5).

Aan het derde gesprek kenden we 81 codes toe. Ook dit gesprek bestond grotendeels uit **rechtstreekse interacties** (37). Daarvan (re)ageerden beide partijen in gelijke mate op elkaar (PMH:74 en PZH: 81). Deze interacties bestonden vooral uit aanvullingen op wat de ander vertelde of antwoorden op wat de ander vroeg. We illustreren dit met volgend voorbeeld:

> PMH: "Ja dat ze dat toch kunnen, kunnen zeggen wat ze voelen en" (Interview 18, 11:29).

PZH: “Ja dat ze als het ware voor zichzelf ook durven opkomen” (Interview 18, 11:35)

Beide personen durfden elkaars mening in vraag te stellen en konden hierover op constructieve wijze discussiëren. In volgend voorbeeld meent de PMH dat PMH meer op de Nederlandse televisie te zien zijn dan op de Vlaamse. De PZH, afkomstig van Nederland, reageert hier verbaasd op: “Maar waarom denk je dat? Hoe zo?” (Interview 18, 20:17). Daarop gaf de PMH voorbeelden, waarna de PZH haar mening hierover bijstelde: “En wij hebben wel ook programma’s onderandere wat me nu te binnen schiet eum dat is met mensen met, met mensen met Downsyndroom. Dat wordt supergoed positief ontvangen in Nederland bijvoorbeeld” (Interview 18, 22:34). Daarnaast kreeg een groot deel van het gesprek de code **geen interactie** (21). Daarbij antwoordden beide personen afzonderlijk op onze vragen, zonder elkaar in het antwoord te betrekken. Dit zien we in volgend voorbeeld:

Interviewer. Hoe zouden ze hen dan moeten voorstellen volgens jullie?

PMH: Dagelijks. Alé zo dagelijks een programma voor en door mensen met een beperking.

Interviewer: Ja. Dat zou ook volgens jou wel een verschil kunnen maken?

PMH: Ja. Want eu een paar jaar geleden is er zoiets geweest van eum koppeltjes op VT4 (…)

(Interview 18, 24:34)

Vervolgens zagen we ook veel **drievoudige interactie** (27). Dit zien we in volgend voorbeeld:

Interviewer: En dan denk je, dat dat wel kan helpen omdat mensen elkaar daarin kunnen…

PMH: Ja daarna kunnen ze dan nog mee in gesprek gaan ofzo.

PZH: Ja denk ik ook wel. Hoe meer je in de huid kruipt van de ander hoe meer je het gaat begrijpen (Interview 18, 34:35).

Onrechtstreekse interactie kwam in dit gesprek het minst aan bod (6). Deze soort interactie kwam vooral voor in het begin van het gesprek. Naar het einde toe zagen we steeds vaker en langere rechtstreekse interacties evenals drievoudige interactie. Naar het einde toe nam ook de code ‘geen interactie ‘ af. We vermoeden dat deze evolutie te maken heeft met het afnemen van onwennigheid.

Aan het vierde gesprek hebben we 77 codes toegekend. Het grootste deel daarvan besloeg de **rechtstreekse interacties** (34). Daarvan kwamen 83 van de (re)acties van de PZH en 76 van de (re)acties van de PMH, voor beide partijen dus ongeveer gelijk. De rechtstreekse interacties bestonden vooral uit spontane aanvullingen van de PMH op wat de PZH vertelde en interacties naar aanleiding van een bijkomende vraag die de PZH stelde aan de PMH. Zo gaf de PMH volgende opmerking nadat de PZH haar leeftijd genoemd had: “Hm dan ben ik de oudste”(Interview 19, 01:03). Daarnaast kwam ook vaak **drievoudige interactie** voor(21), zoals in volgend voorbeeld:

PMH: Ik heb zelfs Zilver en Brons gewonnen!

Interviewer: Amai proficiat. Dat was wel een leuke ervaring waarschijnlijk?

PZH: Ja en als je daar dan nog mee op tv kan komen is het helemaal goed natuurlijk (Interview 19, 13:38).

Slechts een klein aandeel bestond uit **onrechtstreekse interacties** (6). Tenslotte nam ook de code **geen interacties** een aanzienlijk deel van het gesprek in (16). Samengevat zagen we tijdens dit gesprek veel contact tussen de PMH en PZH.

Aan het vijfde gesprek kenden we in totaal 58 codes toe. Dit gesprek bestond bijna uitsluitend uit lange **rechtstreekse interacties,** hoewel dit niet echt blijkt uit de cijfers(29= 50%). De cijfers zijn hier weinig zeggend omdat ze wel aangeven hoeveel keer deze soort interactie voorkwam, maar niet hoe lang ze duurde. Het gesprek nam een structuur aan waarin de PZH voornamelijk vragen stelde aan de PMH. Daarop gaf de PMH antwoord, wat meestal gevolgd werd door opnieuw een bevestigende ja van de PZH. Dit verklaart waarom voor de PZH net iets meer rechtstreekse (re)acties gecodeerd zijn dan voor de PMH (231 vs 198). Dit zien we terug in volgend voorbeeld:

> PZH: Vindt u zoon dat lastig?
>
> PMH: Eum die heeft dat heel lastig gehad want hij, hij stond erbij als het gebeurd was.
>
> L: Aah. Ja (Interview 20, 19:39).

Daarnaast kwam ook **drievoudige interactie** regelmatig voor (20) en ook enkele keren **geen interactie** (9). Deze laatste vorm was aanwezig doordat de PMH op die momenten langere tijd aan het woord was en de PZH niet reageerde aangezien deze aan het luisteren was. Dat rechtstreekse interactie zo vaak voorkwam komt doordat de PZH veel vragen had voor de PMH waar deze telkens uitgebreid op antwoordde. Als gevolg werd de interviewleidraad zo goed als niet gebruikt. Dit vormde echter geen probleem aangezien we de interactie primair hadden gesteld boven de inhoud van het gesprek; de leidraad was slechts een hulpmiddel tot het op gang brengen van het gesprek.

Aan het zesde gesprek tenslotte kenden we in totaal 58 codes toe. Opvallend was hier het grote aantal codes **geen interactie**(25). Daarvan verliepen 19 conversaties tussen de PMH en de interviewer en slechts 6 tussen de PZH en de interviewer. Tijdens deze interacties was de PMH lang aan het woord terwijl de interviewer reageerde met wat we een 'bevestigende ja' noemen:

> PMH: Dus dat vond ik jammer. Maar dus. De vereniging die zegt, ja, de zelfadvocaten zo hé.
>
> Interviewer: Ja.
>
> PMH: Dus dat vond ik dan wel weer goed. Eum en in die film (…)(Interview 21, 08:54).

We denken dit voor een stuk te kunnen wijten aan de soort handicap van de PMH, namelijk autisme. Deze handicap wordt gekenmerkt door het moeite hebben met sociale interacties. Een gebrek aan oogcontact met de PZH, weinig kijken naar de PZH wanneer deze aan het woord was of wanneer ze zelf aan het praten was droegen onderandere bij aan een wat minder vlot verlopend gesprek in vergelijking met de andere vijf gesprekken. Uiteraard is dit niet de enige verklaring. Daarnaast merken we toch een groot aantal **rechtstreekse interacties** (19), wat er op wijst dat het gesprek nog steeds in grote mate tussen de respondenten zelf afspeelde. Dit zien we in volgend voorbeeld:

> PMH: Ik vond die presentatie eigenlijk. Die is helemaal de mist ingegaan vind ik. Omdat eum ik verstond er eigenlijk zo goed als niks van.
>
> PZH: Dat was inderdaad jammer.
>
> PMH; Dat vond ik dus ook (…) (Interview 21, 07:51).

Daarvan kwamen 37 van de (re)acties van de PZH en 29 van de PMH. Daarnaast observeerden we 8 **onrechtstreekse interacties** en 6 **drievoudige interacties**.

2.1.3. Initiatief

Om initiatief name te vergelijken gebruikten we eveneens kleurencodes. We gaven een code voor elke keer iemand initiatief nam om een vraag te stellen, een nieuw onderwerp aan te snijden, als eerste op een vraag te antwoorden of een aanvulling te geven. Wanneer we ons als interviewer effectief richtten op een van beide personen bij het stellen van de vraag, rekenden we dit antwoord niet mee als initiatief name. In dit geval is het immers duidelijk dat we verwachtten dat deze persoon de vraag zou beantwoorden. Met initiatief name bedoelen we dat de persoon dit uit zichzelf doet.

Aan het eerste gesprek kenden we in totaal 28 codes toe. De **PMH nam vaker initiatief** dan de PZH (17 vs 11). Dit kwam doordat hij vaker als eerste de vraag beantwoordde dan de PZH (12 vs 6). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de PZH de kans wou laten aan de PMH om te antwoorden. Daarnaast kan het ook zijn dat de PZH eerst wou nadenken over de vraag en dat de PMH sneller zijn antwoord klaar had. Dit zijn slechts interpretaties waarover we geen uitsluitsel kunnen geven. Opvallend was dat geen van beiden vragen stelde aan elkaar. Wel gaven ze aanvullingen op hetgeen de ander vertelde en dit in gelijke mate (5). We geven hiervan een voorbeeld:

> PMH: Toen op het laatste vond hij dat kindje, met dat touw. En ja, toen is een bom ontploft.
>
> PZH: Ja. Dus dat hij eigenlijk zichzelf een beetje heeft opgeofferd omdat kindje nog te redden (Interview 16, 10:05).

Aan het tweede gesprek kenden we in totaal 56 codes toe. De PMH en PZH namen **in gelijke mate** initiatief om een vraag als eerste te beantwoorden, een ander onderwerp aan te snijden, een aanvulling op het gezegde te bieden of een vraag te stellen (28 vs. 28). Een voorbeeld van initiatief name door de PZH om een vraag te stellen is deze: “Oké. Dan ben ik heel benieuwd naar wie dat jij bent?” (Interview 17, 02:23). Een voorbeeld van een aanvulling door de PMH is deze:.

> PZH: En de vraag is van, hoeveel mensen met een beperking zich durven in te schrijven voor zo’n programma’s hé wegens de ontoegankelijkheid.
>
> PMH: Ik zit er ook niet voor te springen hoor (Interview 17, 36:28).

Tijdens het derde gesprek nam de **PZH iets meer** initiatief dan de PMH (26 vs 20). In volgend voorbeeld zien we hoe de PZH actief de PMH in het gesprek betrekt: “ Ja ik weet niet hoe het bij jou was (richt zich tot PMH) maar voor mij was het echt wel (stilte) ja, iets heel nieuws” (Interview 18,

10:33). Wel nam de PMH het meest initiatief om als eerste de vraag te beantwoorden (18 vs 3). De grote initiatief name van de PZH was te wijten aan het vaker een ander onderwerp aansnijden en het stellen van bijkomende vragen, zoals in volgend voorbeeld: “Maar en zijn er dan. Want wat maakt dan dat je je daarover kan zetten en dat je dan kan zeggen van het lukt wel allemaal?” (Interview 18, 12:12). Daarop antwoordde de PMH als volgt: “Ja veel, veel en op d’n duur leer je u zelf kennen en praten en mensen en krijg je zelfvertrouwen. En op d’n duur leer je die mensen kennen en helpen die u daardoor” (Interview 18, 12: 20).Dit werken we dieper uit onder het punt interesse.

Tijdens het vierde gesprek nam de **PMH vaker** initiatief dan de PZH (140 vs 106). De PMH nam het vaakst initiatief om een ander onderwerp aan te snijden (70 vs 53) en om als eerste op de vraag te antwoorden (16 vs 4). De PZH nam daarentegen beduidend vaker initiatief om een vraag te stellen aan de PMH of interviewer (30 PZH vs 3 PMH). Dit is hiervan een voorbeeld: “Dus je zou graag meer mensen met Downsyndroom in programma’s zien?” (Interview 18, 16:48). Verder nam de PMH vaker initiatief om een ander onderwerp aan te snijden of spontane aanvullingen op het gespreksonderwerp te geven (51 vs 19). Dit is een voorbeeld van zo’n spontane aanvulling: “En ze hadden keiveel gedronken zo!” (Interview 18, 05:30).

In het vijfde gesprek namen de PMH en de PZH **in gelijke mate** initiatief (51 vs 50). Beiden namen evenveel initiatief om een gestelde vraag als eerste te beantwoorden (2 vs 2). Verder stelde de PZH vaker vragen (31 vs 0), terwijl de PMH meer initiatief nam om een nieuw onderwerp aan te snijden (46 vs2). Zo werd er gepraat over negatieve ingesteldheid bij PMH. Daarop sneed de PMH een nieuw onderwerp aan: “Ik, ik probeer van mijn leven nog iets te maken. Ik heb wel een voordeel. Ik heb een schoon inkomen” (Interview 20, 24:06). Dit leidde tot een verdere discussie over de financiële kant van handicap. Tenslotte gaf de PZH vaker een aanvulling (15 vs 3), zoals in volgend voorbeeld:

> PZH: Er is niemand die wil zien dat zijn kind opeens verandert.
>
> PMH: Ja. Omdat het erg is voor u (Interview 20, 19:09).

In het zesde gesprek nam de **PMH het vaakst** initiatief (33 vs 24). Dit kwam door het vaker een nieuw onderwerp aansnijden (14 vs 8) en het geven van een aanvulling (10 vs 3). Hier geven we een voorbeeld van dit laatste:

> PZH: (…)dat die wel aanvoelen van nu kan het nog even doorgaan en, en nu is het genoeg.
>
> PMH: Ja en ook dat ze zien wat, hoe die mensen zelf aangeven van ja nu gaat het echt niet meer hé (Interview 21, 18:08).

Daarentegen nam de PZH vaker initiatief om als eerste de vraag te beantwoorden (11 vs 5). Tenslotte nam de PMH iets vaker initiatief om een vraag te stellen aan ofwel de interviewer of de PZH (4 vs 2).

2.1.4. Interesse/betrokkenheid

De mate van interesse en betrokkenheid analyseerden we via **vier** variabelen. Ten eerste observeerden we hoe vaak beide personen vragen stelden aan elkaar. Ten tweede keken we naar de mate waarin beide personen elkaar lieten uitspreken. Ten derde keken we naar de gezichtsuitdrukking en lichaamshouding van beide personen. Daarbij getuigen oogcontact, knikken, kijken naar de persoon die aan het woord is, aandachtig luisteren en dergelijke van interesse. Ten vierde gingen we na of er gedeelde ervaringen of gemeenschappelijke interesses ter sprake kwamen.

In het eerste gesprek stelde geen van beiden vragen aan de ander. Toch vonden we dat beide personen geïnteresseerd waren in elkaar. Ze lieten elkaar telkens uitspreken en boden inhoudelijk relevante aanvullingen op wat de ander vertelde. Dit betekent dat ze aandachtig luisterden naar elkaar. In dit voorbeeld zien we hoe de PZH bewondering uitte voor het verhaal van de PMH, wat eveneens een teken van aandachtig luisteren is:

> PMH: Ik heb ook toneel gespeeld in Gent met Wim Opbrouck.
>
> PZH: Met Wim Opbrouck! (Interview 16, 14:15).

Verder knikten beide gesprekspartners regelmatig wanneer de ander aan het woord was, maakten ze oogcontact en keken ze naar de ander wanneer deze praatte. Drie keer vertelde de PMH iets grappigs wat de PZH aan het lachen bracht. Ook dit getuigt van het luisteren naar de andere persoon en het geraakt zijn door wat deze gezegd heeft. Tenslotte kwam een gemeenschappelijke interesse naar boven, namelijk fietsen. Hier werd echter niet over uitgeweid:

> PMH: Mijn hobby's zijn voetballen, fietsen en lopen
>
> PZH: Fietsen is leuk (Interview 16, 01:10).

In het tweede gesprek stelden beide personen in gelijke mate vragen aan elkaar (PMH 3 en PZH 4). Dit is een uiting van wederzijdse interesse. De PMH stelde bijvoorbeeld vragen naar het beroep van de PZH en naar welke sporten ze organiseerde. De PMH was immers zelf een sportliefhebber. De PZH vertoonde op haar beurt interesse in de hobby's van de PMH:

> PMH: Gewoon eum, gezelschapsspellen, quizzen. Zo'n dingen doe ik heel graag.
>
> PZH: Dat doe ik op zich ook wel graag.
>
> PMH: Awel misschien moeten we eens een ploegje vormen? (Interview 17, 03:03)

Deze reacties verraadden een gemeenschappelijke interesse, wat bijdroeg aan wederzijdse betrokkenheid op elkaar . Dit gaf nieuwe gespreksstof voor dit interview. Daarnaast hadden beide personen respect hadden voor elkaars mening en lieten ze elkaar uitspreken. Enkele keren wilde de PMH de PZH aanvullen terwijl ze nog aan het praten was. Wanneer hij dit opmerkte liet hij haar echter rustig **uitpraten**, zoals in onderstaand voorbeeld:

> PZH: Ja. Da's waar en je hebt internet om…
>
> PMH: Je hebt internet.

PZH: … dingen mee uit te wisselen (Interview 17, 15:03).

Ook dit is een uiting van interesse voor wat de ander zegt. Tenslotte zagen we non-verbaal dat beide partijen knikten wanneer de ander aan het praten was, dat ze elkaar aankeken en dat er vaak oogcontact was. Dit zijn uitingen van aandachtig luisteren, evenals het geven van inhoudelijk relevante aanvullingen. In dit gesprek was wederzijdse interesse en betrokkenheid aanwezig.

In het derde gesprek stelde de PZH beduidend meer vragen dan de PMH (27 vs 1). De PZH vertoonde dus een grote interesse voor de mening en het verhaal van de PMH. Dit is een voorbeeld van zo'n vraag: "En. Heeft het feit dat je geadopteerd geweest bent ook nog een bepaalde rol gespeeld in (stilte) omgaan met je beperking? Of niet?" (Interview 20, 41:58). Omgekeerd hoeft dit niet te betekenen dat de PMH geen interesse vertoonde voor de PZH. Verder waren er weinig momenten waarop een van beide partijen de ander onderbrak. Een keer wilde de PMH de PZH aanvullen op het moment dat deze nog bezig was. Toen hij dit besefte, wachtte hij tot de PZH was uitgepraat. Vervolgens zagen we in de lichaamshouding van beide personen dat er regelmatig geknikt werd, dat beide personen elkaar aankeken wanneer ze aan het praten waren en er oogcontact was. Ook gaven ze inhoudelijk relevante aanvullingen op elkaar, zoals in dit voorbeeld:

PZH: Ik weet niet omdat ik dan ook uit persoonlijke ervaringen spreek, is dat meer omdat je…

PMH: Misschien schrik hebt om… (Interview 18, 36:50).

Deze elementen getuigen van aandachtig luisteren, wat bijdraagt aan interesse en respect. Tenslotte hadden beide personen gemeenschappelijk dat ze uit het buitenland afkomstig waren. Dit vormde het thema van heel wat van de vragen van de PZH voor de PMH. Gemeenschappelijke betrokkenheid droeg hier bij aan nieuwe gespreksstof en gaf de ontmoeting mee vorm.

In het vierde gesprek stelden beide personen **vragen** aan elkaar met betrekking tot hun mening of persoonlijk leven. De PZH deed dit vaker dan de PMH (28 vs 3) zoals in dit voorbeeld "En welke sport doe jij?" (Interview 18, 13:13). Dat de PZH beduidend meer vragen stelde aan de PMH dan omgekeerd houdt een sterke interesse in van de PZH voor de PMH maar betekent niet dat deze interesse bij de PMH minder aanwezig was. Misschien leende het gesprek zich minder om bijkomende vragen te stellen aan de PZH of dacht de PMH er op het moment zelf niet aan om vragen te stellen. We gaan er van uit dat verlegenheid geen rol speelde aangezien de PMH drie keer wel spontaan een vraag durfde stellen en doorheen het gesprek ook vaak initiatief nam om te antwoorden. Geen van beide partijen onderbrak elkaar terwijl ze aan het praten waren. Wel vulde de PMH verschillende keren aan wanneer de ander even aan het nadenken was. Wanneer de PMH niet helemaal akkoord was met wat de PZH zei, maakte ze dit duidelijk, maar ze was steeds bereid om te luisteren naar de uitleg van de PZH en **begrip op te brengen** voor diens standpunt. Dit zien we in volgend voorbeeld terug:

PZH: ik vraag mij af of dat, of dat er daar niet meer geïnteresseerden voor kunnen zijn.

PMH: Ik ben geïnteresseerd!

PZH: Ja, tuurlijk! Maar de zaal zat niet helemaal vol hé.

PMH: Neen, dat is ook wel waar (Interview 19, 21:50).

Non-verbaal zagen we vaak oogcontact en beide partijen keken elkaar aan wanneer ze praatten. Verder zagen we dat er regelmatig geknikt werd door beide partijen. Inhoudelijk bemerkten we relevante reacties op wat de ander gezegd had. Deze elementen dragen bij aan aandachtig luisteren. Tenslotte kwamen enkele **gemeenschappelijke interesses** aan bod zoals zingen, Kazou en de gedeelde liefde voor de tv-reeks Thuis. We geven hiervan een voorbeeld:

PZH: Hobby's ik eum zit in een koor.

PZH: Aah jij zingt! Ik zing ook dan! (Interview 19, 02:30).

Deze gedeelde interesses zorgden voor extra stof om over te praten. Uit de aanwezigheid van deze vier elementen concluderen we dat er wederzijdse interesse en betrokkenheid was.

In het vijfde gesprek stelde de PZH veel vragen aan de PMH (30). Een van deze **vragen** was deze: "Zie je het leven als voor het ongeluk en na het ongeluk of zie je dat als 1 groot leven?" (Interview 20, 40:33). Dit getuigt van een grote interesse van de PZH. Opvallend was dat de PMH geen enkele vraag stelde aan de PZH. Het zou kort door de bocht zijn om hieruit te concluderen dat de PMH geen interesse had voor de PZH. Wel is het zo dat de PMH erg uitgebreid op de vragen antwoordde en dat zijn antwoord bijna onmiddellijk gevolgd werd door een nieuwe vraag van de PZH. Op die manier kreeg de PMH weinig kans om een wedervraag te stellen. We wijten dit aan veel enthousiasme van de PZH en een sterke interesse van haar voor zijn levensverhaal. Geen van beiden **onderbrak** de ander tijdens het gesprek. De PMH en PZH zaten tegenover elkaar, wat het makkelijker maakte om elkaar aan te kijken tijdens het praten. Mogelijks stimuleerde deze positie hen om zo vaak en zo lang met elkaar rechtstreeks te interageren. Daarnaast gaf de PZH relevante aanvullingen op hetgeen de PMH vertelde, wat bijdroeg aan aandachtig luisteren. Dit is hiervan een voorbeeld:

PMH: Ik wou zo vlug mogelijk naar huis. De echte revalidatie beginnen thuis.

PZH: Niet gewoon daar liggen (Interview 20, 14:54).

Non-verbaal zagen we vervolgens dat beide partijen elkaar bijna continu aankeken en dat er veel oogcontact was. Beide partijen hadden op het eerste zicht weinig met elkaar gemeenschappelijk qua interesses of beroep. Wel deelden ze een appreciatie voor de film 'Intouchables':

PMH: Als er een film is die me ooit heeft aangesproken sedert mijn handicap, is het eum, de Franse film Intouchables.

PZH: Jaa! (Interview 20, 03:59).

Hier denken we dat, eerder dan gemeenschappelijke interesses, de gedeelde uitnodiging om naar het festival te komen en samen in gesprek te gaan bijdroegen aan gemeenschappelijke betrokkenheid. In dit gesprek was duidelijk wederzijdse interesse te zien.

In het zesde gesprek bemerkten we tenslotte ook wederzijdse interesse . Beide partijen stelden in gelijke mate vragen aan elkaar (3 vs 2). Zo zien we in dit voorbeeld dat de PMH probeert te begrijpen vanwaar de mening van de PZH komt. Het gaat over een actrice met Downsyndroom in een tv-serie.

> PZH: En ja dan, dan wordt er zo heel erg uitvergroot hoe dat, ja. Dat vind ik dan jammer.
>
> PMH: Da's niet zo goed dan? (Interview 21, 26:10).

Verder merkten we dat beide partijen elkaar lieten uitspreken. Gemeenschappelijke interesses of gedeelde ervaringen kwamen niet aan bod. Tenslotte werd het aandachtig luisteren **non-verbaal** minder ondersteund doordat we bij de PMH weinig oogcontact bemerkten. Bij de PZH zagen we dit wel. Toch merkten we dat ook de PMH aandachtig luisterde doordat ze inhoudelijk **relevante reacties** gaf. Dit zien we in dit voorbeeld:

> PZH: Presenteer het dan als gewone mensen. Niet als beperking.
>
> PMH: Zoals de excuustruus en de knuffel Ali of zoiets (Interview 21, 26:24).

2.1.5. Voorlopige conclusie

Concluderend werden alle gesprekken gekenmerkt door een relatief intense ontmoeting. Vier variabelen droegen hieraan bij. Een eerste was **sfeer**. Doorheen alle gesprekken was er langs beide kanten openheid. In het ene gesprek ontwikkelde deze zich gaandeweg, in het ander was ze vanaf het begin aanwezig. We merkten dat naarmate verlegenheid afnam, openheid toenam en daarmee ook het aantal **rechtstreekse interacties**, de tweede variabele. In het zesde gesprek waren bijvoorbeeld het minste rechtstreekse interacties aanwezig en dit gesprek werd ook gekenmerkt door minder openheid dan de andere gesprekken. Over het algemeen bemerkten we bij alle gesprekken behoorlijk wat rechtstreekse interacties. Opvallend was dat in de gesprekken met personen met een verstandelijke handicap en autisme er beduidend minder rechtstreekse interacties waren dan bij de andere. Mogelijks speelt de soort handicap hierin een rol maar dit kan ook te maken hebben met andere factoren zoals gevoelens, een slechte dag etc. Verder merkten we dat zowel de PMH als de PZH regelmatig **initiatief** namen om iets aan het gesprek toe te voegen, de derde variabele. Dit wijst erop dat ze zich betrokken voelden en actief wilden meewerken aan het gesprek. Het feit dat zowel de PMH als de PZH initiatief namen bewijst dat geen van beiden zich geïntimideerd voelde door de ander. Een vierde variabele was tenslotte **wederzijdse interesse.** Deze was in alle gesprekken aanwezig. Alle partijen luisterden naar elkaar en hadden respect voor elkaars mening. In sommige gesprekken kwamen gemeenschappelijke interesses aan bod. In deze gesprekken was ook het aantal rechtstreekse interacties hoger dan in de gesprekken waar

gemeenschappelijke interesses niet naar voor kwamen (bijvoorbeeld het zesde gesprek). Het in gang zetten van ontmoeting met behulp van een facilitator en een gemeenschappelijk onderwerp, kan dus leiden tot **intense ontmoetingen** met veel rechtstreekse interacties. Ook het hebben van wederzijdse interesse en een ontspannen sfeer met wederzijdse openheid, dragen hiertoe bij.

2.2 Inhoudelijke analyse

In dit stuk bespreken we de inhoudelijke analyse. Deze omvat enerzijds de zes gesprekken en anderzijds de afzonderlijk afgenomen interviews van de vierde en vijfde editie. Tijdens de vijfde editie interviewden we vier personen. Dit waren een orthopedagoge, een studente orthopedagogiek, drie personen met niet aangeboren hersenletsel (NAH) en een persoon met fysieke beperking. Dit laatste interview typten we niet uit omdat deze persoon wegens spraakproblemen moeilijk te verstaan was op de opname. We hebben dus enkel onze schriftelijke aantekeningen gebruikt. Van de vierde editie hebben we twaalf interviews, waarvan twee met studenten pedagogische wetenschappen, een met vrijwilligers van Pleegzorg Vlaanderen, een met een veertigjarige vrouw, twee met een blinde man en vrouw, een met een jonge vrouw uit de sector, een met een man met een hersenletsel, twee met een dove jonge man en vrouw, een met een vijftigjarige vrouw met fysieke beperking en een met een oudere man met een verstandelijke beperking. We bespreken dus resultaten van 22 interviews. Deze brachten we samen in zes codebomen van de meest voorkomende thema's. Deze zijn Filmfestival, Ontmoeting op DFF, Beeldvorming, PMH in de media, Contact tussen PMH en PZH en Vriendschappen tussen PMH en PZH.

2.2.1 Filmfestival

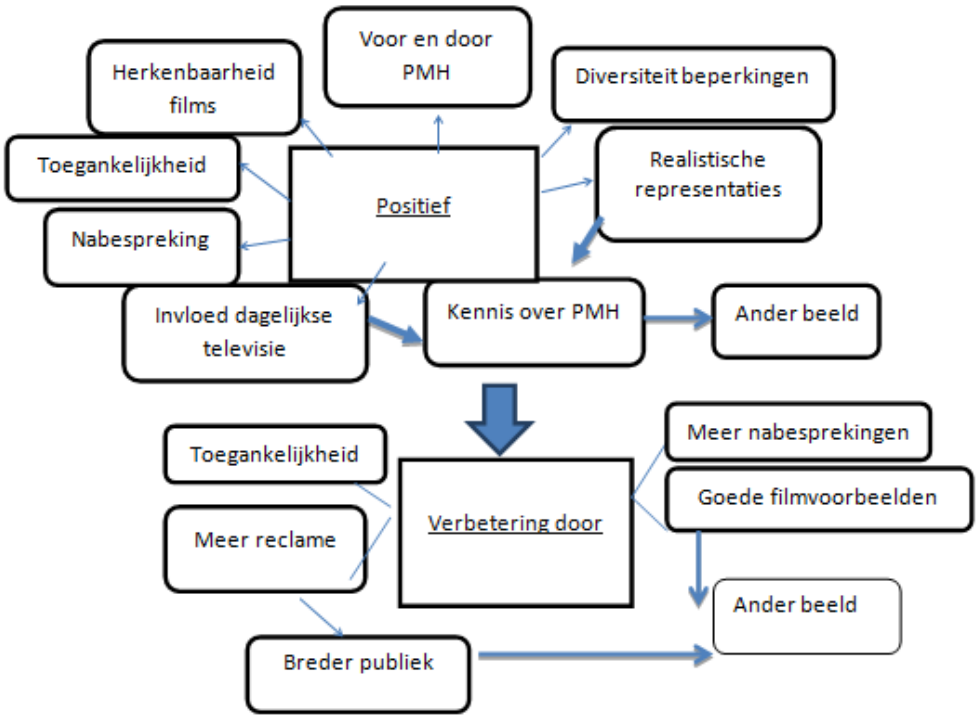

Figuur 1: filmfestival

In deze codeboom schetsen we de reacties rond het DFF. Alle respondenten gaven aan het DFF een mooi initiatief te vinden. Een voorbeeld is deze reactie: “Ik vind dat een heel goed initiatief. Ik kan er geen slecht woord over zeggen” (Interview 12, 07:56). Er was bewondering voor de grote **toegankelijkheid** van het festival, met name de voelstoelen, gebarentolk, audiodescriptie en dergelijke Toch waren er ook enkele suggesties ter verbetering op dit vlak, namelijk het bieden van Nederlandse toelichting bij anderstalige films zodat deze begrijpelijker worden voor personen met verstandelijke beperking, blinde en slechtziende kijkers. Ook het verbeteren van de geluidskwaliteit vormde een aandachtspunt. Niet alleen slechthorende respondenten, maar ook PZH gaven aan niet alles begrepen te hebben, zoals volgende respondent: “Ik weet wel waar de film over ging zo, maar er zijn zo veel dingen die mij eigenlijk ontgaan zijn, ja, door de slechte kwaliteit” (Interview 6, 03:23).

Verder kwamen er veel positieve reacties met betrekking tot **herkenbaarheid** van de films. Enerzijds paste het geschetste beeld bij hoe PMH hun beperking zelf beleefden, zoals bij deze man: “Ik had nooit verwacht dat het zo’n indruk zou maken. En in deze film herkende ik meer van mijn eigen ondervindingen en mijn eigen leven” (Interview 12, 01:06). Anderzijds herkenden ook PZH zichzelf in de personages. Aangehaalde voorbeelden waren het delen van gevoelens van isolatie en eenzaamheid bij zowel PMH als PZH en het ervaren van ongemakken op seksueel vlak, het moeten opboksen tegen vooroordelen en geen inspraak krijgen in beslissingen over hun leven. Tenslotte was er ook herkenbaarheid in de zin dat veel PMH op het scherm dezelfde ervaringen meemaakten als PZH in het dagelijks leven. Een voorbeeld hiervan was volgend citaat over een veertienjarige blinde

jongen in de documentaire Blind Kind: “Dus dat is op zich wel heel leuk dat je ziet van ja amai eigenlijk zijn die even goed puber” (Interview 13,02:36) Deze herkenbaarheid zien wij als iets positiefs omdat het bijdraagt aan het zien van PMH als gewone mensen (Van Hove, et. al., 2011).

Verder breidde het filmfestival bij verschillende respondenten hun **kennis** over PMH uit, wat ze als positief ervoeren. Deze kennis had enerzijds betrekking op welke soort handicaps allemaal bestaan en anderzijds op de manier van omgaan met PMH. Kennis kan volgens de respondenten bijdragen aan meer en beter verlopende ontmoetingen tussen PMH en PZH. Dit werken we verder uit in ons volgende thema, Contact tussen PMH en PZH. In enkele films werd getoond hoe het leren kennen van PMH weerstand bij PZH kan wegnemen en ontmoeting tussen beide kanten kan bevorderen. Dergelijke films kunnen volgens de respondenten ook in het echte leven weerstand wegnemen.

Verder hoorden we veel positieve reacties over de getoonde **diversiteit**. Enerzijds werd een divers scala aan soorten handicaps in de kijker gezet doordat elke avond een ander thema aan bod kwam. Anderzijds toonden de films ook dat er tussen mensen met gelijkaardige beperkingen eveneens veel diversiteit is. Zo zijn bijvoorbeeld niet alle personen met autisme gelijk en is er evenveel verschil tussen mensen met gelijkaardige beperkingen als tussen mensen zonder beperking onderling.

Ook dat het DFF georganiseerd wordt zowel **voor als door PMH** werd door de respondenten als positief ervaren. Dit toont dat PMH ondanks hun beperkingen veel mogelijkheden hebben, net als het feit dat PMH de hoofdrol vertolkten in een aantal films. Een suggestie ter verbetering hierbij was om PMH nog meer te betrekken bij de keuze van de films. Niet alle filmvoorbeelden werden immers door alle respondenten goed onthaald omdat ze volgens hen geen realistische representatie gaven van de PMH. Op die manier worden verkeerde ideeën over PMH geschapen en clichés in stand gehouden. Bij de film Aaltra bijvoorbeeld hadden een aantal respondenten het gevoel dat de PMH werden voorgesteld als profiteurs. Een film waarin dove personen door horende acteurs werden vertolkt werd door aanwezige dove respondenten als negatief ervaren: “In de eerste film waren er altijd heel korte zinnetjes en dat gaf niet echt het doof gevoel” (Interview 9, 01:56). “Doven zijn niet zo! Iedereen leeft hier echt. En het is niet saai bij ons thuis” (Interview 10,00:25). Minder goede voorbeelden kunnen ervoor zorgen dat PZH een ‘verkeerd’ beeld krijgen van PMH, wat net niet de bedoeling is van het DFF. Daarnaast was ook de bedoeling van de film niet altijd duidelijk voor mensen die niet met beeldvorming bezig zijn. Om die reden zou een duiding of bespreking na elke film wel goed zijn, wat door de respondenten ook meermaals gesuggereerd werd. De **nabesprekingen** die reeds gebeurden werden immers erg goed ontvangen. Respondenten gaven aan op die manier de bedoeling van de film beter te begrijpen. Daarnaast geven deze besprekingen de kans om verschillende visies te horen en op die manier met de aanwezigen in gesprek te treden.

Het merendeel van de respondenten was echter positief over de filmkeuzes en gaf aan dat de representaties van de PMH **realistisch** waren. Daarbij was er appreciatie voor het tonen van zowel de mogelijkheden als de beperkingen van PMH. Vaak wordt immers gefocust op de beperking, terwijl PMH ondanks hun beperking veel kunnen. De respondenten vonden het positief dat dit in beeld werd gebracht. Daarnaast apprecieerde men dat het dagelijks leven van de PMH getoond werd. Dit toont dat PMH evengoed gewone mensen zijn. Tenslotte vonden veel respondenten het goed dat er geen clichés getoond werden, wat volgens hen bijdroeg aan een realistisch beeld van de PMH. Dit zien we in een citaat van deze blinde jongeman: "Hadden ze ja, stereotiepen getoond dan had die jongen daar gezeten en gezegd van amai die motor dat is nu eens een 'Audi'" (Interview 17,40:31).

Het DFF kan volgens de respondenten bijdragen aan een **verandering van beeldvorming** bij de bezoekers. Het is een goede vorm van sensibilisatie van PZH. Een veel gehoorde opmerking was dat tijdens dit festival het publiek vooral bestond uit studenten sociale wetenschappen en mensen die reeds werkzaam zijn in de hulpverleningssector. Om beeldvorming in de maatschappij uit te dagen zou het DFF ook moeten inzetten op mensen zonder ervaring met handicap. Het is immers vooral bij hen dat vaak nog een stereotiepe beeldvorming rond PMH leeft. Mensen uit de sector hebben vaak een opener blik, zoals een van de respondenten aangaf: "Dan heb je eigenlijk mensen die toch al, ja rond een deel het toch al zouden moeten eum met een open blik, geïntegreerde blik, niet discriminerende blik" (Interview 13 MB, 21:17).Twee respondenten hadden nog geen ervaring met PMH en zij gaven aan een ander beeld te hebben gekregen rond PMH. Ze wisten niet dat PMH ondanks hun beperking nog zoveel mogelijkheden hadden. Om deze mensen te bereiken kwam de suggestie om meer publiciteit te voeren voor het festival via het verspreiden van affiches, persoonlijke uitnodigingen en het aanspreken van kanalen als 'Uit in Leuven' etc. Op die manier kan een groter en meer divers publiek worden bereikt. Enkele mensen uit de sector maakten de opmerking nog nooit van het DFF gehoord te hebben. Meer reclame zou volgens hen helpen om zowel meer mensen binnen als buiten de sector te bereiken. Daarnaast zou het DFF kunnen bijdragen aan verandering van beeldvorming in de maatschappij door samen te werken met televisiemakers: "Dus ik denk als zo'n festival wat naam krijgt en wat uitbreiding krijgt. Dat dat dan misschien ook wel invloed heeft op wat er op de gewone tv komt. En ook in wat er, in de maatschappij leeft" (Interview 21, 38:17).Tenslotte werd zelfs het beeld over PMH bij de aanwezige respondenten uit de sector verrijkt. Dit kwam zowel door de film als door het festivalgebeuren zelf. Bijvoorbeeld door het zien van PMH op de receptie beseften sommige respondenten dat PMH meer mogelijkheden hebben dan ze oorspronkelijk dachten.

2.2.2. Ontmoeting op DFF

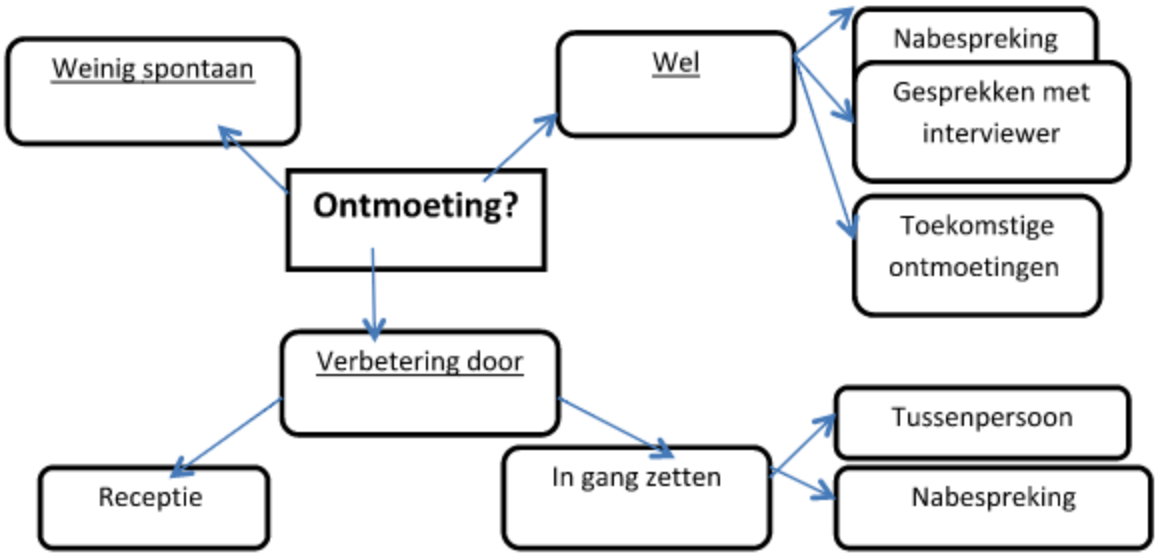

Figuur 2: ontmoeting op DFF

In deze codeboom bundelden we alle reacties rond ontmoeting op het DFF. Een veel gehoorde reactie was dat het DFF op zich **geen spontane ontmoeting** teweeg brengt, wat overeenkomt met onze eigen observaties. “Die zijn gewoon naar dezelfde film gekomen en vervolgens weer weg gegaan” (Interview 18, 31:40). Een respondent gaf echter aan dat hij via het DFF met verschillende mensen in contact gekomen was. Hij had heel zijn leven geïsoleerd geleefd wegens zijn beperking en was erg positief over de mogelijkheden die dit festival met zich meebracht om andere mensen te leren kennen. De respondenten meenden daarnaast dat het DFF kan bijdragen aan beter verlopende **ontmoetingen in de toekomst**, via het opdoen van kennis over PMH. “Ik denk wel dat zoiets zou kunnen motiveren om in de toekomst een mogelijke ontmoeting beter te laten verlopen” (Interview 18, 31:52). Verder dachten de respondenten dat ontmoetingen een stuk in gang moeten worden gezet. Spontaan zullen mensen immers niet gauw een gesprek aangaan met onbekenden. Manieren om ontmoeting in gang te zetten zijn ten eerste het inzetten van een tussenpersoon. Hij kan de ontmoeting helpen tot stand brengen en bijsturen. Ten tweede werd het idee van een nabespreking of discussie na elke film aangehaald. Daarbij kunnen kleine groepjes drempelverlagend werken:

> Je hebt dan mensen die eum taalvaardiger zijn, mondiger die dan de discussie gaan overnemen. Dus je moet ook dan zien dat je een setting creëert waarbij dat iedereen aan het woord kan komen. en dat het. Ja misschien dat je echt zo, in kleine groepjes (Interview 14, 21:48).

Dit kan ook onder het toeziend oog van een facilitator. Tenslotte kwam het voorstel om elke avond een **receptie** te houden zodat de mensen niet onmiddellijk naar huis gaan. Het is hier uiteraard de vraag of ontmoeting dan wel spontaan zal plaatsvinden. Een respondent had volgend idee: “En met een beperkt aantal tafels dat je wel moet bij andere mensen gaan staan” (Interview 19, 26:57).

2.2.3. Beeldvorming

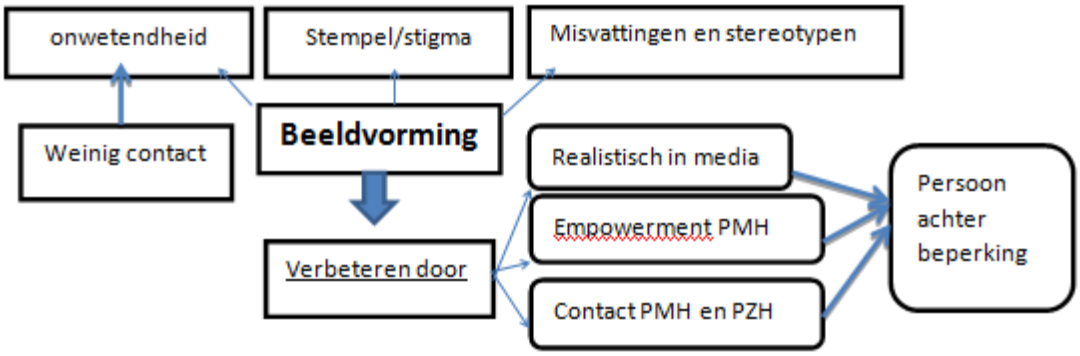

Figuur 3: Beeldvorming

In deze codeboom vatten we de reacties over beeldvorming rond PMH samen. Volgens de respondenten heerst er heel wat **onwetendheid** bij PZH over PMH. Over het algemeen is er weinig contact tussen PMH en PZH en zeker bij personen die geen ervaring hebben met PMH is de onwetendheid groot. Verder gaat het hebben van een handicap volgens de respondenten gepaard met een **stigma**. "Als je hier bijvoorbeeld in de straat zegt, iemand die je totaal niet kent van ja mensen ik heb een beperking, ja dan krijg je al een sticker op uw hoofd en word je vies bekeken" (Interview 18, 20:41). Daarnaast heersen er volgens de respondenten veel misvattingen en **stereotiepe ideeën** over PMH. Veel voorkomende misvattingen zijn dat PMH weinig kunnen. Daarnaast worden ze vaak gezien als sukkelaars, wat dan gepaard gaat met medelijden. Zo gaf een blinde respondent volgend voorbeeld: "Of een keer, ik stond in een winkel of zoiets, en dan die mevrouw achter de kassa zei van 'ben jij volledig blind?". Ik zeg ja. 'Ocharme'. Ja, wat moet ik daarop zeggen. Danku voor het medelijden " (Interview 17, 19:01). Vervolgens worden PMH vaak beschouwd als abnormale mensen die erg verschillen van PZH. Ook de misvatting dat elke PMH ook een verstandelijke beperking heeft werd vaak genoemd, zoals in dit voorbeeld: "Ze denken ah hij zit in een rolstoel dus hij is ook mentaal gehandicapt" (Interview 15, 10:34). Een eerste idee om deze beeldvorming **uit te dagen** was via het realistisch representeren van PMH in de media. De concrete ideeën hier rond geven we weer in het onderdeel 'media'. Een tweede manier is via het empoweren van PMH. Dit is bijvoorbeeld het geven van lezingen door PMH en het meevoeren van beleid door PMH. Het zien van dergelijke actieve PMH zet hun mogelijkheden in de verf. Een derde manier om stereotiepe beeldvorming uit te dagen is tenslotte via het vergroten van contact tussen PZH en PMH. Dit werken we uit in de codeboom 'contact'. Deze drie manieren hebben gemeenschappelijk dat ze ertoe leiden dat de **persoon achter de beperking** wordt gezien.

2.2.4. PMH in de media

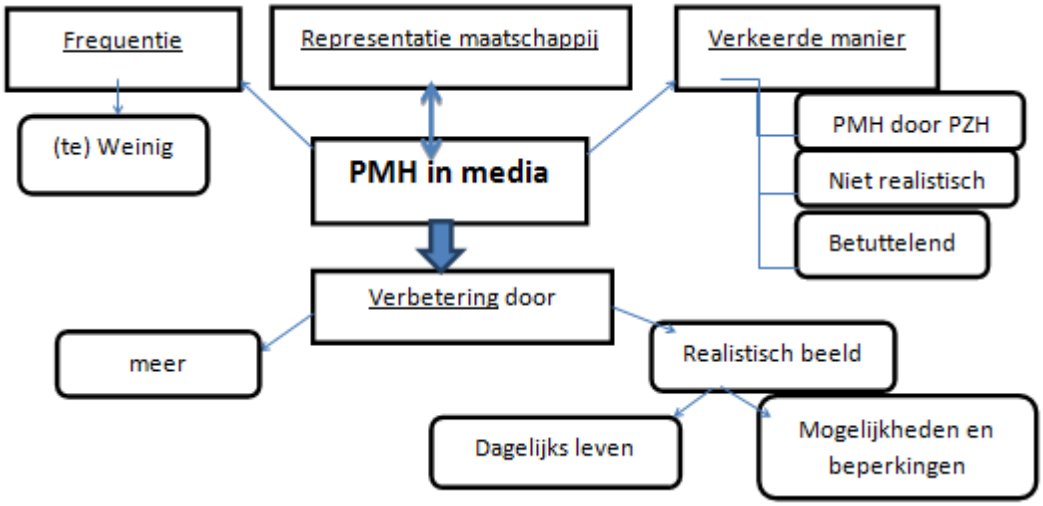

Figuur 4: PMH in de media

In dit onderdeel bespreken we de reacties over media en beeldvorming. Respondenten gaven enerzijds aan dat de manier waarop PMH in de media worden voorgesteld vaak een representatie is van hoe de **maatschappij** naar handicap kijkt. Anderzijds heeft media ook een invloed op hoe de samenleving over PMH denkt. Respondenten vonden dat PMH (te) **weinig** in media aan bod komen. Er is wel een verbetering merkbaar, zoals deze respondent aangaf: "Ik denk dat dat beter en beter is" (Interview 19, 13:55). Zo komen ze steeds vaker aan bod in series en er wordt meer aandacht geschonken aan bijvoorbeeld The Special Olympics. Er zijn dus wel al enkele goede voorbeelden.

Naast het feit dat handicap weinig in de media aan bod komt, wordt het vaak ook op een **negatieve manier** in beeld gebracht. Representaties van de PMH zijn weinig realistisch door een te grote focus op beperking. Deze wordt vaak uitvergroot waardoor een beeld van de PMH als sukkelaar geschetst wordt. Daarbij is er weinig aandacht voor wat PMH wél kunnen en de vele mogelijkheden die ze nog hebben. Niet alleen de inhoud maar ook de manier waarop over PMH gesproken wordt, beleefden onze respondenten als negatief. Verschillende formuleringen kunnen heel uiteenlopende beelden schetsen. Een van de respondenten gaf volgend voorbeeld aan:

> Da's dan een oudere persoon. Eum. Hé. Die is in de vijftig hé. En die het was dan een regendag en ze had dan zo'n regenkapje en dan wordt zo beschreven het dametje met het kapje, het regenkapje en ik weet niet wat. Terwijl dat is eigenlijk. Da's een boerendochter hé (Interview 13, 15:58).

Verder stonden een aantal respondenten kritisch ten aanzien van het feit dat in series en films PMH worden vertolkt door **acteurs zonder handicap**. Dit omdat ze vinden dat mensen met een beperking in het echte leven beter aanvoelen hoe ze dergelijk personage kunnen neerzetten. De meningen hierover waren echter verdeeld en zowel bij PMH als PZH waren verschillende standpunten aanwezig. Zo vond een andere groep respondenten dat acteurs zonder beperking evengoed de rol

van een PMH mogen innemen. Dit wel op voorwaarde dat ze zich hier voldoende in verdiept hebben. Het gaat erom wie de beste acteur is, los van de beperking. Een van de respondenten verwoordde dit als volgt:

> Ik denk dat ze moeten de beste acteurs kiezen en dat ze moeten allebei laten auditie doen.(…) Zowel acteurs in een rolstoel als acteurs niet in een rolstoel. Eum en dan kiezen wie dat de beste is. Want alé. 't Is een beetje, ja, een omgekeerde vorm van discriminatie als je gaat zeggen van 't moeten acteurs in een rolstoel zijn (Interview 19, 10:53)

Tenslotte kan de media beeldvorming in de maatschappij helpen uitdagen door enerzijds meer PMH te tonen en hen anderzijds op een **realistischere manier** te representeren. Dit kan door ten eerste voldoende aandacht te hebben voor mogelijkheden van PMH. Een realistisch beeld toont zowel de mogelijkheden als de beperkingen van iemand, zonder op deze laatste te focussen of ze uit te vergroten. Ten tweede gaven respondenten de suggestie om PMH in hun dagelijks leven te tonen. Dit draagt immers bij aan herkenbaarheid, wat op zijn beurt het besef doet toenemen dat PMH evengoed gewone mensen zijn. Ook het tonen van gewone omgang tussen PMH en PZH in hun dagelijks leven vormen 'good practices' voor PZH die hier geen ervaring mee hebben. Ten derde kwam meermaals de suggestie om PMH te laten deelnemen aan 'gewone' non-fictieprogramma's zoals een quiz, een debat enz. In dergelijke contexten nemen PMH net als PZH deel aan dit programma en hebben ze *toevallig* een handicap. De nadruk ligt dus niet op de beperking.

2.2.5. Contact PMH en PZH

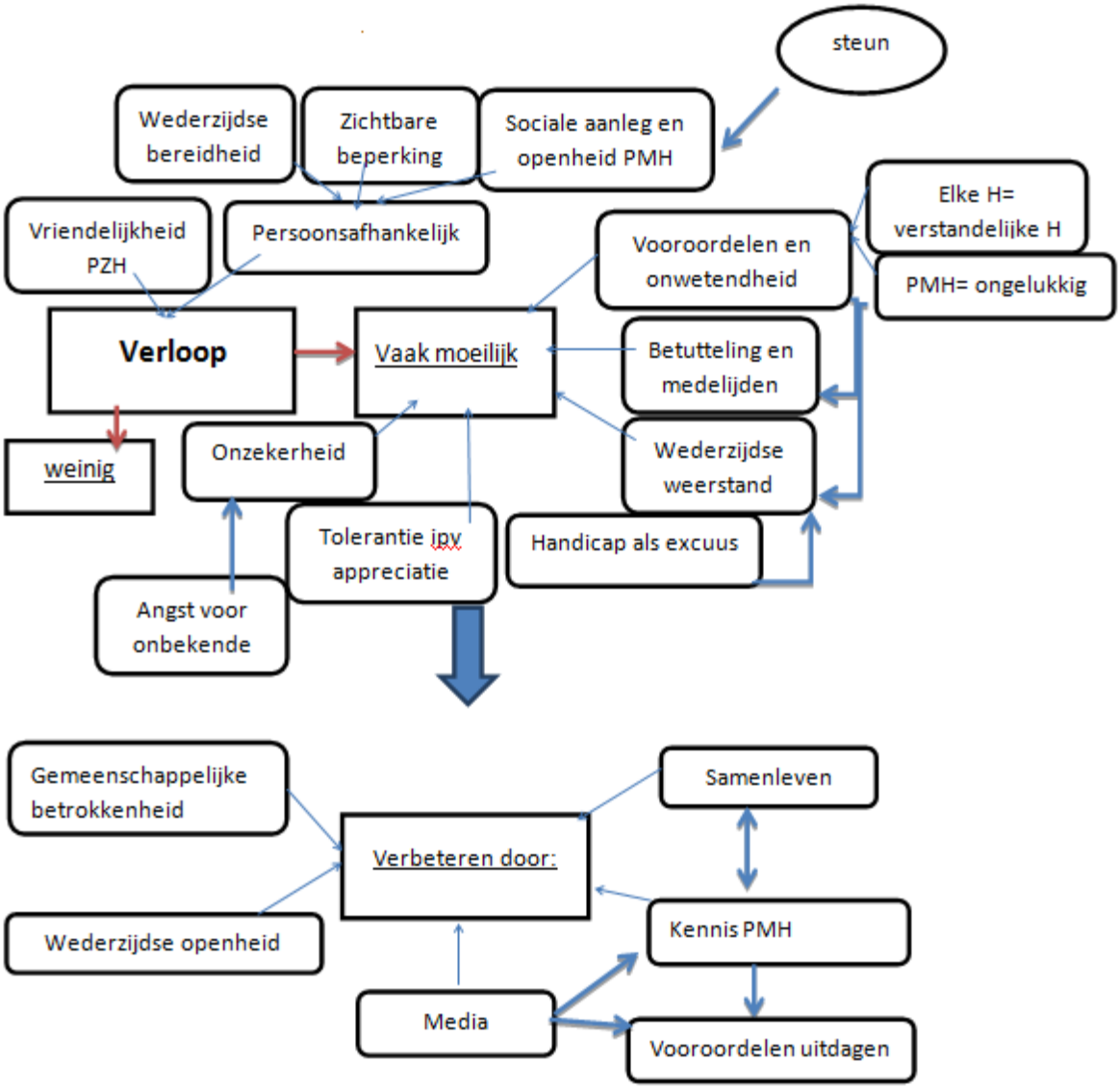

Figuur 5: contact PMH en PZH

In deze codeboom brachten we reacties rond contact tussen PMH en PZH in het dagelijks leven samen. Respondenten vonden dat dergelijk contact enerzijds weinig plaatsvindt en anderzijds vaak niet goed verloopt. Wat wel positief is, is dat veel PZH **vriendelijk** zijn ten aanzien van PMH. Deze vriendelijkheid wordt echter soms overdreven waardoor het betuttelend wordt. Aan de basis van deze betutteling ligt vaak het vooroordeel dat elke handicap automatisch ook een **verstandelijke beperking** inhoudt. Zeker mensen met zichtbare beperkingen worden met dit vooroordeel geconfronteerd. Enkele respondenten in een rolstoel vertelden dat vaak gepraat wordt met de persoon die de rolstoel duwt, in plaats van met hen zelf, zoals in dit voorbeeld: “Als je gaat gaan eten in een restaurant ook, is dit meestal als we met vieren of met zessen zitten, wat ga je eten, wat ga je eten en opeens is dat dan van en wat zou die vent eten (Interview 20,36:46). Een respondent met spraakproblemen gaf aan vaak behandeld te worden alsof ze ook een mentale achterstand had.

Respondenten die effectief een verstandelijke beperking hebben, ervaren deze **betutteling** nog meer. Omdat hun beperkingen minder zichtbaar zijn, gebeurt dit bij hen niet onmiddellijk, maar pas op het moment dat de PZH weet dat de persoon een verstandelijke beperking heeft. Daarnaast wordt vaak de persoon aangesproken die hen vergezelt in plaats van zij zelf en wordt over hen gepraat in plaats van rechtstreeks tegen hen: "Maar ze spreken dus over u heen, niet rechtstreeks. Als je dan tussen kennissen stond bij de bakker of ergens anders, en je was iets aan het zeggen dat ze dan tegen mekaar zeiden 'Wat zegt hij' Nooit rechtstreeks." (Interview 12,02:18). Door dergelijke situaties krijgen PMH het gevoel niet als gewoon en gelijkwaardig te worden beschouwd. Verder ligt aan de basis van betutteling ook vaak het vooroordeel dat PMH ongelukkig zijn.

Hoe contact tussen PMH en PZH verloopt is dus een stuk **persoonsafhankelijk**. Zoals hierboven geschetst speelt de zichtbaarheid van handicap een rol. Daarnaast speelt ook de **sociale aanleg** van de PMH mee: "Je moet daar wel een aanleg voor hebben, als je iets verlegener bent dan is dat in uw nadeel eigenlijk" (Interview 17,05:31). Hoe opener de PMH is om over zijn beperking te praten, hoe beter contacten vaak verlopen. Als PMH zelf naar PZH toe stappen, neemt dit onzekerheid bij PZH weg. Zij zijn immers vaak onzeker om PMH aan te spreken, uit angst schrik om iets verkeerd te doen.

> Je bent geïnteresseerd in wat het is, maar je weet niet goed hoe je het moet aanbrengen omdat je niet goed weet hoe de ander daarop reageert en of de ander dat tof vindt en je bent misschien bang om iets verkeerd te zeggen (Interview 18, 36:56).

Daardoor zijn ze vaak heel voorzichtig zoals deze PMH aangaf: "Ze weten niet hoe dat ze moeten reageren en dan komen ze zo wat beschermend over, zo heel voorzichtig" (Interview 15, 11:43). Ook tolereren ze vaker zaken *omdat* de persoon een handicap heeft. Handicap wordt dan een excuus. Op die manier vervult de PMH echter geen gelijkwaardige positie. Open communicatie waarin deze onzekerheden worden uitgesproken is dus nodig. Openheid van de PMH kan dit bevorderen. Niet elke PMH is echter even sociaal aangelegd. Veel hangt af van de steun en acceptatie door de nabije omgeving. Deze steun is nodig omdat je als PMH extra moeite moet doen om vooroordelen te overwinnen. Respondenten met een handicap die weinig steun kregen raakten vaker in isolement en gaven aan minder mondig te zijn om naar mensen toe te stappen. Tenslotte speelt ook de **bereidheid van beide partijen** tot contact een rol.

Mensen weten vaak niet wat een beperking inhoudt. Dit maakt dat ze onzeker zijn en weerstand vertonen om met PMH in contact te treden. Niet zozeer negatieve intenties maar wel onwetendheid maakt dat mensen niet durven toestappen naar een PMH. "Ik denk dat het onwetende, dat is wat mensen afschrikt" (Interview 18, 26:38). Verder beperken ook vooroordelen het contact tussen PMH en PZH. **Kennis** over wat de beperking inhoudt kan onzekerheid en vooroordelen wegnemen. Deze kennis kunnen we verkrijgen via **samenleven** van beide partijen. Samenleven maakt dat mensen

elkaar leren kennen en begrijpen. Weerstand uit onwetendheid zal dan verminderen. Hoe beter beide partijen elkaar dus leren kennen, hoe minder weerstand tegen contact en hoe meer ontmoetingen, die op hun beurt opnieuw kennis over PMH verhogen. Er is dus een wisselwerking hiertussen. Daarnaast kan ook kennis over de **manier van omgaan** met PMH bijdragen aan beter verlopende ontmoetingen. Vragen aan de PMH op welke manier hij liefst benaderd wil worden kan de PMH gunstig stemmen, zoals blijkt uit volgend voorbeeld: "Als mensen mij willen helpen als ik er niet om vraag dan moet je mij gewoon alé. Niet zomaar mijn rolstoel vastpakken en mij beginnen duwen want dat is alsof dat ik jullie been zou verzetten tegen jullie zin" (Interview 15,10:38). Samengevat kan kennis van PMH de frequentie en kwaliteit van ontmoetingen bevorderen.

Verder gaven enkele respondenten aan dat PMH wel **getolereerd** worden, maar niet geapprecieerd. Een van de respondenten met een visuele beperking omschreef dit als volgt: "Mensen hebben niets tegen mensen met een beperking. Maar als hun zoon of hun dochter thuiskomt met iemand die blind is dan is het iets anders hé"(interview 17, 26:48). Ook een persoon met een verstandelijke beperking gaf een veelbetekenende opmerking hierover. "Ik had met niemand nooit ambras, gezegd van niemand geen kwaad, ik laat iedereen gerust en dat is het" (Interview 12, 12:52). Mensen verdragen elkaar wel, maar ze leven naast elkaar, er is geen contact. Zolang er enkel tolerantie is zal de PZH weinig behoefte voelen om met een PMH contact te leggen.

Tenslotte meenden respondenten dat wanneer personen iets gelijkaardigs meemaken, dit contact stimuleert in het dagelijks leven. We noemen dit **gemeenschappelijke betrokkenheid**. Een voorbeeld hiervan kwam uit *El Violin*. Daar was er oorspronkelijk veel weerstand bij de commandant en bij vioolspeler Plutarco om met elkaar te praten. Door hun gedeelde liefde voor muziek raakten ze toch aan de praat en zelfs tot begrip voor elkaars standpunt: "Ze komen eigenlijk nader tot elkaar, of tot begrip. En er ontstaan dan twee situaties waarin dat twee mensen tegenover elkaar staan en eigenlijk iets persoonlijk zeggen" (Interview 4,02: 47). Ook bij de toeschouwers was er gemeenschappelijke betrokkenheid. Een voorbeeld hiervan kwam eveneens uit *El Violin*:

> En ook op het einde, zeker die eindscène, eu als hij weigert van die muziek te spelen, alé, je moet toch maar durven hé, ale de durf die hij toont, die moed, en van dat opkomen voor zijn eigen land, zoveel risico's nemen, vond ik wel bewonderenswaardig zo (Interview 4, 00:52).

2.2.6 Vriendschap tussen PMH en PZH

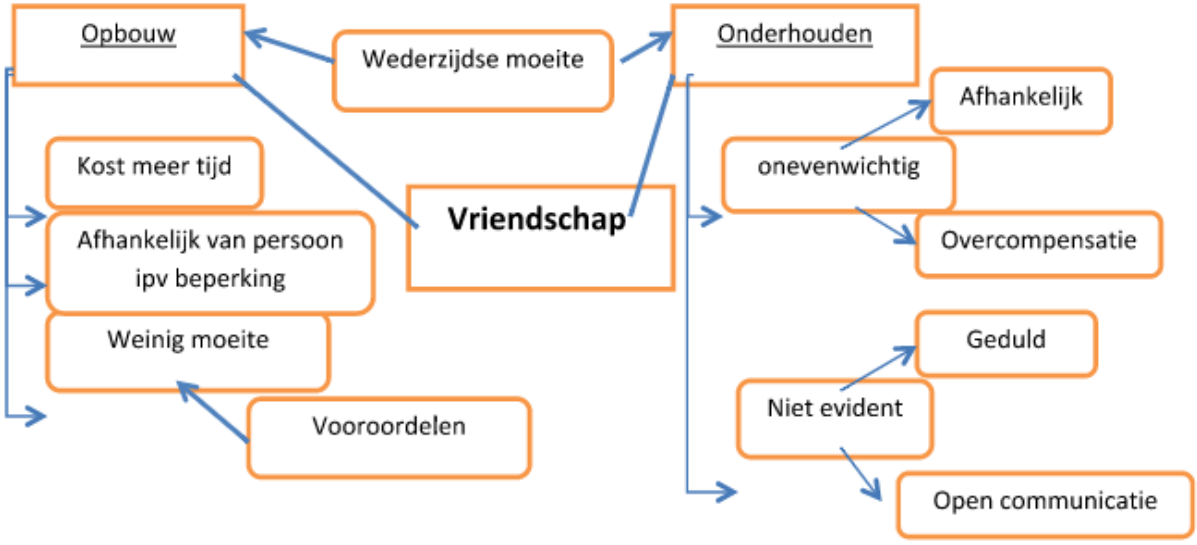

Figuur 6: vriendschap tussen PMH en PZH

In deze codeboom bespreken we de opvattingen ten aanzien van vriendschap tussen PMH en PZH. Respondenten vonden dat deze vriendschappen **mogelijk** zijn, maar minder evident dan vriendschappen tussen PMH onderling en PZH onderling. Een blinde jongen beschreef dit als volgt:

> Je blijft altijd verschil merken. Eum. Mijn ex-partner die was ook gewoon en die kon ook goed zien hé. En, en dat werkt ook natuurlijk. Wij hebben jaren een relatie gehad. Ja. Zij. Ze weten wel wat het is om niet te zien, maar de finesses. Dat blijft moeilijk (Interview 18, 21:08).

De opbouw van deze vriendschappen kost volgens onze respondenten **meer tijd**. Dit doordat vooroordelen langs beide kanten er vaak voor zorgen dat geen van beiden moeite doet om deze op te bouwen. Vooroordelen over de PMH zorgen ervoor dat PZH deze vriendschappen niet haalbaar zien. Vooroordelen bij de PMH houden in dat PZH sowieso niet willen investeren in deze relaties. Het kost tijd om deze **vooroordelen** langs beide kanten te overwinnen, zoals blijkt uit volgend voorbeeld:

> Maar ik kan me wel voorstellen dat hoe langer je bevriend bent hoe beter je dat gaat begrijpen en hoe normaler. Ik denk dat je dan exact een zelfde vriendschap kan hebben als tussen twee mensen met een beperking of tussen twee mensen zonder beperking (Interview 18, 18:33).

Verder kwam de opmerking dat de mogelijkheid van dergelijke vriendschappen in feite niet afhangt van de beperking van de persoon, maar veeleer van zijn persoonlijkheid, van gedeelde interesses etc. Het opbouwen en onderhouden van deze relaties vraagt **moeite** en investering van beide kanten. Er is geduld nodig langs beide kanten om moeilijkheden te overwinnen. Dit zijn bijvoorbeeld moeilijk lopende communicatie door spraakproblemen, frustraties doordat een persoon met verstandelijke beperking niet meteen iets begrijpt, moeilijkheden doordat iemand met hersenletsel zaken vergeet etc. Het vraagt open communicatie langs beide kanten om deze moeilijkheden en onzekerheden uit te spreken. Daarnaast geven een aantal PMH aan dat deze vriendschappen **onevenwichtig** blijven in

vergelijking met hun vriendschappen met personen die eveneens een beperking hebben. Als PMH blijf je immers afhankelijk. Het is vaker zo dat de PZH de PMH kan helpen dan omgekeerd en dat is niet altijd gemakkelijk te aanvaarden: “Ja. Ik, ik heb vooral dat gevoel dat ik, ja, hen minder goed kan verder helpen bij wijze van spreken” (Interview 18, 20:50).Daarnaast proberen een aantal PMH deze onevenwichtigheid te compenseren door overdreven humoristisch en enthousiast te zijn:

> Ik ken zo een jongen die ook een visuele beperking heeft en die is heel goed bevriend met een goede vriendin van mij, dus dan komt die daar soms mee mee. En je merkt ook wanneer dat die jongen aanwezig is, die probeert echt iedereen te betrekken en die probeert echt grappig te zijn. En ik heb echt de indruk dat een overcompensatie is (Interview 17, 22:28).

Dit vraagt echter veel moeite en investering van de PMH. Dit werd omschreven als het nodig hebben van **iets extra** als PMH om als gelijkwaardig te worden aanzien.

2.2.7. Conclusie

Uit de inhoudelijke analyse besluiten we dat zes grote thema’s in de meeste gesprekken aan bod kwamen. Een eerste thema was het **DFF** zelf. De respondenten waren erg positief over dit gebeuren, vooral omdat het mogelijkheden van PMH toont en herkenbaarheid bevordert. Toch waren er ook enkele verbetersuggesties zoals het inzetten op een publiek buiten de sector. Een tweede thema was **ontmoeting** op het DFF. Daarin kwam boven dat weinig spontane ontmoetingen plaatsvonden, maar dat het DFF wel mogelijkheden biedt om toekomstige ontmoetingen met PMH beter te laten verlopen. Om ontmoetingen te creëren moet ze volgens de respondenten in gang worden gezet via bijvoorbeeld een tussenpersoon of discussie achteraf. Een derde thema was vervolgens beeldvorming rond PMH. Daar gaven respondenten aan dat deze nog vaak stereotiep is en weinig realistisch. Een vierde thema was representatie van PMH in de media. Respondenten gaven aan dat deze vaak nog weinig realistisch is. Ook zagen we verschillende visies op het al dan niet laten vertolken van PMH door acteurs zonder handicap. Een vijfde thema was contact tussen PMH en PZH. In het dagelijks leven is er weinig contact tussen deze groepen. Onwetendheid en onzekerheid dragen hieraan bij. Kennis over PMH kan zowel de frequentie als de kwaliteit van dergelijke contacten doen toenemen, evenals samenleven van beide groepen. Tenslotte was een zesde thema vriendschap tussen PMH en PZH. Respondenten meenden dat deze mogelijk, maar minder evident dan vriendschappen tussen PZH en PMH onderling. Het vraagt veel geduld van beide kanten. Hierna bespreken we de resultaten van de extra ontmoetingsstimulans.

3. Extra ontmoetingsstimulans

In dit onderdeel bespreken we de interviews die werden afgenomen op de openingsreceptie door drie jongemannen met een verstandelijke beperking. Zij fungeerden om beurt als interviewer, ondersteund door een tussenpersoon die enkel ingreep wanneer de interviewers zelf niet verder konden. Wegens de slechte geluidskwaliteit konden we de resultaten niet inhoudelijk verwerken. Wel maken we een analyse van hoe de ontmoeting verliep. In wat volgt geven we objectieve observaties weer, waarna we deze interpreteren. We zijn ons ervan bewust dat deze interpretaties subjectief zijn. We beginnen met de vijf filmpjes van de vierde editie.

Het **eerste interview** werd afgenomen van een medewerkster van Pleegzorg. We observeerden dat ze de interviewer aankeek wanneer hij een vraag stelde en wanneer ze antwoord gaf. Ook lachte ze veel en was ze vriendelijk. Ze dacht na over de vragen, nam tijd om ze te beantwoorden en vroeg om de vraag te herhalen wanneer ze die niet begrepen had. We interpreteren dit als een teken dat ze zich op haar gemak voelde en wilde investeren in het gesprek.

Het **tweede interview** was met een studente. Ze lachte veel en keek soms wat onzeker. De interviewer was nogal verlegen wat er toe leidde dat beide personen op een bepaald moment niet meer goed wisten wat zeggen. Op dat moment keek ze enkele keren weg. De tussenpersoon sprong een paar keer in om de interviewer aan te moedigen en hem inspiratie te bieden voor nieuwe vragen. De studente bleef echter toch naar de interviewer kijken wanneer ze antwoord gaf, wat er op wijst dat ze hem accepteerde in zijn rol. Het leek erop dat deze studente zich minder op haar gemak voelde tijdens dit contact, maar desondanks probeerde ze niet om zich er snel van af te maken. Ze wachtte af tot de interviewer het gesprek afsloot.

Het **derde interview** betrof een jongeman. Hij bleef serieus tijdens het gesprek en nam de tijd om de vragen te beantwoorden. Tijdens zijn antwoorden keek hij de interviewer aan. Hij leek zich op zijn gemak te voelen tijdens het gesprek en wachtte tot de interviewer aangaf dat het interview was afgelopen. Dit interpreteren we eveneens als acceptatie van de interviewer in zijn rol.

Tijdens het **vierde interview** kwam vervolgens een jonge vrouw aan het woord. Ook zij was vriendelijk en keek de interviewer aan tijdens het antwoord geven en luisteren naar de vragen. Ze nam de vragen serieus en vroeg om de vraag te herhalen wanneer ze die niet begrepen had. Ze gaf inhoudelijk relevante antwoorden en wachtte geduldig af tot de interviewer het gesprek afsloot. De interviewer gaf haar op het einde een zoen wat haar aan het lachen bracht. Deze vrouw leek zich op haar gemak te voelen tijdens dit gesprek en aanvaardde de PMH als interviewer.

Het **vijfde interview** tenslotte werd afgenomen van twee mannen rond de 30 jaar. De interviewer was wat verlegen en werd gestimuleerd door de tussenpersoon. We observeerden dat beide mannen

toch bleven kijken naar de interviewer wanneer ze hem antwoord gaven. Dit interpreteerden we als het blijvend erkennen van de PMH als interviewer. Enkele ogenblikken later wist de interviewer opnieuw niet meer wat zeggen. Op dit moment keken beide mannen wel naar de tussenpersoon. Ze glimlachten naar de interviewer, waren vriendelijk en gaven suggesties voor een nieuwe vraag. Ook namen ze initiatief om elkaar een vraag te stellen. Op dit moment nam de geïnterviewde man het dus een stuk over van de interviewer en werd de PMH niet meer in zijn rol als interviewer erkend. Wanneer deze opnieuw het woord nam keken ze hem aan en gaven ze inhoudelijk relevante antwoorden. Op dit moment erkenden ze hem terug als interviewer.

Tijdens de vijfde editie werden vier filmpjes opgenomen met twee interviewers van het jaar voordien. **Het eerste** toonde een gesprek met een studente. We observeerden dat de persoon vaak lachte en wegkeek tijdens het gesprek. Ze dacht na over de vragen en gaf inhoudelijk relevante antwoorden. Tijdens het praten keek ze de interviewer aan. Uit de observaties leidden we af dat ze de interviewer erkende in zijn rol. We kregen de indruk dat ze zich ongemakkelijk voelde tijdens het gesprek maar dat dit eerder kwam door het feit dat ze gefilmd werd dan doordat de interviewer een beperking had. Ook hier werd de interviewer soms wat bijgestuurd door de tussenpersoon. Het **tweede interview** werd afgenomen van een mannelijke student. We observeerden dat deze af en toe wegkeek en veel lachte. Hij keek de interviewer aan tijdens het antwoord geven en stelde meerdere keren een wedervraag *"Wat vond jij daarvan?"* De student stuurde dus mee het gesprek, wat we interpreteren als het, al dan niet bewust, niet volledig erkennen van de PMH als interviewer. De student gaf wel inhoudelijk relevante antwoorden en was erg vriendelijk. In het **derde filmpje** zagen we vervolgens een studente. Ook zij was vriendelijk en gaf inhoudelijk relevante antwoorden. We zagen haar nadenken over de vragen en verduidelijking vragen. Ze liet de interviewer het gesprek sturen en investeerde in het gesprek. Het **laatste interview** werd tenslotte afgenomen van drie studentes. Ook zij waren vriendelijk en moesten vaak lachen. We zagen hen discussiëren met elkaar over de inhoud. Daarnaast kwamen ze dichter wanneer ze de vraag niet goed begrepen en vroegen om verduidelijking. De drie studentes gaven inhoudelijk relevante antwoorden en lieten de interviewer het gesprek sturen. Ze maakten een ontspannen indruk.

3.1. Conclusie

Uit dit beeldmateriaal leiden we af dat het inzetten van PMH als interviewer slaagde in zijn doel om ontmoeting te creëren. De respondenten namen het interview serieus en deden hun best om relevante antwoorden te geven. Daarbij erkenden de meesten de PMH in zijn rol als interviewer. Een opmerking is dat enkele respondenten toch het gesprek soms overnamen. Dit is een teken dat de erkenning van PMH in actieve rollen als interviewer niet voor iedereen gemakkelijk is. Ook voor de PMH zelf was het niet evident om dit initiatief te nemen, zoals bleek uit de keren dat de

tussenpersoon ingreep. We menen dat het frequenter plaatsen van PMH in dergelijke actieve rollen ervoor kan zorgen dat dit steeds evidenter wordt. Dit fenomeen is iets waar zowel PZH als PMH aan moeten wennen. Eenmaal dit lukt kan dit sterk bijdragen aan een beeld waarin PMH actieve mensen zijn met heel wat mogelijkheden. In het volgende hoofdstuk vatten we alle resultaten kort samen.

Hoofdstuk V: Conclusie

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten uit het vorig hoofdstuk samen. We bespreken de ontmoetingsanalyse, gevolgd door de inhoudelijke analyse en tenslotte de extra ontmoetingsstimulans. De resultaten van de observaties verwerken we in de inhoudelijke analyse.

5.1. Ontmoetingsanalyse

In wat volgt vatten we de resultaten van de ontmoetingsanalyse samen. We vergelijken daarbij de vier onderzochte variabelen (sfeer, interactie, initiatief en interesse) over de zes gesprekken heen. De resultaten goten we in een samenvattend schema dat werd opgenomen in bijlage 8.5.

We concluderen dat **sfeer** het verloop van de ontmoeting beïnvloedt. Ten eerste droeg de mate waarin een persoon openheid vertoont om met de ander in gesprek te treden en over zichzelf te praten bij aan een soepel en vlot gesprek. In enkele gesprekken merkten we in het begin wat verlegenheid of spanning. Dit kwam telkens overeen met minder rechtstreekse interactie in deze fase. We merkten dat wanneer verlegenheid afnam, de rechtstreekse interacties toenamen. Ten tweede merkten we dat wanneer tijdens de gesprekken gelachen werd, spanning en verlegenheid afnam. Dit droeg bij aan een ontspannen sfeer. Ten derde observeerden we in geen enkel gesprek dat de gemoedstoestand het gesprek beïnvloedde. Het kan uiteraard zijn dat dit wel het geval was, maar dat we dit niet hebben opgemerkt. Samengevat draagt sfeer bij aan vlot verlopende ontmoetingen. Deze drie elementen kunnen we dus inzetten om ontmoeting te stimuleren.

Vervolgens kwamen **rechtstreekse interacties** het meeste voor bij het tweede en vijfde gesprek . Dit was opvallend meer dan in de andere vier gesprekken. Een mogelijke verklaring is dat de aard van de handicap hierbij een rol speelt. De personen in het tweede en vijfde gesprek hadden immers een fysieke of visuele beperking. De personen in het eerste, derde en vierde gesprek hadden daarentegen een verstandelijke beperking. Het zou kunnen dat rechtstreekse interactie voor hen moeilijker is dan voor mensen zonder (verstandelijke) beperking. De persoon uit het zesde gesprek had ASS, wat inhoudt dat sociale interacties soms moeilijker verlopen dan bij personen zonder deze beperking. Dat de aard van de handicap een rol speelt bij het soort interacties is slechts een hypothese die we niet met zekerheid kunnen aannemen. Wel kunnen we deze hypothese mee in rekening nemen als we ontmoeting tussen PMH en PZH willen stimuleren. Daarbij kunnen we bijvoorbeeld een tussenpersoon inzetten bij personen met een verstandelijke of sociale beperking. Deze kan een rol spelen bij het samenbrengen van PMH en PZH en bij het faciliteren van verdere ontmoeting. Dit nemen we mee om in de toekomst ontmoeting tussen PMH en PZH te stimuleren.

Verder nam in vier van de zes gesprekken de PMH het vaakst initiatief. Voor de overige twee gesprekken was **initiatief name** gelijk. In de meeste gesprekken (4 van de 6) nam de PZH het vaakst initiatief om een vraag te stellen aan de PMH of de interviewer. In de overige gespreken gebeurde dit door beide personen in gelijke mate. De grote mate van initiatief name door de PMH was vooral te wijten aan het vaker aansnijden van een nieuw onderwerp. Enkel in het tweede gesprek was het de PZH die vaker van onderwerp veranderde. Hieruit besluiten we dat in alle gesprekken beide partijen zich voldoende op hun gemak voelden om uit zichzelf iets te zeggen. Dit is positief, wetende dat geen van de respondenten zijn gesprekspartner vooraf kende. Dit betekent dat het in gang zetten van ontmoeting kan werken, mits er voldoende tijd gegeven wordt om aan elkaar te wennen.

Tenslotte was ook **interesse** in alle gesprekken aanwezig. Ten eerste stelde in drie gesprekken de PZH meer vragen aan de PZH dan omgekeerd. Enkel in het eerste gesprek werden geen vragen gesteld en in het tweede en zesde gesprek stelden beide partijen elkaar evenveel vragen. Dit klopt met onze verwachting dat de PZH meer vragen zou stellen over het leven van de PMH dan omgekeerd. We kunnen hier echter niet uit besluiten dat de interesse bij de PMH minder groot was. Het kan zijn dat andere redenen aan de basis lagen van het minder vragen stellen. Non-verbaal bleek ten tweede dat beide partijen aandachtig luisterden naar elkaar. Ten derde werd tijdens de gesprekken zelden een van beiden onderbroken. Wanneer dit toch voorkwam, was dit onbewust. Ten vierde kwamen in verschillende gesprekken gedeelde interesses en ervaringen naar boven. Dit waren meestal de gesprekken waar de meeste rechtstreekse interacties plaatsvonden. Gedeelde ervaringen en gemeenschappelijke interesses droegen bij aan gemeenschappelijke betrokkenheid, wat de rechtstreekse interacties en de algemene interesse voor de ander bevorderde. Ook interesse droeg dus bij aan vlot verlopende ontmoetingen. Op deze elementen kunnen we dus inzetten wanneer we ontmoeting tussen personen met en zonder handicap willen stimuleren. Zo kunnen we ontmoeting beginnen met het laten voorstellen van beide personen aan elkaar, waarbij voldoende aandacht is voor hobby's en beroep. Dit is immers een belangrijke bron van gemeenschappelijke interesses.

Samengevat dragen de elementen sfeer en interesse bij aan vlot verlopende ontmoetingen. Dit zagen we in een hoge mate van rechtstreekse interacties en initiatief name bij beide partijen. Deze elementen nemen we dus mee om in de toekomst ontmoetingen tussen PMH en PZH te stimuleren. Daarbij geven we extra aandacht aan gedeelde ervaringen en interesses.

5.2. Inhoudelijke analyse

De inhoud van de interviews lag in de lijn met wat we uit de **literatuurstudie** gehaald hebben. Zo werd erkend dat de beeldvorming zowel in de maatschappij als in de media nog steeds weinig realistisch is en gekenmerkt wordt door een idee van de PMH als slachtoffer van zijn beperking en

met weinig mogelijkheden. Daarbij werd de dubbele functie van media enerzijds als beïnvloedende factor en anderzijds als representatieve factor benoemd. Verder werd aangehaald dat media de bestaande beeldvorming kan uitdagen op voorwaarde dat ze frequenter PMH schetst en dit op een realistische manier. Daarbij vormen aandacht voor mogelijkheden en herkenbaarheid een belangrijke factor. Daarnaast werd aangehaald dat er nog steeds weinig contact is tussen PMH en PZH in het dagelijks leven en dat deze contacten vaak niet ideaal verlopen. Dit weinige contact houdt eveneens een stereotiepe beeldvorming in stand. Kennis over PMH en over hoe we op een beter manier met hen kunnen omgaan kan bijdragen aan enerzijds een betere beeldvorming en anderzijds meer en beter verlopende ontmoetingen. Dit klopt met het idee van Brostrand (2006) dat kennis kan bijdragen aan positievere attitudes ten aanzien van personen. Wanneer beide kanten voldoende moeite investeren kunnen deze ontmoetingen zelfs uitgroeien tot vriendschappen tussen beiden.

Met betrekking tot het **DFF** concluderen we dat de respondenten dit een goed initiatief vonden met de mogelijkheid om beeldvorming bij toeschouwers uit te dagen en/of te verrijken. Het tonen van films waarin aandacht is voor mogelijkheden en een realistische representatie van PMH vormt een meerwaarde. Daarbij dienen we aandachtig te zijn dat alle voorbeelden realistisch zijn en nemen we mee dat we dit (blijven) checken bij PMH zelf. Verder onthouden we de suggestie om te zoeken naar meer en andere manieren om publiciteit te voeren zodat we een breder en meer divers publiek bereiken. Op die manier kunnen we ook beeldvorming van personen buiten de sector uitdagen. Vervolgens nemen we ook de suggestie mee om elke avond een nabespreking te houden zodat de bedoeling van de film ook duidelijk wordt voor mensen die minder met beeldvorming of handicap bezig zijn. Een nabespreking vormt daarnaast ook een goede manier om ontmoeting tussen PMH en PZH tot stand te brengen. Daarnaast biedt ook het inschakelen van een tussenpersoon, die een brug slaat tussen PMH en PZH, een meerwaarde. De combinatie van een receptie, nabespreking en tussenpersoon lijkt ons een interessante piste. Om ontmoeting te stimuleren dienen we het belang te erkennen van iets extra. Het inschakelen van een tussenpersoon om ontmoeting te stimuleren werd eveneens ondersteund door onze observaties op het DFF. Deze erkenden ook de invloed van gemeenschappelijke betrokkenheid op ontmoeting.

5.3. Extra ontmoetingsstimulans

Uit het beeldmateriaal concluderen we dat de extra ontmoetingsstimulans door de aanwezigen goed onthaald en geapprecieerd werd. Alle geïnterviewde personen stonden open voor een gesprek en waren vriendelijk. Dit lijkt positief, al is het de vraag of deze vriendelijkheid net niet voortkomt uit het feit dat de interviewer een mentale beperking had. Wij vonden niet dat de vriendelijkheid een betuttelend karakter had. Allen gaven inhoudelijk relevante antwoorden, wat bijdraagt aan de erkenning van de PMH in de rol van interviewer. De meeste respondenten lieten de interviewer het

gesprek sturen, al waren er enkele die zelf initiatief namen om vragen te stellen. In dit geval vonden we dat de PMH minder in zijn rol als interviewer erkend werd. Verder merkten we op dat een van de interviewers behoorlijk verlegen was. Tijdens deze gesprekken werden de geïnterviewde personen wat onwennig of namen ze een stuk de rol van interviewer over. Ook sprong de tussenpersoon hier geregeld bij om de PMH te ondersteunen. Dit toont nog maar eens het belang van een **tussenpersoon** om bruggen tussen beide kanten te bouwen en de invloed van openheid en sociale aanleg langs de kant van de PMH op het contact.

5.4. Terugkoppeling naar onderzoeksvraag

Teruggekoppeld naar onze onderzoeksvraag kunnen we stellen dat het DFF **beeldvorming** ten eerste kan uitdagen via het aanbieden van kennis over PMH. Deze kennis wordt overgedragen door het tonen van films, de nabespreking en de inleiding door de gastorganisaties. Specifiek het in kaart brengen van mogelijkheden van PMH in de films kan bijdragen aan een uitdaging van het beeld dat PMH weinig kunnen. Ten tweede kan het zien van actieve 'empowerede' PMH deze beeldvorming veranderen. Dergelijke personen kwamen niet enkel op het scherm, maar waren ook in levende lijve aanwezig. Zowel tijdens de inleidende lezingen door de gastorganisaties als in het publiek was een grote groep van dergelijke actieve PMH aanwezig. Zij bewijzen dat PMH veel kunnen en evengoed gewone mensen zijn. Daarnaast merkten we dat het DFF op zich weinig spontane ontmoetingen tussen PMH en PZH oplevert. Wel kan ze eraan bijdragen dat ontmoetingen in de toekomst beter verlopen. Ook kan het een **ruimte tot ontmoeting** vormen door in te zetten op extra zaken zoals het inschakelen van een tussenpersoon, het invoeren van systematische nabesprekingen en extra ontmoetingsstimulansen zoals de interviewer en cameramannen die tijdens de eerste avond op personen toe stapten. Alternatieve ontmoetingsstimulansen die rekening houden met het 'giving a voice' aspect zouden hier eveneens toe kunnen bijdragen. Voorbeelden hiervan zijn het laten leiden van een discussiegroep door PMH of het aanduiden van PMH als medeonderzoeker op bijvoorbeeld het DFF. We concluderen dat de ontmoeting een stuk in gang moet worden gezet, want spontaan komt ze weinig tot stand.

Hoofdstuk VI: Discussie

In dit stuk bespreken we bedenkingen en beperkingen van ons onderzoek, moeilijkheden die we ervaren hebben en suggesties voor de toekomst. Een eerste bedenking was dat de respondenten zonder handicap **vooral mensen uit het werkveld** of studenten uit een sociale richting waren. Slechts 1 persoon kwam uit een totaal andere sector. Dit vormde dus wel een goede representatie van het publiek dat door het festival wordt aangetrokken, maar bracht wat beperkingen mee voor het voeren van ons onderzoek. Het beeld over PMH was bij de meeste respondenten reeds behoorlijk genuanceerd en we konden dus niet voldoende onderzoeken of beeldvorming wordt uitgedaagd bij mensen die totaal geen voeling hebben met PMH. Wel zagen we bij de ene respondent zonder ervaring met PMH dat ze na het zien van de film en het contact met de PMH veel meer besefte hoeveel mogelijkheden PMH nog hebben. Ook de reacties en suggesties van PZH droegen bij aan onze conclusie dat het beeld van PZH zonder ervaring met PMH vermoedelijk wel kan worden uitgedaagd door het bezoeken van een dergelijk filmfestival. Het vormt een uitdaging voor de toekomst om deze mensen te bereiken. Daarnaast droeg het feit dat de meeste respondenten reeds ervaring hadden met PMH vermoedelijk bij tot meer openheid bij hen en dus vlottere gesprekken. Het kan zijn dat wanneer we dergelijke gesprekken zouden laten plaatsvinden tussen PMH en PZH zonder enige ervaring met handicap er meer weerstand en minder openheid is langs de kant van deze laatsten. Hiermee dienen we rekening te houden. Het kan zijn dat de tussenpersoon hier een actievere rol zal moeten vervullen dan tijdens de gesprekken die we nu hebben gevoerd.

Een tweede bedenking betreft de suggestie om in de toekomst **iets extra** te doen om ontmoeting tot stand te brengen. Het inschakelen van een tussenpersoon op recepties, in nabesprekingen en /of discussiegroepen is iets wat in de toekomst misschien overwogen kan worden. Dit evenals het idee om PMH blijvend een 'voice' te geven door hen in te schakelen als interviewer en cameraman. Uitbreiding van dit idee en nieuwe variaties hierop kunnen in de toekomst een meerwaarde bieden

Een derde bedenking heeft betrekking op de manier waarop we de **ontmoeting geanalyseerd** hebben. We hebben gemeten hoe vaak elke soort interactie voorkwam (rechtstreeks, onrechtstreeks, drievoudig of geen) maar niet hoe lang deze duurde. Dit maakte het moeilijk om deze verschillende vormen van reactie met elkaar te vergelijken. Het kwam bijvoorbeeld voor dat rechtstreekse interactie slechts vijf keer voorkwam en onrechtstreekse interactie drie keer, maar dat de rechtstreekse interactie drie pagina's lang duurde in de transcriptie en de onrechtstreekse interactie slechts twee regels. Dit vormde vooral in het vijfde gesprek een probleem omdat de proporties daar echt niet in verhouding waren. We probeerden dit aan te tonen door dit expliciet te vermelden. Indien we deze methode in de toekomst verder zouden gebruiken, moeten we op zoek

naar een methode die ook in kaart brengt hoe lang elke soort interactie duurt. Een tweede bedenking bij deze analysemethode was dat we niet goed wisten hoe we de bevestigende ja van de interviewer moesten interpreteren. We hadden rechtstreekse interactie gedefinieerd als interactie tussen PMH en PZH *zonder* tussenkomst van de interviewer. Wanneer de interviewer dus 'ja' zegt is dit volgens deze definitie in principe geen rechtstreekse interactie. Als interviewer gebruikten we deze bevestigende ja echter vaak om te tonen dat we nog aan het luisteren waren, mee waren in het verhaal etc. We vonden dat dit de interactie niet beïnvloedde en hebben dergelijke interacties dus toch als rechtstreekse interacties opgenomen. Het is echter mogelijk dat de respondenten toch beïnvloed werden door deze ja, bijvoorbeeld onrechtstreeks gestimuleerd werden om ook deel te nemen aan de interactie etc. Dit gegeven dienen we dus mee te nemen en verder uit te spitten willen we deze analysemethode in de toekomst nog verder gebruiken.

Een vierde bedenking betrof ons handelen als **facilitator** tijdens de gesprekken. We hadden vooraf bepaald dat we vooral een stimulerende rol zouden vervullen en zelf weinig inhoudelijke inbreng zouden hebben buiten de voorop opgestelde interviewleidraad. Ook het geven van een eigen mening zouden we achterwege laten. Tijdens het gesprek merkten we echter dat dit niet zo evident was. Soms hadden we zoveel sympathie voor de personen dat we uit interesse een bijkomende vraag stelden of waardering en bewondering uitten. Zeker tijdens het transcriberen viel het op dat we dit vaker gedaan hadden dan we oorspronkelijk dachten. We zijn ons ervan bewust dat dit een invloed kan gehad hebben op het verloop van de gesprekken. Dit vormt dus een aandachtpunt voor de toekomst. Daarnaast ervoeren we ook de moeilijkheid om het gesprek voor beide personen open te trekken. Soms zei de ene persoon iets waarop we wilden reageren of wilden doorvragen, wat als valkuil had dat de andere persoon te weinig betrokken werd. Het was uitdagend om hier een goede afweging tussen te maken namelijk, wanneer kozen we er best voor om de andere persoon actief bij het gesprek te betrekken door vragen als 'wat vind jij daarvan', 'hoe denk jij hierover' en wanneer was het beter om toch eens door te vragen bij de ene persoon wat hij precies bedoelde etc.

Een vijfde bedenking heeft betrekking op de zoektocht naar **proefpersonen**. Dit was zeker niet evident. We kenden bijvoorbeeld veel mensen kennen in onze thuisstad maar weinig in het Leuvense, waar het DFF plaatsvond. Het was voor ons als beginnend onderzoeker een goede leerschool om actief te leren zoeken naar manieren om mensen te bereiken. We leerden bijvoorbeeld dat het versturen van een e-mail vaak niet genoeg is, dat een telefoon vaak effectiever werkt en we ons niet mogen laten ontmoedigen door een grote non-respons. Verder leerden we dat mensen niet altijd in een week antwoorden en dat wat extra geduld loont.

Een zesde bedenking betreft vervolgens de **toegankelijkheid** van het DFF. We leerden uit ons onderzoek dat deze al behoorlijk goed is, maar dat er nog een aantal verbeteringen mogelijk zijn. Zo

is het voor personen met een verstandelijke beperking niet zo evident om het festival bij te wonen aangezien er weinig tot geen Nederlandstalige films waren. Mensen met een verstandelijke beperking kunnen niet altijd (zo snel) de ondertitels lezen. Dit geldt trouwens ook voor blinde kijkers die vaak wel een goede kennis van het Engels hebben, maar van anderstalige films zoals Italiaans of Spaans vaak minder kunnen maken. Mondelinge toelichting bij deze films zou dus een meerwaarde bieden. Daarnaast vindt niet iedereen het evident om zich in te schrijven op de website van het DFF. Niet elke persoon met een verstandelijke beperking kan bijvoorbeeld lezen of schrijven en niet elke blinde persoon heeft een gewone printer om de reservatiemail mee af te drinken. Een suggestie zou kunnen zijn om enkel op naam in te schrijven en het meebrengen van een uitprint niet te verplichten. Daarnaast zou reservatie ook telefonisch moeten kunnen gebeuren in plaats van enkel via de website. Een andere bedenking rond dit thema is dat de films nogal laat eindigen. Mensen die niet in de buurt van Leuven wonen, raken niet altijd thuis met het openbaar vervoer. Eventueel zouden de films een halfuur tot een uur vroeger kunnen beginnen zodat meer geïnteresseerden kunnen komen zonder in Leuven te moeten overnachten.

Een zevende bedenking betreft vervolgens het ijveren om een **realistisch beeld** in de media te schetsen. We gaven meermaals aan dat een grotere focus op mogelijkheden wenselijk is. We dienen er echter voor te waken dat dit er niet toe leidt dat enkel de succesverhalen in beeld worden gebracht. Recent krijgen we steeds vaker krantenkoppen als 'Danser zonder benen danst fantastische uitvoering' 'Meisje met Down speelt mee in Familie'. Het is goed dat deze zaken meer onder de aandacht komen, zeker om het beeld uit te dagen dat PMH weinig kunnen, sukkelaars zijn etc. Op termijn willen we echter een evolutie zien waarin PMH in het algemene beeld worden opgenomen en op zijn eigen manier aan de samenleving deelneemt. Daarbij zouden we ook PMH moeten tonen die deelnemen aan dagelijkse programma's zoals een quiz, of PMH die acteren in programma's zonder dat de handicap een rol speelt. Dit alleen is echter niet voldoende. We kunnen enkel PMH volledig in de samenleving opnemen door hen ook in het bestuur te laten zetelen, te laten participeren als reportagemaker etc.

Hierbij aansluitend maken we tenslotte de bedenking dat het goed is dat dergelijke '**disability filmfestivals'** bestaan en dat ze een belangrijke meerwaarde bieden op allerlei vlakken. Anderzijds is het bestaan van deze festivals echter een teken dat PMH nog steeds een minderheidsgroep zijn en niet als volwaardige burgers in de samenleving zijn opgenomen. Eigenlijk zouden deze festivals niet moeten nodig zijn. We hopen ooit te kunnen evolueren naar een maatschappij waarin PMH op de gewone televisie komen, meespelen in films die sowieso in de gewone bioscoop vertoond worden. Pas dan kunnen we spreken van een samenleving waarin diversiteit niet enkel getolereerd maar ook geapprecieerd wordt.

Bibliografie

Accessing Safety (2010). *A new Definition*. Retrieved February 27, 2015, from http://www.accessingsafety.org/index.php/main/main_menu/understanding_disability/a_new_definition

Barnes, C. (1992). *DISABLING IMAGERY AND THE MEDIA: An Exploration of the Principles for Media Representations of Disabled People.* Krumlin/ Halifax: The British Council of Organisations of Disabled People/ Ryburn Publishing Limited.

Blindenzorg Licht en Liefde: *Wie zijn wij.*(n.d.). Retrieved Februari 17, 2015, from http://www.blindenzorglichtenliefde.be/nl/WieZijnWij/Index/2176/blindenzorg-licht-en-liefde

Blokland, T. (2008). *Ontmoeten doet er toe.* Rotterdam: Vestia.

Boer, F. (2006). *Angst bij kinderen*. Houten: Lannoo Campus.

Bradshaw, P. (2008). *El Violin*. Retrieved February 25, 2015, from http://www.theguardian.com/film/2008/jan/04/worldcinema.drama

Brailleliga vzw (2015). *Missies en aanpak*. Retrieved February 25, 2015, from http://www.braille.be/nl/over-ons/de-brailleliga/missies-en-aanpak

Brostrand, H. L. (2006). Tilting at Windmills: Changing Attitudes Toward People with Disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 1-9.

Buber, M. (1998). *Ik en Jij*. Utrecht: Erven. Bijleveld.

Cinebel (2004). *Aaltra*. Retrieved Februari 27, 2015, from http://cinebel.dhnet.be/nl/film/12218/Aaltra

Coenen, C. (2014, Maart 2). *Festival Film*. Retrieved Februari 17, 2015 from http://leveninleuven.be/2014/03/02/disability-filmfestival-vanaf-10-maart-in-provinciehuis/

Connor, J. D., & Bejoian, M. L. (2006). Pig, Pirates and Pills: Using Film to Teach the Social Context of Disability. *Teaching Exceptional Children*, *39*(2), 52-60.

Crivitz, L. (n.d.). *Opgedragen aan alle oorlogskinderen*. Retrieved February 26, 2015, from http://www.filmsalon.be/turtlescanfly.html

De Vroey, A. M. (2002). *Polyfonie in de klas. Een praktijkboek voor inclusie.* Leuven/Leusden: Acco.

de Voogd, B. (2013). *Gabrielle*. Retrieved February 26, 2015, from http://www.filmkrant.nl/_titelindex_G/9917

Encyclo. (n.d.). *Opzoeken ontmoeten*. Retrieved Februari 5, 2014, from http://www.encyclo.nl/begrip/ontmoeting

Encyclo. (n.d.). *Initiatief.* Retrieved April 21, 2015, from http://www.encyclo.nl/begrip/initiatief

Farnall, O., & Smith, A. K. (1999). Reactions to People with Disabilities: Personal contact versus viewing of Specific Media Portrayals. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, *76*(4), 659-672.

Fevlado (2011). *Actualiteit: Visual box en Fevlado starten project rond gemeenschapsmedia voor Vlaamse gebarentaalgemeenschap*.Retrieved February 20, 2015, from http://www.fevlado.be/fevlado-vzw/nieuws-prikbord/actualiteit/?d=70

Fevlado (2011). *Missie van Fevlado*. Retrieved February 17, 2015, from http://www.fevlado.be/fevlado-vzw/over-fevlado/fevlado-missie/

Forrester-Jones, R., Jones, S., Heason, S., & Di'Terlizzi, M. (2008). Supported Employment: A Route to Social Networks. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *17*, 199-208.

Filmcanon: *Blind kind*. (n.d.). Retrieved Februari 27, 2015, from http://www.filmfestival.nl/canon/blind-kind-1964/

French, S., & Swain, J. (1997). Changing Disability Research: Participating and Emancipatory Research with Disabled People. *Physiotherapy*, *83*(1), 26-32.

Geens, N., & Michel, V. (2010). *Evaluatie van Baboes, de Brusselse ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders.* Gent: Vakgroep Sociale Agogiek: UGent.

GRIP. (2009). *Over GRIP*. Retrieved February 17, 2015, from http://www.gripvzw.be/over-grip.html

GRIP. (2010, Februari 23). *Visies op handicap.* Retrieved Februari 10, 2014, from http://www.gripvzw.be

GRIP (2014). *Disability Filmfestival 2014*. Retrieved Februari 17, 2015, from http://www.gripvzw.be/beeldvorming/924-disability-filmfestival-2014.html

GRIP (2015). *Limited Edition, Disability Filmfestival.* Retrieved Februari 17, 2015, from http://www.gripvzw.be/beeldvorming/1017-limited-edition-disability-filmfestival.html

Haller, B., Dorries, B., & Rahn, J. (2006). Media labeling versus the US disability community identity: A study of shifting cultural language. *Disability and society*, *21*(1), 61-75.

Handiwatch: *Visies op handicap-Handicapmodellen.* (n.d.). Retrieved February 11, 2014, from Handiwatch: http://www.handiwatch.be/node/7?q=node/135

Handicap International: *De organisatie*. (n.d.). Retrieved Februari 17, 2015, from http://www.handicapinternational.be/nl/over-ons/organisatie

International Documentary Film Festival Amsterdam (2015). *Herman Slobbe/Blind kind 2.* Retrieved February 27, 2015, from http://www.idfa.nl/nl/tags/project.aspx?id=11587fd1-1da8-48ad-89a3-a787ad1d780b

KuLeuven (2011). *1st disABILITY Film Festival Leuven: Crossing Borders, Creating Identities*. Retrieved February 25, 2015, from http://soc.kuleuven.be/web/agendaitem/1/3/nl/1101

KVG Vlaams-Brabant & Brussel (2010). *Wat bieden wij.* Retrieved February 28, 2015, from http://www.kvg-vlaamsbrabant.be/wieiskvg

Laes, C. (4 December 2014). *Disability and the Roman Antiquity: Evaluating change and continuity regarding Christianity*. Presented at Disability History lecture 6, Leuven.

Lievyns, N. (13 Maart 2015). *Beeldvorming en handicap*. Presented at Disability Film Festival, Leuven.

Lievyns, N. (interview), Leuven, 23 April 2015.

Maes, B., Penne, A., & Petry, K. (2005). *Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking*. In H. Grietens, J. Vanderfaeillie, W. Hellinckx, & W. Ruijssenaars (Red.), Handboek orthopedagogische hulpverlening 1 (pp 127-160). Leuven: Acco

Markotic, N. (2008). Punching up the Story: Disability and Film. *Canadian Journal of Film Studies, 17* (1), 2-10.

Merton, R.K. (1968). *Social Theory and Social Structure.* New York: The Free Press.

Mortelmans, D. (2011). *Kwalitatieve analyse met Nvivo*. Leuven/ Den Haag: Acco.

Nederlands Film Festival (2015). *170 Hz*. Retrieved February 25, 2015, from http://www.filmfestival.nl/publiek/films/170-hz

Nichtje van Versace danst de pannen van het dak zonder benen. (2014, november 24). *Het Nieuwsblad*. Retrieved February 15, 2015, from http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20141123_01392377

Noens, P., & Ramaekers, S. (2011). *Opvoedingsondersteuning in ontmoeten: Een bronnenboek ter inspiratie.* Leuven: Provincie Vlaams-Brabant.

Noens, P., & Ramaekers, S. (2011). *Opvoedingsondersteuning in Ontmoeten: Onderzoeksverslag ter ontwerp van een bronnenboek.* Leuven: Laboratorium voor Educatie en Samenleving, K.U.Leuven.

Noens, P., & Ramaekers, S. (2012). Ontmoetingen als vorm van opvoedingsondersteuning. *Lerende gemeente-Gids voor flankerend onderwijsbeleid*, *2,* 1-19.

Onze Nieuwe Toekomst (2012). *Wie zijn we.* Retrieved February 20, 2015, from http://www.ont.be/wie-zijn-we/

Primeur: model met downsyndroom op catwalk. (February 12, 2015). *De Morgen*. Retrieved from http://www.demorgen.be/mode/primeur-model-met-downsyndroom-op-catwalk-a2215310/

Ramaekers, S. (2010). *Pedagogy of the encounter? Philosophical notes on the idea of 'meeting places' as forms of parent support*. New College, Oxford: K.U.Leuven.

Ramaekers, S., & Decuypere, M. (2010). *Eindrapport Huis van het Kind.* Leuven: KULeuven.

Rancière, J. (2009). *The Emancipated Spectator*. London/New York: Verso.

Reyniers, G. (interview), Leuven, 2 maart 2015.

Rispens, J., & Berckelaer-Onnes, I. A. (1985). Het object van de orthopedagogiek: grondleggers van de theorie. In J. Rispens, & I. A. Berckelaer-Onnes (Red.), *Theoretische orthopedagogiek* (pp. 37-81). Groningen: Wolters-Noordhoff.

Rosenthal, R., & Jacobson, L. (1992). *Pygmalion in the classroom: teacher expectation and pupils' intellectual development*. Camarthen: Crown House Publishing.

Schwartz, D., Blue, E., McDonald, M., Giuliani, G., Weber, G., Seirup, H., et al. (2010). Dispelling stereotypes: promoting disability equality through film. *Disability and Society*, *25*(7), 841–848.

Snoek, B. (2013). *The Sessions*. Retrieved February 25, 2015, from http://www.filmtotaal.nl/recensie.php?id=29222

Ter Horst, W. (1980). *Algemene orthopedagogiek*. Kampen: J. H. Kok.

Thomson, R. G. (2009). *Staring: how we look.* Oxford: Oxford University Press.

Van Cauwenberghe, F., & Van Bauwel, S. (2011). *Representatie van personen met een handicap in tienerseries. Casestudy: Glee.* Gent: Universiteit Gent.

Van den Brink, T. (Presentator). (2014, 5 november). *Discussie over Down en abortus*. In Arena-Dit is de dag. [TV-uitzending].Nederland: NPO.

Van der Mespel, S. (2008). *Ontmoetingsplaatsen voor kinderen en ouders. Discussietekst netwerk Ontmoetingsplaatsen voor kinderen en ouders.* Gent: Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind.

Van Hove, G., Vanpeperstraete, L., & Lenoir, S. (2003). *Beeldvorming bij Vlamingen*. Retrieved Oktober 17, 2013, from Handiwatch: http://www.handiwatch.be/node/7?q=node/71

Van Leeuwen, K. (2010). *Dialoogmoment Ontmoetingsplaatsen.* Brussel: EXPOO.

Van Leirsberghe, R. (January 7, 2014). *Disability Filmfestival 10 tot 14 maart: In Between*. Retrieved March 1, 2014, from: http://www.disabilityfilmfestival.be/

Van Leirsberghe, R. (January 7, 2014). *Disability Filmfestival: In Between.* Retrieved March 1, 2014, from Disability Filmfestival: http://www.disabilityfilmfestival.be/

Van Leirsberghe, R. (2015). *5e Disability Filmfestival: Limited Edition.* Retrieved February 17, 2015, from http://www.disabilityfilmfestival.be/

Vannut, L. (2006). *People with Disabilities on Public Television: A comparative study on positive image building in Belgium and the Netherlands.* Maastricht/ London: Hogeschool Zuyd Maastricht/ London Metropolitan University.

Vanpeperstraete, L. (2004, mei 15). *Workshop beeldvorming.* Retrieved november 6, 2013, from gripvzw: http://www.gripvzw.be/themas/beeldvorming/261-workshop-beeldvorming.html

Van Tendeloo, I. (2012). *Disability Filmfestival over en met mensen met handicap*. Retrieved February 25, 2015, from http://www.nieuwsblad.be/cnt/6i3n9nea

Verstraete, P. (December 5, 2013). Disability filmfestival. (E. Storme, Interviewer)

VRT: *Witse in audiodescriptie.* (January 5, 2012). Retrieved February 15, 2015, from http://www.vrt.be/nieuws/2012/01/witse-audiodescriptie

VRT: *Ondertiteling: Open en T888.* (2014). Retrieved February 15, 2015, from http://www.vrt.be/t888

VRT: *Vlaamse Gebarentaal.* (2015). Retrieved February 15; 2015, from http://www.een.be/programmas/het-journaal/vlaamse-gebarentaal

VTM Nieuws: *VTM stopt vanaf 1/11 met teletekst*.(Oktober 20, 2014). Retrieved February 15, 2015, from http://nieuws.vtm.be/entertainment/112906-vtm-stopt-vanaf-111-met-teletekst

Watzlawick, P. (1975). *De pragmatische aspecten van menselijke communicatie.* Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu van Loghum.

Wretches & Jabberers (2015). *About the film.* Retrieved Februari 27, 2015, from http://www.wretchesandjabberers.org/about.php

Wuyts, B. (2012). Maatschappelijke positie van mensen met een handicap. In E. Broekaert, F. De Fever, P. Schoorl, G. Van Hove, & B. Wuyts (Red.), *Orthopedagogiek en maatschappij* (pp. 35-75). Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Films

Archambault, L. (2013). *Gabrielle*, 104 minuten.

Delépine, B., & Kervern, G. (2004). *Aaltra*, 92 minuten.

Ghobadi, B. (2004). *Turtles can fly*, 92 minuten.

Lewin, B. (2012). *The Sessions*, 95 minuten.

Sinise, G. (1992). *Of Mice and Men* , 115 minuten.

Van den Dop, T. (2007). *Blind*, 98 minuten.

Van der Keuken, J. (1964). *Blind Kind*, 25 minuten.

Van der Keuken, J. (1966). *Herman Slobbe Blind Kind 2*, 26 minuten.

Van de Westelaken, G., & Havenith, E. (2011). *170 Hz*, 86 minuten.

Vargas, F. (2005). *El Violin*, 98 minuten.

Wurzberg, G. (2011). *Wretches and Jabberers*, 90 minuten.

Bijlagen

I. Lijst met afkortingen

- PMH= Persoon/ personen met handicap/ beperking
- PZH= Persoon/ personen zonder handicap/beperking
- DFF= disABILITY Film Festival

II. Interviewleidraad

-Interviewleidraad 4e editie

1. Wat zijn uw ervaringen over de film?
2. Wat zijn elementen die u geraakt hebben?
3. Welk aspect uit de film zal u het meest bijblijven?
4. Kijkt u nu anders naar personen met dergelijke handicap, zo ja op welke manier?
5. Had u verwachtingen voor het bekijken van deze film? Werden deze vervuld of net niet?
6. Herkent u zaken uit de film in uw dagelijks leven? Welke?
7. Heeft u door de film inspiratie gekregen om zelf anders met bepaalde zaken om te gaan?
8. In deze film wordt deze persoon zo gerepresenteerd. Ervaart u dit ook zo in het dagelijks leven, of vindt u dit een overdrijving/idealisering?
9. Herkent u zaken die persoon X benoemt, welke?

-Interviewleidraad KVG

1. Kan u wat meer vertellen over de organisatie KVG?
2. Wat was jullie motivatie om mee te werken aan het filmfestival?
3. Vanwaar kwam de keuze voor de film The Sessions?
4. Vindt u dat de persoon met een handicap hier op een realistische manier in beeld wordt gebracht? Om welke reden vindt u dit?
5. Zijn de thema's seksualiteit en relaties herkenbaar voor jullie? Voorbeelden
6. Wat vindt u van de omgang tussen personen met en zonder handicap in deze film?
7. Hoe kijkt jullie organisatie naar ontmoeting tussen personen met en zonder handicap? Is dit iets wat voor personen met om het even welke handicap mogelijk is? Denkt u dat deze relaties wederkerig kunnen zijn?
8. Hoe kan volgens u ontmoeting tussen personen met en zonder handicap nog meer gestimuleerd worden? Hoe zouden personen zowel met als zonder handicap hieraan kunnen meewerken?
9. Wat vindt u van de manier waarop PMH in de media worden gerepresenteerd?

10. Vindt u dat de bestaande beeldvorming rond personen met een handicap realistisch is? Wat zou er eventueel nog kunnen veranderen om de beeldvorming realistischer te maken?

-Interviewleidraad gesprekken PMH en PZH 5e editie

Inleiding

Hartelijk dank voor jullie komst. De bedoeling is dat jullie een gesprek voeren over jullie ervaringen van dit festival, de film en de andere thema's die aan bod zullen komen. Ik zal vragen stellen, maar indien jullie zelf bijkomende vragen hebben voor elkaar mag je die zeker stellen.Ik zou beginnen met jullie zelf even voor te stellen aan elkaar. Dat kan dus inhouden wie jullie zijn, hoe oud jullie zijn, wat je van werk doet en wat jullie hobby's zijn. Daarnaast kunnen jullie misschien ook vertellen of jullie ervaring hebben met mensen met een handicap of zelf een handicap hebben. Als jullie daar zelf nog dingen aan willen toevoegen mag dat zeker.

Leidraad

Film

1. Wat vonden jullie van de **film, waarom**?
2. Welke aspecten zijn jullie **bijgebleven**?
3. Wat vonden jullie van de **representatie** van de persoon met een handicap? Hoe werd de handicap in beeld gebracht? (eerder als beperking, op neutrale wijze, als mogelijkheid tot iets)
4. Indien jullie zelf filmmaker waren geweest, zouden jullie de handicap op een **andere manier** in beeld brengen? Zouden jullie op nog andere elementen focussen? Welke en waarom?
5. Vonden jullie dat de persoon met een handicap op een **realistische manier** in beeld werd gebracht? Waarom wel/ niet?. Had deze persoon in het echte leven kunnen bestaan? (niet op dinsdag en woensdag)
6. Hoe zou de persoon met een handicap **nog realistischer** in beeld gebracht kunnen worden? / Wat had er anders moeten zijn om de persoon met een handicap realistischer te laten lijken? (niet op dinsdag en woensdag)
7. Heeft de film jullie **beeld** over personen met een handicap veranderd? In welke zin?
8. Herkennen jullie de **ervaringen van de persoon met handicap** in de film? Welke ervaringen zijn herkenbaar? Welke ervaringen zijn minder herkenbaar?
9. Herkennen jullie ervaringen van **andere personages** uit de film vanuit jullie eigen beleving?
10. Hebben jullie door de film inspiratie gekregen om zelf **anders** met bepaalde zaken om te gaan?
11. Wat vonden jullie van het **thema** van de film? Is dit iets wat jullie herkennen in het dagelijks leven?

12. Wat vonden jullie ervan dat de personen die in de film een fysieke beperking hadden **vertolkt werden door personen zonder handicap**? Konden ze zich voldoende inleven? Heeft dit jullie persoonlijk gestoord of juist niet? (enkel donderdag en vrijdag)

Contact:

1. Wat vonden jullie van het **contact** tussen personen met en zonder handicap **in de film**? Wat viel er op? Vonden jullie het contact eerder realistisch of juist niet? Waarom niet?
2. Zijn er zaken uit het contact tussen personen met en zonder handicap die jullie **herkennen** in jullie dagelijks leven?
3. Hoe verloopt jullie **contact** met personen zonder handicap/met handicap in jullie **dagelijks leven**?
4. Geloven jullie in **vriendschapsrelaties** tussen personen met en zonder handicap? Is dit volgens jullie mogelijk voor personen met gelijk welke handicap? (verstandelijk, fysiek, doof, blind…) Zijn dergelijke relaties volgens jullie even evident als vriendschapsrelaties tussen personen met een handicap onderling en/of tussen personen zonder handicap onderling? Waarom wel/niet?

Beeldvorming:

1. Wat vinden jullie van de **huidige beeldvorming** rond personen met een handicap in de media? Worden personen met een handicap op een **realistische manier** gerepresenteerd?
2. Wat zou er volgens jullie nog anders kunnen om een meer realistisch beeld van personen met een handicap te schetsen?

Festival:

1. Wat vinden jullie van de organisatie van het **filmfestival?**

2 Geloven jullie dat dit festival de huidige beeldvorming rond personen met een handicap kan **uitdagen?** Welke aspecten van het festival dragen hiertoe bij? Op welke vlakken is er nog **verbetering mogelijk**/welke aspecten zouden nog anders kunnen om beeldvorming uit te dagen?

3. Slaagt het filmfestival er volgens jullie in om **ontmoeting** tussen personen met en zonder handicap te verwezenlijken? Zo ja, op welke manier?
4. Op welke aspecten kan men nog inzetten om dit **nog meer** te verwezenlijken?
5. Vorig jaar werd op woensdagavond een film vertoond die voor elke persoon met audiodescriptie was. Op die manier konden mensen die niet blind of slechtziend waren ervaren hoe personen met een visuele handicap een film beleven. Wat vinden jullie van deze '**ervaringsmogelijkheid'**? Hebben jullie ideeën hoe men dit nog meer zou kunnen uitwerken?
6. Wat **betekent** ontmoeting voor jullie?

Waar letten jullie zelf **als eerste op** wanneer je iemand ontmoet?

7. Merken jullie dat **ontmoeting gekleurd** wordt bij het hebben van een handicap? Op welke manier?

8. **Reageren jullie zelf anders** wanneer de persoon die je ontmoet een handicap heeft of merk je dat personen anders reageren omdat jij (g)een handicap hebt? Op welke manier? Speelt de soort handicap hierbij een rol?

-Interviewleidraad aparte interviews: vijfde editie

Film:

1. Wat vond u van de **film, waarom**?

2. Welke aspecten zijn u **bijgebleven**?

Wat vond u van de **representatie** van de persoon met een handicap? Hoe werd de handicap in beeld gebracht?

3. Indien u zelf filmmaker waren geweest, zou u de handicap op een **andere manier** in beeld brengen? Zou u op nog andere elementen focussen? Welke en waarom?

4. Vond u dat de persoon met een handicap op een **realistische manier** in beeld werd gebracht? Waarom wel/ niet?. Had deze persoon in het echte leven kunnen bestaan?

5. Hoe zou de persoon met een handicap **nog realistischer** in beeld gebracht kunnen worden? / Wat had er anders moeten zijn om de persoon met een handicap realistischer te laten lijken?

6. Heeft de film uw **beeld** over personen met een handicap veranderd? In welke zin?

7. Herkent u de **ervaringen van de persoon met handicap** in de film? Welke ervaringen zijn herkenbaar? Welke ervaringen zijn minder herkenbaar?

8. Herkent u ervaringen) van **andere personages** uit de film vanuit uw eigen beleving?

9. Heeft u door de film inspiratie gekregen om zelf **anders** met bepaalde zaken om te gaan?

10. Wat vond u van het **thema** van de film? Is dit iets wat u herkent in het dagelijks leven?

11. Wat vond u ervan dat de personen die in de film een fysieke beperking hadden **vertolkt werden door personen zonder handicap**? Konden ze zich voldoende inleven? Heeft dit u persoonlijk gestoord of juist niet?

Contact:

1. Wat vond u van het **contact** tussen personen met en zonder handicap **in de film**? Wat viel er op? Vond u het contact eerder realistisch of juist niet? Waarom niet?

2. Zijn er zaken uit het contact tussen personen met en zonder handicap die u **herkent** in uw dagelijks leven?

3. Hoe verloopt uw **contact** met personen zonder handicap/met handicap in het **dagelijks leven**? Gaan deze verder dan louter professioneel contact? Een beleefde ontmoeting?

4. Gelooft u in **vriendschapsrelaties** tussen personen met en zonder handicap? Is dit volgens u mogelijk voor personen met gelijk welke handicap? (verstandelijk, fysiek, doof, blind…) Zijn dergelijke relaties volgens u even evident als vriendschapsrelaties tussen personen met een handicap onderling en/of tussen personen zonder handicap onderling? Waarom wel/niet?

Beeldvorming:

1. Wat vindt u van de **huidige beeldvorming** rond personen met een handicap in de media? Worden personen met een handicap op een **realistische manier** gerepresenteerd?

2. Wat zou er volgens u nog anders kunnen om een meer realistisch beeld van personen met een handicap te schetsen?

Festival:

1. Wat vindt u van de organisatie van het **filmfestival?**

2. Gelooft u dat dit festival de huidige beeldvorming rond personen met een handicap kan **uitdagen?** In welke zin? Welke aspecten van het festival dragen hiertoe bij?

3. Op welke vlakken is er nog **verbetering mogelijk**/ welke aspecten zouden nog anders kunnen om een verandering in beeldvorming te verwezenlijken?

4. Slaagt het filmfestival er volgens u in om **ontmoeting** tussen personen met en zonder handicap te verwezenlijken? Zo ja, op welke manier?

5. Op welke aspecten kan men nog inzetten om dit **nog meer** te verwezenlijken?

6. Vorig jaar werd op woensdagavond een film vertoond die voor elke persoon met audiodescriptie was. Op die manier konden mensen die niet blind of slechtziend waren ervaren hoe personen met een visuele handicap een film beleven. Wat vindt u van deze '**ervaringsmogelijkheid'**? Heeft u ideeën hoe men dit nog meer zou kunnen uitwerken?

7. Waar let u zelf **als eerste op** wanneer u iemand ontmoet?

8. Merkt u dat **ontmoeting gekleurd** wordt door het hebben van een handicap? Op welke manier?

9. **Reageert u zelf anders** wanneer de persoon die u ontmoet een (al dan niet gelijkaardige) handicap heeft of merkt u dat personen anders reageren omdat u (g)een handicap heeft? Op welke manier? (Speelt de soort handicap hierbij een rol? (bv: anders reageren bij persoon met verstandelijke beperking) en in welke zin?

-Interviewleidraad GRIP

1. Wat was jullie motivatie om mee te werken aan het filmfestival?
2. Vanwaar kwam de keuze voor de film Aaltra?
3. Vindt u dat de persoon met een handicap hier op een realistische manier in beeld wordt gebracht? Om welke reden vindt u dit?
4. Sommige mensen vonden dat in deze film de PMH werden voorgesteld als profiteurs en begrepen daarom de keuze van GRIP voor deze film niet zo goed. Begrijpen ze de film verkeerd?
5. Wat vindt u van de omgang tussen personen met en zonder handicap in deze film?
6. Hoe verloopt ontmoeting tussen personen met en zonder handicap in de samenleving volgens u?
7. Hoe kan volgens u ontmoeting tussen personen met en zonder handicap nog meer gestimuleerd worden? Hoe zouden personen zowel met als zonder handicap hieraan kunnen meewerken?
8. Hoe kijkt jullie organisatie naar vriendschappen tussen personen met en zonder beperking? Is dit even evident als voor personen zonder beperking onderling? Is dit iets wat voor personen met om het even welke handicap mogelijk is?
9. Wat vindt u van de manier waarop personen met een handicap in de media worden gerepresenteerd?
10. Vindt u dat de bestaande beeldvorming rond personen met een handicap realistisch is? Wat zou er eventueel nog kunnen veranderen om de beeldvorming realistischer te maken?

III. Geschiedenis van filmkeuze

Eerste festival: Crossing borders / Creating Identities

- Maandag 1maart 2011: Mères-Chefs
- Woensdag 9 maart 2011: La Petite Vendeuse du Soleil
- Woensdag 16 maart 2011: Yo, Tambien
- Dinsdag 22 maart 2011: The Disabling Bullet
- Woensdag 6 april 2011: Titicut Follies
- Donderdag 28 april 2011: Beyond Borders
- Donderdag 5 mei 2011: La Couleur des Mots
- Donderdag 12 mei 2011: A Time for Drunken Horses
- Donderdag 19 mei 2011: Kandahar
- Donderdag 26 mei 2011: Short Film Compilation

Tweede editie: On the move

- Maandag 12 maart 2012: Benda Bilili
- Dinsdag 13 maart 2012: Adam Elliot
- Woensdag 14 maart 2012: Nothing about us
- Donderdag 15 maart 2012: Adem
- Vrijdag 16 maart 2012: Hasta la Vista

Derde editie Worlds of difference

- maandag 11 maart 2013: the shower
- dinsdag 12 maart 2013: planet of snails
- woensdag 13 maart 2013: what's eating gilbert grape
- donderdag 14 maart 2013 de roulle et d'os
- vrijdag 15 maart 2013: les intouchables

Vierde filmfestival: In between

- maandag 10 maart 2014: Of Mice and Men
- dinsdag 11 maart 2014: El violin
- woensdag 12 maart 2014: Blind
- donderdag 13 maart 2014: 170 HZ
- vrijdag 14 maart 2014: Gabrielle

Vijfde editie: Limited Edition

- maandag 9 maart 2015: Turtles can fly
- dinsdag 10 maart 2015 : Blind kind & Herman Slobbe/ Blind kind 2
- woensdag 11 maart 2015: Wretches and Jabberers
- donderdag 12 maart 2015 : Aaltra
- vrijdag 13 maart 2015: The sessions

IV. Brief Selectie proefpersonen

-Eerste brief

Beste

Ik ben een laatstejaars student orthopedagogiek. Dit jaar schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp beeldvorming rond mensen met een handicap in de media, specifiek films. Hieraan is het zogenaamde disABILITY filmfestival in Leuven gekoppeld. Dit is een vijfdaags festival waarop elke avond een film wordt vertoond waarin een persoon met handicap de hoofdrol krijgt. Deze films brengen deze persoon op een realistische manier in beeld en vermijden het stereotiep waarbij de persoon als slachtoffer wordt voorgesteld of juist als de held. Via het vertonen van dergelijke films beoogt het festival enerzijds een realistischer beeld te schetsen waarbij de focus ligt op de mogelijkheden van personen met een handicap in plaats van de beperkingen. Anderzijds wil men via dit festival ook ontmoeting tussen personen met en zonder handicap stimuleren.

De opzet van mijn masterproef is om deze ontmoeting op dit festival te onderzoeken. Dit wil ik doen door iedere avond een persoon met en zonder handicap met elkaar in gesprek te laten gaan na het bekijken van de film. Dit gesprek vertrekt vanuit hun bevindingen over de film, maar kan geleidelijk aan andere vormen aannemen. Om deze gesprekken vlot te laten verlopen ben ik nu reeds op zoek naar mensen die het zouden zien zitten om een avond naar het festival te komen en na de film een gesprek (ongeveer 45 minuten) met mij aan te gaan. Ik vroeg me af of er bij u, of bij eventuele kennissen, bezoekers van het dagcentrum, bewoners van de instelling enz interesse hiervoor zou zijn.

Concreet betekent dit het komen op een van de avonden naar het filmfestival om daarna met mij en een andere persoon in gesprek te gaan. Het filmfestival vindt dit jaar plaats van 9 tot 13 maart in het Provinciehuis te Leuven. De films beginnen telkens om 19u (met uitzondering van maandag, dan start ze om 18u30) en deze duren tot 21u.Het interview zal maximum tot 22u duren.

Indien mijn vraag niet haalbaar is begrijp ik dit zeker. Indien er interesse is kan je mij altijd bereiken op onderstaand e-mailadres of gsm-nummer.

Met vriendelijke groet

Eva Storme

-Tweede brief

Beste

Een eindje geleden contacteerde ik u met de vraag of u, of bewoners/bezoekers van jullie voorziening het zouden zien zitten om een avond naar het filmfestival te komen en na de film een kort gesprek met mij te houden. U liet toen weten dat er wel interesse was. Ik kon toen het officiële programma nog niet meedelen, maar dit is sinds kort bekend. Ik vat dit hieronder kort samen.

Op maandag 9 maart wordt de film 'Turtles can fly' vertoond. Deze film vertelt het verhaal van een dertienjarige jongen die in oorlogstijd overleeft door het verkopen van munitie. Wanneer hij een jongen tegenkomt die beide armen mist wordt hij wakker geschud. Deze film start om 18u30, is Koerdisch gesproken en Nederlands ondertiteld.

Op dinsdag 10 maart staat de film 'Blind kind en Herman Slobbe/ Blind kind 2' op het programma. Dit zijn twee documentaires, nogal experimenteel, die aanzetten tot nadenken. Deze film is Nederlands gesproken en Engels ondertiteld. Deze start om 19u.

Op woensdag 11 maart is het de beurt aan 'Wretchers en Jabberers'. In deze film spelen twee mannen met autisme de hoofdrol. Omwille van deze handicap hebben ze in het verleden weinig kansen gekregen. Op latere leeftijd leerden ze typen en ging een nieuwe wereld voor hen open. Ze trekken de wereld rond om, op een humoristische wijze, te tonen dat mensen met een handicap meer mogelijkheden hebben dan vaak gedacht wordt. De film is Engels gesproken en Nederlands ondertiteld. Ook deze start om 19u.

Op donderdag 12 maart toont men de film 'Aaltra'. Deze film vertelt het verhaal van twee mannen die elkaar niet goed kunnen verdragen. Wanneer ze beide slachtoffer worden van hetzelfde ongeluk raken ze beiden verlamd. Deze gebeurtenis maakt dat de mannen naar elkaar toegroeien en er ontstaat een mooie vriendschap. De film heeft veel humoristische elementen en de beelden maken veel duidelijk. Deze film is Frans gesproken en Nederlands ondertiteld. Ze start eveneens om 19u.

Op vrijdag 13 maart ten slotte komt de film 'The sessions' aan bod. Deze film pakt seksuele stereotiepen rond personen met een handicap aan. Marc O Brian is door polio tot aan zijn nek verlamd. Hij droomt ervan om seks te kunnen hebben en krijgt hiervoor hulp van sekstherapeute Cheryl. De film bevat vele humoristische elementen en brengt de kijker in ontroering. Deze is Engels gesproken en Nederlands ondertiteld. Ze start om 19u.

Als u of een/meerdere van jullie bewoners het nog zien zitten om een avond naar het festival te komen zou dit een zeer grote hulp zijn voor mij. De trailers van elke film zijn te vinden op de officiële pagina van het filmfestival: http://www.disabilityfilmfestival.be/ In ieder geval bedankt voor de tijd.

V. Ontmoetingsanalyse

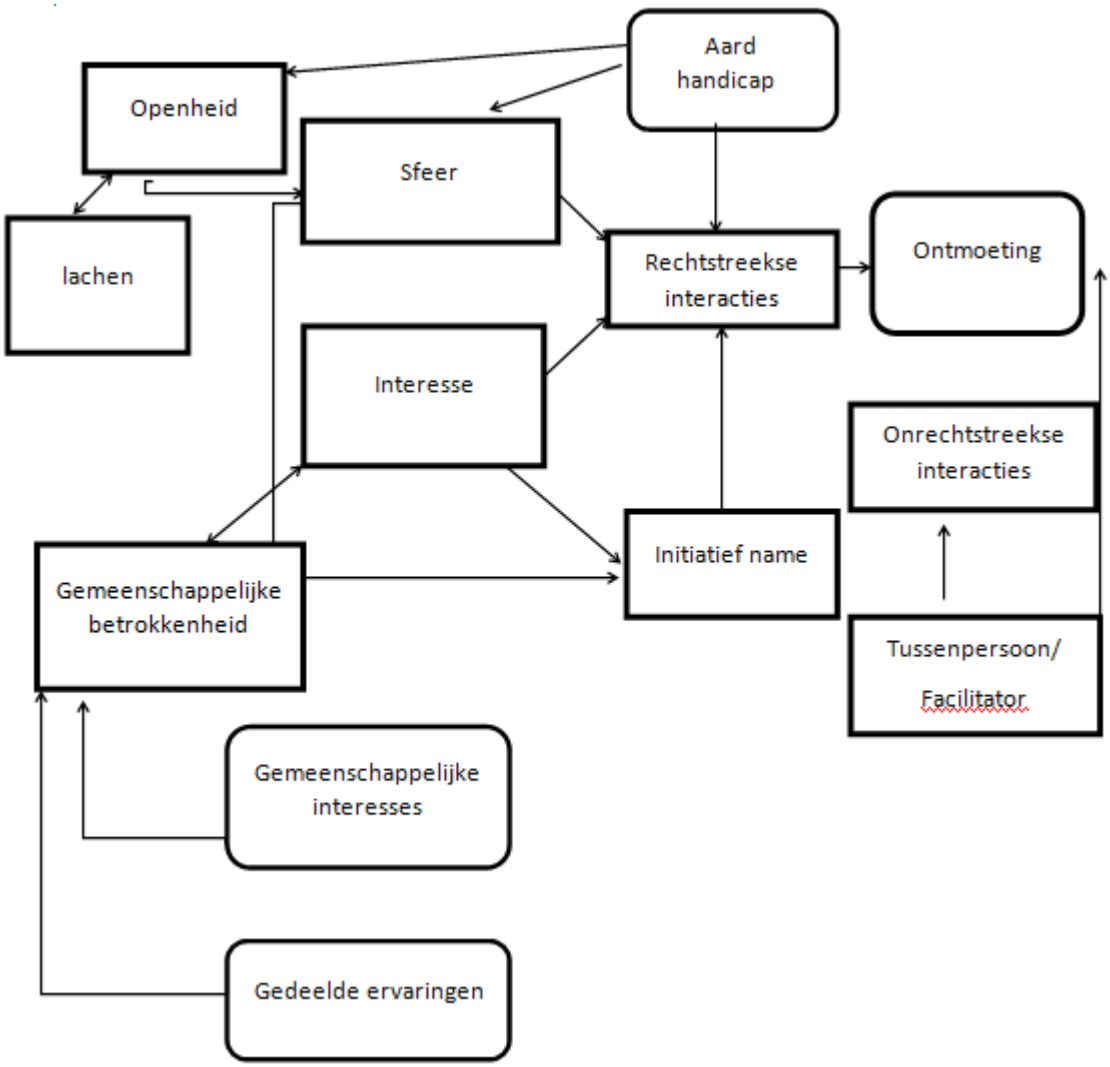

Figuur 7: Ontmoetingsanalyse